

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Simona Narbutaitė

Švietimo kokybės vadybos studijų programos II kurso studentė

**INDIVIDUALIZUOTO UGDYMO(SI) KOKYBĖS VEIKSNIAI IR KRITERIJAI
IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE (DERMĖS ASPEKTAS)**

Magistro darbas

Mokslinis vadovas (ė)
doc. dr. Rasa Pocevičienė

ŠIAULIAI, 2011

Darbas originalus..... Simona Narbutaitė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
I. INDIVIDUALIZUOTO UGDYMO(SI) CHARAKTERISTIKA KOKYBĖS VADYBOS TEORIJS ASPEKTU	9
1.1. Ugdymo(si) kokybės samprata.....	9
1.2. Vaiko ugdymo(si) individualizavimo teorinis pagrindimas.....	12
1.3. Ugdytinio individualybės pažinimo sritys.....	15
1.4. Individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksniai ir kriterijai.....	19
II. INDIVIDUALIZUOTO UGDYMO(SI) KOKYBĖS VEIKSNIŲ IR KRITERIJŲ EMPIRINIS TYRIMAS	26
2.1. Tyrimo metodika ir imties charakteristikos.....	26
2.2. Pedagogų ir tėvų nuomonės apie individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus.....	29
IŠVADOS	64
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪRA	66
PRIEDAI	70

SANTRAUKA

INDIVIDUALIZUOTO UGDYMO(SI) KOKYBĖS VEIKSNIAI IR KRITERIJAI IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE (DERMĖS ASPEKTAS). Magistro darbas.

Tyrimo aktualumas ir problema. Svarbiausia šiandieninės didaktikos nuostata yra orientuotis į vaiką kaip unikalų ir autonomišką asmenį, laukiantį kompetentingos, suprantančios bei sąveikaujančios suaugusiojo pagalbos, kad pats galėtų veikdamas ugdytis pagal savo prigimtį.

Pastaruoju metu, perėjus prie į vaiką orientuoto ugdymo, ugdymo individualizavimas keliamas kaip svarbiausias tikslas ir ikimokyklinio ugdymo kokybės prielaida. Todėl kyla klausimas, ar individualizuotas ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra kokybiškas ir kokie veiksniai bei kriterijai turi įtakos kokybei? Ar vienodai tą kokybę supranta ikimokyklinio ugdymo pedagogai ir tėvai?

Tyrimo objektas. Individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksniai ir kriterijai.

Hipotezė. Tikėtina, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų nuomonės apie individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus yra skirtingos.

Tyrimo tikslas. Teoriškai pagrįsti ir empiriškai ištirti individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Aptarti pedagogų ir tėvų nuomonių dermę.

Tyrimo uždaviniai. Išanalizuoti pedagoginę, psichologinę, filosofinę, metodinę literatūrą ir švietimo dokumentus bei pagrįsti individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus, ugdymo proceso dalyvių nuomonių apie kokybę dermės poreikį; išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų nuomones apie veiksnius ir kriterijus, sąlygojančius individualizuoto ugdymo(si) kokybę; lyginamosios analizės pagrindu pateikti išvadas ir rekomendacijas apie individualizuoto ugdymo(si) veiksmų ir kriterijų bei jų dermės svarbą kokybei.

Tyrimo metodologija ir metodai. Tyrimas grindžiamas humanistinės, pragmatizmo, egzistencializmo teorijomis. Darbe panaudoti šie tyrimo metodai: teoriniai, empiriniai ir statistiniai.

Tyrimo imtis. Apklausoje iš viso dalyvavo 313 tiriamųjų (150 pedagogų ir 163 tėvų) iš Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų.

Atliktas tyrimas yra reikšmingas tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, analizuojantis individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus. Empirinis tyrimas iš dalies patvirtino darbo pradžioje iškeltą hipotezę. Tyrimo rezultatai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų nuomonės apie veiksnius ir kriterijus, lemiančius individualizuoto ugdymo(si) kokybę, iš esmės sutapo, kai kurie skirtumai pastebimi kriterijų atžvilgiu.

SUMMARY

QUALITY FACTORS AND CRITERIA OF INDIVIDUALIZED EDUCATION IN PRESCHOOL INSTITUTIONS (COHERENCE DIMENSION). Master Thesis.

Relevance and problem of the study. The most important attitude in today's didactics is a focus on the child as a unique and autonomous individual expecting competent, understanding and interactive assistance of an adult to develop himself while acting in accordance with his nature.

Following a recent shift to the child-centred education, individualization of education is placed as a primary objective and a precondition of preschool education quality. Consequently, the following questions shall be asked: Is the quality of individualized education in preschool institutions high? What are the factors and criteria affecting quality? Is the quality equally perceived by preschool teachers and parents?

Subject of the study. Quality factors and criteria of individualized education.

Hypothesis. Preschool teachers and parents' views on the quality factors and criteria of individualized education are likely to be different.

Aim of the study. To theoretically justify and empirically examine the quality factors and criteria of individualized education in preschool institutions. To discuss coherent views maintained by teachers and parents.

Goals of the study. To analyse the pedagogical, psychological, philosophical, and methodological literature and educational documents as well as to justify the quality factors and criteria of individualized education and a need for coherent views on quality maintained by the participants of the training process; to ascertain preschool teachers and parents' opinions about the factors and criteria that determine the quality of individualized education; based on the comparative analysis, to present the findings and recommendations on the importance of the (coherence of) the factors and criteria of individualized education with respect to quality.

Techniques and methods of the study. The study is based on humanistic, pragmatist, and existential theories. The following research methods were employed in the study: theoretical, empirical, and statistical.

Sample of the study. The survey included a total of 313 subjects (150 teachers and 163 parents) from Šiauliai preschool institutions.

The study carried out is important both theoretically and practically as it analyses the quality factors and criteria of individualized education. The empirical research has not proven the initial hypothesis. The results of the study indicate that preschool teachers and parents maintain coherent views on the factors and criteria that determine the quality of individualized education.

IVADAS

Tyrimo aktualumas.

Šalies ekonominio, socialinio ir kultūrinio gyvenimo kaita (globalizacija, informacinės visuomenės plėtra, vertybių ir vertybinių nuostatų kaita), anot L. Jankauskienės, O. Monkevičienės, R. Beinorienės ir kt. (2006), įpareigoja švietimo bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės bei valstybės poreikiais.

Svarbiausia šiandieninės didaktikos nuostata, pasak V. Lukavičienės, B. Šilėnienės (2005), yra orientotis į vaiką kaip unikalų ir autonomišką asmenį, laukiantį kompetentingos, suprantančios bei sąveikaujančios suaugusiojo pagalbos, kad galėtų veikdamas ugdytis pagal savo prigimtį.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose, V. Gražienės, R. Rimkienės nuomone (1993), turėtų dominuoti individualumo principas, kuris pabrėžia vaikų skirtingumus ir verčia pažvelgti į vaikus tokius, kokie jie yra, o ne vien į tokius, kokius norėtume matyti. Pakitusi ugdymo samprata orientuoja atsižvelgti į tai, kad vaikai skiriasi fizinės ir psichinės brandos tempu, pasaulio pažinimo stiliumi ir būdais, charakteriu bei temperamentu, todėl negalima iš visų reikalauti po lygiai; turime sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui ikimokyklinio ugdymo įstaigose lavėti tiek, kiek jis tam turi fizinių ir dvasios išgalių.

„Individualus priėjimas pedagoginiame procese yra pedagoginis veikimas, atsižvelgiant į auklėtinio išsivystymo lygį, turimą pasaulio pažinimo (žinių) lobyną, individualias psichines ypatybes, iki tol vyravusius auklėjimo ir mokymo būdus, gyvenimo santykių struktūrą, esamą situaciją, į auklėjimo procese bei gyvenime susidariusį dinaminį stereotipą ir momentinę psichinę būseną“ (Laužikas, 1974, p. 105). Anot pedagoginės psichologijos atstovų N. L. Gage, D. C. Berliner (1994), individualus mokymas apima pedagogo darbą su vaiku ir savarankišką paties vaiko darbą.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas, kaip teigia O. Monkevičienė (1993), bus sėkmingas, jei jį supantys humaniški ir dvasingi pedagogai sukurs aplinką, skatinančią kiekvieno vaiko individualybės raišką.

Stojimas į Europos Sąjungą, tarptautinė konkurencija įpareigojo Lietuvą tinkamai rūpintis šalies švietimo kokybe. 1998 m. Švietimo ir mokslo ministerija švietimo kokybę paskelbė vienu iš švietimo reformos prioritetų. Kaip rašoma Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme (2003), už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas. Formaliojo ir iš dalies neformaliojo švietimo kokybę užtikrina valstybė. Taigi ikimokyklinio ugdymo įstaigoje taikomas individualizuotas ugdymas turi būti kokybiškas.

Individualizuotą ugdymą tyrė J. Laužikas (1974), kuris teigė, kad, norint sėkmingai mokyti ir auklėti jaunąją kartą, viena pirmųjų sąlygų yra pažinti patį auklėjamąjį objektą. N. G. Gage, D. C. Berliner (1994) teigė, kad reikia suteikti galimybę eiti į priekį konkrečiam vaikui tinkamu tempu. B. Bitino (2000) nuomone, biologinės schemos, užpildytos socialiniu turiniu, transformuojamos į psichologines struktūras, kurios sudaro žmogaus kaip asmenybės individualumo turinį. A. Juodaitytė (2003) teigė, kad vaikas yra asmuo, asmenybė ir individualybė, todėl jis turi būti geriamas nuo pat pradžių, suaugusieji privalo juo pasitikėti bei sukurti sąlygas jo asmenybės sklaidai. L. Šiaučiukėnienė (1997) analizavo diferencijuoto ir individualizuoto mokymo sistemas. Tyrėjų sąrašą būtų galima tęsti, nes individualizuotas ugdymas domino ir domina daugelį praeities ir dabarties mokslininkų.

Tyrimo problema.

Ugdymo individualizavimas nėra nauja problema. Vyresnės kartos pedagogai, anot E. Motiejūnienės (2007), teigia, kad apie individualizuotą ugdymą buvo kalbama ir jo siekiama visą laiką. Tačiau pastaruoju metu, perėjus prie į vaiką orientuoto ugdymo, ugdymo individualizavimas keliamas kaip svarbiausias tikslas ir ikimokyklinio ugdymo kokybės prielaida. Todėl kyla klausimas, ar individualizuotas ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra kokybiškas ir kokie veiksniai bei kriterijai turi įtakos kokybei? Ar vienodai tą kokybę supranta ikimokyklinio ugdymo pedagogai ir tėvai?

Tyrimo objektas – individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksniai ir kriterijai.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų nuomonės apie individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus yra skirtingos.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai ištirti individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Palyginti pedagogų ir tėvų nuomonių dermę.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti pedagoginę, psichologinę, filosofinę, metodinę literatūrą ir švietimo dokumentus bei pagrįsti individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus, ugdymo proceso dalyvių nuomonių apie kokybę dermės poreikį.
2. Išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų nuomonės apie veiksnius ir kriterijus, lemiančius individualizuoto ugdymo(si) kokybę.
3. Lyginamosios analizės pagrindu pateikti išvadas ir rekomendacijas apie individualizuoto ugdymo(si) veiksmų ir kriterijų bei jų dermės svarbą kokybei.

Tyrimo metodologija. Tyrimas grindžiamas šiomis metodologinėmis nuostatomis:

Humanistinės psichologijos (A. Maslow, C. Rogersas) pradininkai teigė, kad „svarbiausias asmenybės bruožas – jos veržimasis į ateitį, siekimas laisvai realizuoti savąsias galias. Šia idėja

pagrįstu ugdymu siekiama padėti ugdytiniams suvokti savo poreikius ir taip skatinti ugdytinio asmenybės tapsmą ir sklaidą. Ugdytojas, kuris remiasi humanistinės pedagogikos idėjomis, yra nusiteikęs sąveikauti su ugdytiniu kaip realybe, įsivaizduoti save ugdytinio padėtyje, įsijausti į jo išgyvenimus, nuoširdžiai ir atvirai su juo bendrauti“ (Bitinas, 1996, p. 90). Kaip rašo M. Furst (1998), humanistinei psichologijai svarbiausia yra kiekvieno žmogaus formavimasis ir realizavimasis, kuris turi vykti neatsiejamai nuo aplinkos. Žmogus laikomas vientisu organizmu, jis tyrinėjamas pliuralistiniais metodais.

Pragmatizmo filosofija (J. Dewey) pabrėžia, kad „Ugdytinis neturi pajauti, kad jį kažkas ugdo, jis turi gyventi natūralų gyvenimą, gyventi laisvai, remdamasis individualios patirties sąlygojamais siekiais. Mokytojas nėra visuomeninės patirties perteikėjas, jis tik sudaro palankią pedagoginę terpę, kurioje moksleiviai kaupia individualią patirtį, tiksliau, įvairiais ryšiais saisto apibendrintąją ir individualiąją patirtį ir tuo būdu tampa individualybėmis“ (Bitinas, 1996, p. 79).

Remiantis *egzistencializmo* idėjomis (M. Buberis, K. Jaspersas, Ž. P. Sartras), vaikas suvokiamas kaip unikali būtybė, jaučianti, gyvenanti. *Egzistencializmo* požiūriu, pedagogai siekia padėti ugdytiniams tapti pilnavertėmis, savarankiškoms asmenybėmis. Akcentuojama ateities vizija, jos galimybės, leidžiama vaikams pasijusti vertingais asmenimis, su savo poreikiais, interesais, norais (Ozmon, Craver, 1996). „Ugdymo tikslu laikomas savęs pažinimas, asmenybės laisvės ugdymas, nes asmenybė – tai laisvė, kurios neįmanoma pažinti“ (Jovaiša, 2002, p. 38).

Tyrimo metodai.

1. **Teoriniai.** Pedagoginės, psichologinės, filosofinės, metodinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė, vertinimas, interpretavimas nagrinėjama tema.
2. **Empiriniai.** Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų anketinė apklausa.
3. **Statistiniai.** Apskaičiuoti kiekvienos gradacijos absoliutieji ir santykiniai dažniai. Skirtumams tarp grupių nustatyti buvo taikytas *chi kvadrato* kriterijus. Atlikta faktorinė analizė duomenų patikimumui ir tinkamumui pagrįsti bei priklausomiems kintamiesiems grupuoti. Empirinių tyrimų rezultatų analizei naudojamas statistinis socialinių mokslų paketas „*SPSS/PC 17.0(2) for Windows*“ (Statistical Package for Social Sciences), kuris padėjo susisteminti informaciją. *Microsoft Office Excel* (2003) programos naudojimas paveikslų pateikimui.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Buvo atliktas kiekybinis tyrimas. Apklausoje iš viso dalyvavo 313 tiriamųjų (150 pedagogų ir 163 tėvų) iš Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų. Tyrimo apklausos metodas – patogiosios atsitiktinės imties metodas.

Darbo etapai.

1. 2010 m. vasario – rugpjūčio mėn. pedagoginės, psichologinės ir kt. literatūros bei švietimo dokumentų analizė, vertinimas, interpretavimas.
2. 2010 m. rugpjūčio – lapkričio mėn. tyrimo instrumentarijaus parengimas.
3. 2010 m. lapkričio mėn. atliktas pilotažinis tyrimas.
4. 2010 m. lapkričio – gruodžio mėn. tiriamųjų anketinė apklausa.
5. 2010 m. gruodžio – 2011 sausio mėn. statistinė duomenų analizė ir jų interpretacija.
6. 2011 m. sausio – vasario mėn. išvadų ir rekomendacijų parengimas.

Darbo naujumas/reikšmingumas. Atlikta pedagoginės, psichologinės, filosofinės, metodinės literatūros bei švietimo dokumentų analizė nagrinėjama tema, surinkta ir susisteminta medžiaga, nurodant individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus. Tyrimo metu išsiaiškintos tėvų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų nuomonės apie veiksnius ir kriterijus, lemiančius individualizuoto ugdymo(si) kokybę. Suformuluotos išvados ir rekomendacijos suteikia galimybę pedagogams siekti, kad individualizuotas ugdymas(is) būtų kokybiškesnis.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 2 priedai. Darbe pateikiama 17 lentelių, 12 paveikslėlių.

I. INDIVIDUALIZUOTO UGDYMO(SI) CHARAKTERISTIKA KOKYBĖS VADYBOS TEORIJS ASPEKTU

1.1. Ugdymo(si) kokybės samprata

Remiantis moksline literatūra ir švietimo dokumentais, šiame darbe aptariami veiksniai ir kriterijai, lemiantys individualizuoto ugdymo(si) kokybę. Tačiau prieš pradėdant nagrinėti juos, šiame poskyryje aptarsime pagrindines sąvokas: „ugdymas(is)“, „kokybė“ ir „ugdymo(si) kokybė“.

Enciklopediniame edukologijos žodyne nurodoma, kad „**ugdymas** – asmenybę kuriantis žmonių bendravimas sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis. Tai bendriausia pedagogikos kategorija, apimanti auginimą, švietimą, mokymą, lavinimą, auklėjimą ir formavimą. <...> Ugdymo procesas vyksta konkrečioje istorinėje-kultūrinėje situacijoje, kolektyve arba pedagogui ir ugdytiniui individualiai bendraujant, dirbant su skirtingomis asmenybėmis, naudojant ugdymo turinį, metodus ir metodologinius būdus, šį procesą koreguojant, kryptingai valdant bei tobulinant“ (Jovaiša, 2007, p. 331).

Labai sudėtingas ir tikslingas procesas yra ugdymas, pasak V. Rajecko (2001), būtinas visuomenės egzistencijai ir jos tęstinumui. Ugdymu siekiama perduoti svarbiausią visuomenės patirties dalį, t.y. būtiniausias ir svarbiausias žinias, dorines, estetines ir kt. vertybes, moralės, elgesio ir bendravimo bruožus, formuojant įvairius protinius bei praktinius mokėjimus, įgūdžius ir t.t.

„Taigi svarbiausias ugdymo tikslas – žmogaus pastangų tobulėti skatinimas, pasitelkiant aplinką ir šalinant jos neigiamų reiškinių įtaką“ (Jakavičius, 1998, p. 16). Ugdymo tikslo siekiama, V. Rajecko (2002) nuomone, įgyvendinant dalinius tikslus ar uždavinius, kurie supratami kaip tam tikra tikslo siekimo priemonė, jo įgyvendinimo struktūra, kurią sudaro tikslą konkretinančios veiklos sąlygos.

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis, remiantis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu (2003), padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius bei pažintinius poreikius. Pagrindiniai išskelti ikimokyklinio ugdymo uždaviniai yra:

1. „saugoti ir stiprinti fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, tenkinti pagrindinius jo poreikius – fizinio ir psichinio saugumo, aktyvumo, saviraiškos;
2. sudaryti vaikui kuo palankiausias sąlygas perimti tautos kultūros pagrindus (dorovinius, estetinius ir kt.);

3. skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvumą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę“ (Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą reglamentuojantys teisės aktai, 2001, p. 7).

Norint sėkmingai įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo uždavinius, kaip rašoma Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (2001), būtina atsižvelgti į amžių tarpsnių ypatumus ir kiekvieno vaiko galimybes. Pažinti ugdomuosius įvykius, jų turinį, prasmę ir dalyvius, kaip teigia G. Kaminskienė (1996), būtina, nes kitaip neįmanomas ugdomasis procesas ir jo tobulinimas.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, tarptautinė konkurencija įpareigojo tinkamai rūpintis šalies švietimo kokybe. 1998 m. išskirti švietimo reformos antrojo etapo prioritetai: ugdymo bei studijų modernizavimas ir švietimo kokybės kėlimas; socialinių ir pedagoginių mokymosi ir studijų sąlygų gerinimas; švietimo sistemos harmonizavimas (<http://www.pedagogika.lt/puslapis/svietimas/IIetapas.pdf>). Taigi švietimo kokybė tampa vienu iš siektinų tikslų žinių visuomenėje.

Enciklopediniame edukologijos žodyne nurodoma, kad „**kokybė** – vertybinis procesų, daiktų ir reiškinių apibrėžtumas, apibūdinantis jų skirtingumą nuo kitų objektų; savybių visuma, žyminti objektų esmę. Šis filosofijos terminas pedagogikoje ir ugdymo praktikoje įvardija geresnį ko nors išsivystymą, rangą (žemos, aukštos kokybės žinios ir pan.). Kokybės sąvoka pedagogikoje vartojama kitomis prasmėmis (vertė, ypatybė, ypatingumas ir kt.)“ (Jovaiša, 2007, p. 116).

Anot P. Vanago, „tarptautinis kokybės vadybos standartas ISO 9000:2000 kokybę apibendrintai apibrėžia taip: „Kokybė – turimųjų charakteristikų visumos atitikties reikalavimams laipsnis“ (2004, p. 17).

Dešimtys kokybės apibrėžimų, P. Vanago (2004) nuomone, gali būti klasifikuojami pagal požiūrį į kokybę. D. Garvinas (1988) išskyrė pagrindinius požiūrius į kokybę: transcendentinis požiūris (kokybė yra pasiekimas arba siekimas aukštesnio standarto, kaip priešybė būti patenkintam prastu arba apgaulingu dalyku), produkto kokybė (kokybę atspindi produkto savybių ir požymių kiekis), kokybė vartotojui (tai vartotojo reikalavimų produktui atitikimo lygis), kokybė gamyboje (kokybė apibrėžiama kaip atitikimas iš anksto numatytus parametrus, kurie išreiškiami standartais, techninėmis sąlygomis ir kitais dokumentais) ir vertės požiūris (kokybė apibrėžiama kaštų ir kainos sąvokomis).

Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje (2008) rašoma, kad švietimo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti. Dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius bei švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus.

Už švietimo kokybę, kaip teigiama Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003), atsako švietimo teikėjas. Valstybė užtikrina formaliojo ir iš dalies neformaliojo švietimo kokybę.

O. Monkevičienė, V. S. Glebuviene, K. Stankevičienė ir kt. (2009) savo mokslinio tyrimo ataskaitoje, pasitelkus M. Barkauskaitės, R. Bruzgelevičienės mintimis, rašoma, kad „**ugdymo kokybė** – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti, koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas“ (p. 4).

Išanalizavusios LR švietimo dokumentus, A. Juodaitytė, D. Martišauskienė (2008), pateikė ugdymo kokybės sampratų suvestinę.

1 lentelė

Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo kokybės ir valdymo prasių kontekstai LR Švietimo dokumentuose (pagal A. Juodaitytę, D. Martišauskienę, 2008)

Dokumentai	Ugdymo kokybė ir valdymo prasių kontekstai
LR Vaikų teisių apsaugos įstatymas (1996)	Vaiko teisė į kokybišką ugdymą.
LR švietimo įstatymas (2003)	Vaiko poreikių (pagrindinių) tenkinimas, tėvų teisės ir pareigos: galimybė pasirinkti vaiko ugdymo(si) programas, dalyvauti ugdyme ir gauti informaciją apie vaiko ugdymosi procesą, rezultatus.
Ikimokyklinio ugdymo koncepcija (1989)	Efektyvaus ugdymo sąlygos: vaiko ugdymas šeimoje, žinios apie socialinės paramos šeimai būdus ir suaugusiųjų švietimą, gebėjimas taikyti žinias, palaikyti ryšį su visuomene, ugdytojoms bendradarbiauti tarpusavyje bei su kitomis socialinėmis grupėmis.
Valstybinė švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos	Ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtotė, prieinamumas, Šeimos pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemos sukūrimas.
Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2003) LR Specialaus ugdymo įstatymas (2003)	Socialinių, kognityvinių, kultūrinių vaiko kompetencijų ugdymas kaip sėkmingo tolesnio vaiko ugdymosi prielaida; vaiko galimybių užtikrinimas pasirenkant pageidaujamos veiklos kryptį, pagalba vaikui įgyjant joje papildomų kompetencijų.
Ikimokyklinio ugdymo mokyklų vidaus audito metodika (2005)	Vaikų kultūra kaip kokybiško ugdymosi (proceso) esminė sąlyga. Vaikų darželio mikroklimato kokybė kaip sąlyga ugdytojų (tėvų ir pedagogų) darniai veiklai. Kokybiško bendradarbiavimo požymiai: aktyvus, prasmingas tėvų dalyvavimas vaiko ugdymo(si) procesuose.

LR Švietimo dokumentuose, anot A. Juodaitytės, D. Martišauskienės (2008), kokybė suprantama kaip siekiamybė ugdymo proceso tobulumo prasme, kurio realizavimui yra svarbi išorinių sąlygų visuma, tokių kaip vaiko priežiūros, rūpybos realizavimas, prigimtinių ir socialinio-kultūrinio pobūdžio teisių užtikrinimas.

Ugdymo(si), kaip kokybiškos paslaugos, tiesioginiai vartotojai yra vaikai, o netiesioginiai – tėvai, kurių vaikams teikiamos ikimokyklinio ugdymo(si) paslaugos, todėl labai svarbu tenkinti ne tik vaikų poreikius ir lūkesčius, bet ir tėvų. „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006) teigiama, jog būtina išsiaiškinti tėvų/globėjų poreikius bei lūkesčius ir atsižvelgti į juos, rekomenduojamas tėvų-pedagogų dialogas.

Apibendrinant galima teigti, kad kokybės siekimas yra aktualus ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, teikiančioms paslaugas ugdytiniams ir jų tėvams. Ugdymo(si) kokybė suprantama kaip sąlyga ugdytinio sėkmingam ugdymui(si).

Šiame darbe bus laikomasi nuostatos, kad individualizuotas ugdymas(is) bus kokybiškas, jei atitiks ugdytinių ir jų tėvų poreikius bei lūkesčius, o būtina kokybės užtikrinimo sąlyga yra pedagogų ir tėvų nuomonių į individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus dermė.

1.2. Vaiko ugdymo(si) individualizavimo teorinis pagrindimas

Būtina paminėti, kad mokslinėje literatūroje individualizavimo idėjos dažniau tyrinėjamos mokyklos, o ne ikimokyklinio ugdymo įstaigos kontekste, todėl darbe aptiksime šias sąvokas: „mokymas(is)“, „mokykla“, „pamokos“, „mokiniai“ ir pan.

Vaikas, A. Juodaitytės (1998) nuomone, yra asmuo, asmenybė, individualybė, todėl nuo pat mažens jis turi būti gerbiamas, o suaugusieji privalo sukurti sąlygas jo asmenybės sklaidai.

Individualaus ugdymo krypties ištakos, kaip teigia V. Aramavičiūtė (1998), yra natūralaus, laisvo ir harmoningo ugdymo pirmtakų (D. Loko, Ž. Ž. Ruso, J. Pestalocio, L. Tolstojaus ir kt.) idėjos: pažinti vaiko prigimtį ir sudaryti sąlygas jai laisvai, natūraliai bei harmoningai vystytis.

Apie vaiko amžiaus tarpinių ypatumus, apie tai, kad ugdymo paskirtis yra asmens vidinių galių plėtotė, anot L. Šiaučiukėnienės (1997), kalba Aristotelis, o Tomas Akviniėtis, tęsdamas jo mintis, manė, jog pedagogai turi atsižvelgti į vaikų poreikius, interesus bei galimybes, tinkamo bendravimo tarp pedagogo ir mokinio svarbą. Vienas būdingiausių Renesanso reiškinių buvo humanizmas – pažiūrų visuma, teigianti savaiminę žmogaus vertę, jo teisę, laimę ir laisvę. Šios pažiūros buvo kupinos optimizmo, tikėjimo žmogaus galia, jo galimybėmis ir orientavo į žmogų, jo problemų analizę. Formavosi nauja žmogaus, jo gyvenimo tikslo samprata. XX amžiaus antroje pusėje humanistinė pedagogika pradėjo spręsti individualizavimo problemą. Vienas šios pedagogikos atstovų, A. Maslow (1954, 1971), teigia, jog motyvacijos koncepcija padėjo šiam judėjimui psichologinį pagrindą. Svarbiausioji jo idėja yra ta, kad mokymasis turi padėti vaikams išreikšti save. Taigi humanistinė pedagogika teigia:

- mokiniai mokosi to, ko jiems reikia ir ką jie nori žinoti;
- noras mokytis ir mokėjimas mokytis yra svarbiau už faktus;
- mokinio darbo rodiklis yra tai, kaip jis pats vertina savo išmokimą;
- būtina mokytis jausti;
- mokiniai mokosi tik tada, kai nejaučia baimės.

Lietuvoje ypatingą dėmesį mokinių veiklos individualizavimui skyrė J. Laužikas (1974), kuris teigė, kad „tėvai, auklėdami vaikus, dažniausiai juos individualiai vienaip ar kitaip veikia. Įvairius individualius poveikius vaikas patiria ir iš kitų šeimos narių arba svetimų asmenų. Mokykloje mokinius veikia mokytojas: ir pamokose, ir kitaip, tiesiogiai ar netiesiogiai, bendraujant. Pamokoje mokiniai dažniausiai veikiami kolektyviai ir frontaliai, nors tuos poveikius kiekvienas patiria individualiai. Dėl to mokymo efektyvumas būna priklausomas nuo mokinio individualių ypatybių ir psichinės būsenos. Siekiant kuo didesnio pedagoginių poveikių efektyvumo, iškeliamas individualaus priėjimo principas“ (p. 105).

Enciklopediniame edukologijos žodyne (2007) rašoma, kad „**individualizavimas** – mokymo forma, kai, mokant grupelėmis (klasėmis), atsižvelgiama į individualius mokinių skirtumus ir pagal tai pasirenkami mokymo būdai, mokymo turinys“ (p. 93).

Pasak S. Saifer (1990), „individualizavimas reiškia, kad grupės dienvarkė atitinka kiekvieno vaiko veiklos ir poilsio reikmes. Tai reiškia, kad grupės įranga, suplanavimas ir priemonės skatina kiekvieno vaiko vystymąsi ir kad pasirinkta veikla atitinka išsivystymo lygį“ (Caughlin, Hansen, Heller ir kt., 1997, p. 25). Taigi individualizavimas užtikrina sėkmingą kiekvieno vaiko ugdymą(si).

Ugdymo individualizavimas, kaip teigia R. Rimkienė, O. Monkevičienė, G. Šeibokienė ir kt. (2004), J. Dewey ir A. Freudo teorijų pagrindu interpretuojamas kaip būtinybė atsižvelgti į asmeninius vaiko poreikius, sudaryti sąlygas jiems atsiskleisti ir juos tenkinti. Asmenybių ir socialinių poreikių svarbą ugdant vaiką išryškino ir E. Eriksono teorija, kuri iškelia pasitikėjimo, savarankiškumo ir iniciatyvumo formavimosi reikšmę. J. Piaget teorija vaiko ugdymo individualizavimo būtinybę pagrindžia taip: aktyviai veikdamas, tyrinėdamas, eksperimentuodamas vaikas pats kuria savo mąstymą, susidaro savitą pasaulio pažinimo stilių, todėl ugdytojai turi jam sudaryti galimybę veikti ir pažinti individualiai. Ugdymo individualizavimo principo, kad būtina remtis gerai susiformavusiais vaiko gebėjimais ir skatinti prasčiau susiformavusių gebėjimų raidą, šaknys glūdi H. Gardnerio devynių intelekto tipų teorijoje. Jo nuomone, kiekvieno vaiko geriausiai susiformavusi ne ta pati intelektualinė kompetencija, todėl ir jų ugdymosi stilius yra kitoks.

Mokslinio tyrimo „Ikmokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimas“ autoriai J. Ruškus, D. Žvirdauskas, R. Žvirdauskienė ir kt. (2009) kalbėdami apie vaiką, kuris yra dėmesio centre, pabrėždami jo poreikius ir raidos dėsningumus, pateikia kitą sąvoką – „į vaiką orientuotas ugdymas“. Užsienio literatūroje šią sąvoką paminėjo P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt. (1997).

J. Ruškus, D. Žvirdauskas, R. Žvirdauskienė ir kt. (2009), remdamiesi J. Dewey (1961) ir Neill (1964), išskiria pagrindinius į vaiką orientuoto ugdymo paradigmos bruožus:

- *pedagogo vaidmuo* (ugdytojas suteikia vaikui laisvę veikti, padeda atsiskleisti vaiko asmenybei, jo galioms. Neill (1964) teigia, kad pedagogas ugdymo procese atlieka pagalbininko ir vedlio vaidmenis, kai vaikas laisvai mokosi to, kas jam įdomu ir atitinka individualius interesus);
- *ugdymasis veikiant* (vaikas tik tuomet suvoks įgytą patirtį, kai jis pats viską patirs ir išgyvens. Mokymasis veikiant atskleidžia, kaip vaikas kryptingai ir savarankiškai geba pasirinkti veiklas ir geba mokytis iš savo pasirinkimo);
- *atsakomybė* (Neill (1964) nuomone, vaikui, nepaisant jo amžiaus, turi būti suteikiama daug atsakomybės, nes atsakomybės suvokimas užtikrina dvasinį saugumą ir ugdo vaiko pasitikėjimą savimi);
- *humaniškas vystymasis* (pasak Neill (1964), humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama, pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas. Jis turi mokytis atpažinti pasaulį kaip individualų, atrasti saugumą ne simbiotiniu prisirišimu, bet savo gebėjimu suprasti pasaulį intelektualiai, emocionaliai ir meniškai);
- *vaiko teisės* (Neill (1964) nuomone, vaikas yra laisvas galvodamas ir veikdamas. Nevaržomam tobulėjimui turi būti suteiktos visos teisės);
- *intelektas* (Neill (1964) žodžiais tariant, „ugdymas privalo būti intelektualus ir emocinis; tik intelektualinio ugdymo neužtenka. Modernėjančioje visuomenėje mes randame augantį intelekto ir jausmo atsiskyrimą, kuriame vaikas tampa beveik bejėgis patirti viską, išskyrus mintis, todėl išryškėja emocinio intelekto svarba“);
- *apsisprendimo teisė* (vaikui suteikta galimybė pačiam priimti sprendimus ir suvokti kaip žmogus funkcionuoja individualistinėje visuomenėje. „Vaikas pats nusprendžia kokį sprendimą jam priimti, o iš pedagogo gali gauti tik paramą arba konsultaciją“ (Healey, 2001));
- *individualumas* (vaiko individualumas – tai pagarba vaiko teisėms, jo gebėjimams ir veikimui, pagarba jam, kaip unikaliai asmenybei. Ši ugdymo paradigma akcentuoja vaiko individualumą ir pedagogo gebėjimą dirbti akcentuojant vaiko poreikius);
- *laisvė* (vaikas turi justai savo ir kito laisvę ir pajėgti jas derinti. Pasak Neill (1964), tai yra pagarba individui, kuri turi būti abipusė. Juodaitytės (2004) nuomone, vaikai patys, o ne suaugusieji kuria ir tobulina savo vaikystę, joje mokosi kaip socialiniai individai, kurie perima suaugusiųjų patirtį, kartu kuria ir savąją).

Į vaiką orientuotos grupės, P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt. (1997) nuomone, kuriamos remiantis dviem principais:

1. vaikai patys kuria žinių sistemą, remdamiesi savo patyrimu ir santykiais su juos supančiu pasauliu;
2. pedagogas skatina vaiko augimą ir vystymąsi, grįsdamas veiklą ugdytinio pomėgiais, geriau ir menčiau išsivysčiusiais gebėjimais.

Ugdytiniai į vaiką orientuotoje grupėje, pasak K. A. Hansen, K. R. Kaufmann, S Saifer (1997) skatinami:

- *rinktis* (rinkdamiesi, ką veikti, kokias priemones naudoti, ką valgyti, kaip rengtis, vaikai yra patikimai kontroliuojami, taip pat mokosi apsispręsti. Jie išmoksta suvokti atsakomybę už savo pasirinkimą ir įgyja nuovokos, kokias pasekmes gali sukelti jų veikla);
- *aktyviai žaisti* (vaikams reikia leisti kuo daugiau laisvai žaisti, nes žaisdami jie vystosi. Specialistai mano, kad žaisdami vaikai lavina pažinimo gebėjimus ir motoriką, suvokia, kas yra visuomenė, ir atranda savo vietą joje);
- *naudoti universalias medžiagas* (pedagogas privalo nuolat sekti, kad veiklos centrai būtų aprūpinti įvairiapusėmis priemonėmis. Riboto veikimo priemonės turėtų būti keičiamos, kai vaikai išmoksta gerai žaisti ir nebesidomi jomis. Visas priemones reikia laikyti vaikams prieinamoje vietoje, nuolatos prižiūrėti, taisyti ir keisti sulūžusias detales);
- *kartu dirbti ir rūpintis vienas kitu* (svarbu ne tik lavinti asmenybę, bet ir diegti bendruomeniškumą. Būtina leisti vaikams suprasti, kaip svarbu teikti paramą ir patiems jos susilaukti. Vaikų bendruomeniškumas bus ugdomas, jei pedagogai nuolat juos skatins: įsidėmėti vardus, palaukti savo eilės, dalintis, priimti į savo ratelį, pakviesti drauge pažaisti, būti draugiškiems, bendradarbiauti bei spręsti konfliktus ir t.t.);
- *atsakyti už savo veiksmus* (žaisdami ar darbuodamiesi grupėje vaikai išmoksta suprasti savo poveikį daiktams ir žmonėms. Pedagogai, reikalaujami, kad vaikai išspręstų kilusį nesutarimą, moko juos jaustis atsakingus už savo veiksmų pasekmes).

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymo individualizavimas susijęs su nuostatomis: tenkinti individualius vaiko poreikius ir interesus; atsižvelgti į augimo ir ugdymo(si) šeimoje sąlygas; padėti susidaryti savitą patirties kaupimo stilių; suteikti savarankiškumą ten, kur vaiko gebėjimai jau susiformavę, ir paremti naujų įgūdžių susidarymą.

1.3. Ugdytinio individualybės pažinimo sritys

Ugdytiniai vienas nuo kito, pasak V. Rajecko (2004), skiriasi įvairiomis intelekto savybėmis, gebėjimais, interesais, charakteriu, t.y. psichinių procesų, būsenų ir savybių bruožais, taip pat ir fizinėmis galiomis, nes kiekvienam iš jų būdingas savitas įgimtų ir įgytų savybių

derinys. Kiekvieno vaiko individualūs ypatumai ir vadinami **individualiomis savybėmis**. Tų individualių savybių susidarymo prielaida – anatomiciniai ir fiziologiniai duomenys, kurie yra labai įvairūs ir keičiasi, todėl susidaro didelė individualių savybių įvairovė. Tas savybes ugdytojui, J. Laužiko (1974) nuomone, reikia pažinti, nes koks gali būti kūrybinis procesas, nepažįstant kuriamosios medžiagos – ugdytinio individualybės. Tam pritaria ir V. Songailienė (2007), kuri teigia, jog, kad pedagogas galėtų kurti grupėje ugdymuisi palankią aplinką, kad pasirinktų tinkamiausias ugdymo priemones, planuotų ir individualizuotų ugdymą, turi gerai pažinti vaikus (gerai išmanyti vaiko amžiaus tarpsnio psichologinius ypatumus, jo raidą, standartus, pastebėti skirtingus grupės vaikų gebėjimus, pomėgius, išmokimo būdus ir suprasti, kad vaikai skirtingai save vertina). Taigi pedagogo vaidmuo yra labai svarbus – pažinti ugdytinio individualias savybes. Tačiau tai yra sudėtingas procesas, J. Laužiko (1974) nuomone, susidedąs iš dviejų pagrindinių, viena kitą sąlygojančių pusių:

- pirma, reikia pažinti fizines ir psichines savybes tokias, kokios jos yra tam tikru metu;
- ir antra, siekiama sužinoti, kaip jos išsivystė ir kaip toliau vystosi.

Vaiko individualias ypatybes sąlygojančius veiksnius P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt. (1997), K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997) nurodo taip:

- *šeimų kultūros tradicijos*. Geriausiai žmogų ir šeimą charakterizuoja kultūros tradicijos. Šeimą gali sudaryti skirtingų tautybių ir tradicijų žmonės. Todėl auklėtojos tai turi įvertinti pirmiausia, nes kiekviena šeima yra unikali. Labai svarbu aptarti dar vieną dalyką – laiką. Yra šeimų, gyvenančių tokioje kultūros terpėje, kur laiko planavimui neskiriamas ypatingas dėmesys. Kitokių tradicijų šeimose laikas planuojamas itin griežtai. Labai svarbu atkreipti dėmesį į šiuos skirtumus, nes vaiko ir auklėtojos požiūriai į laiko planavimą gali nesutapti. Dėl to gali kilti tam tikra įtampa ir susidaryti stresinė situacija;
- *amžius*. Trimetis mažo kitaip negu ketverių ar penkerių metų vaikas. Todėl pedagogas privalo nepamiršti, kad normalus vaikas vystosi tam tikrais etapais, pavyzdžiui, daugelis penkiamečių gali ilgiau sukaupti dėmesį, aiškiau reikšti mintis, sumaniau įsijungti į tarpusavio santykius vaizduojančius žaidimus ir geriau suprasti abstrakčius dalykus negu trejų ar ketverių metų vaikas. Taigi būtina atsižvelgti į vaiko amžių, parenkant veiklos priemones, pobūdį ir veiklos trukmę;
- *išsivystymo lygis*. Trimečių grupėje vaikų gebėjimai ir veiklos pobūdis labai skiriasi. Vieni elgiasi kaip dvimečiai, kiti – kaip keturmečiai, o dauguma elgiasi pagal savo amžių. Nustatyta, kad to paties amžiaus grupėse vaikų išsivystymo amplitudės svyravimas – maždaug dveji metai. Jeigu yra ypač gabių ar lėčiau besivystančių vaikų,

svyravimas dar didesnis. Sudarinėdami individualizuotas programas, pedagogai privalo į tai atsižvelgti: kreipti dėmesį ne tik į vaiko amžių, bet ir į jo išsivystymo lygį;

- *charakteris ir temperamentas*. Žmogaus charakteriui ir temperamentui apibūdinti egzistuoja gausybė epitetų. Kiekviena dviejų priešingų savybių pora gali būti naudojama apibūdinti vaikui, nurodant, kuri iš jų būdingesnė. Pateikiame keletą variantų: rimtas/lengvabūdis, energingas/ramus, atviras/uždaras, smalsus/abejingas ir t.t. Pedagogas neturi užmiršti, kad pačių vaikų charakteris ir temperamentas gali skirtis ar net kirstis su kitų charakteriais ir temperamentu;
- *lytis*. Pedagogų akivaizdoje dažnai vyksta veiklos pasirinkimas pagal lytį: berniukai noriai žaidžia triukšmingus, fizinės jėgos reikalaujančius, šiurkščius žaidimus, o mergaitės mieliau pasirenka organizuotus, skatinančius socialinį ir kalbinį bendravimą, žaidimus. Tačiau svarbu vaikus skatinti rinktis ne tik tradiciškai mergaitėms ar berniukams priskiriamą veiklą, bet ir sudaryti sąlygas nuo lyties nepriklausomai veiklai, nes tai juos praturtina;
- *išmokymo stilius*. Vieni vaikai nauja įsisavina lėtai, o kiti – pakankamai greitai. Vieni vaikai geriau mokosi bendraudami, o kiti geriau žinias įsisavina savarankiškai. Neretai yra geriau išlavėjęs vienas ar kitas vaiko jutimų kanalas. Vienas informaciją geriausiai priima akimis, o kitas vaikas tą pačią informaciją geriau suvokia per klausą, lytėjimą ar jausmus;
- *pomėgiai*. Vienus vaikus vilioja dideli sunkvežimiai ir sudėtingos konstrukcijos, kiti mėgsta vartyti knygeles su dinozaurais, tretieji turi mėgstamą sporto šaką ar dar ką nors. Pedagogai gali sėkmingai įtraukti šiuos vaikų pomėgius į ugdymo programas. Kartais vaikai atskleidžia savo pomėgius tik namie, todėl būtina apie tai pakalbėti su jų tėvais;
- *geriau ir prasčiau susiformavę gebėjimai*. Vienus dalykus vaikas puikiai sugeba atlikti pats, kitiems įveikti jam reikia pagalbos. Kartais vaiko geriau ar prasčiau susiformavę gebėjimai labai susiję. Sumanūs pedagogai vienų vaikų geriau susiformavusius gebėjimus ir pomėgius (pastarieji dažniausiai sutampa) panaudoja kitų vaikų prasčiau susiformavusiems gebėjimams lavinti.

Kitos autorės, A. Ruzgienė, S. Petružienė (2005), vaiko individualiomis ypatybėmis įvardija:

- *skirtingą nervinių procesų jėgą;*
- *skirtingą slopinimo ir jaudinimo pusiausvyrą;*
- *skirtingą atsakomųjų reakcijų greitį ir adaptaciją;*
- *skirtingą požiūvio centrų jautrumą;*

- dažnai padidėjusių ar sumažėjusių galvos smegenų didžiųjų pusrutulių žievės nervinių ląstelių jautrumą;
- skirtingus protinius sugebėjimus;
- skirtingą vaikų psichinio vystymosi eigą;
- įvairius vaikų polinkius;
- nevienodai reiškiamą emocinę būseną;
- skirtingai pasireiškiantį vaikų nuovargį.

Individualios asmens ypatybės, J. Laužiko (1974) nuomone, atspindi savitus santykius su išoriniu pasauliu ir su pačiu savimi. Kiekvienas asmuo, suvokdamas objektyvius pasaulio reiškinius ir turtindamas vidinį lobyną bei lavindamas veiklos funkcijas, išlaiko savitą psichinę struktūrą. Tam tikros dėmesio, suvokimo, vaizduotės, atminties, mąstymo, jausmų, požiūrių, motyvų ir valios ypatybės yra būdingos asmens individualybei.

Pedagogas, norėdamas geriau pažinti savo ugdytinius, turi ne tik juos tirti įvairiais atžvilgiais, bet, pirmiausia, kaip teigia V. Randienė (2005), turi siekti suprasti save, analizuoti ir apmąstyti savo veiklą.

Kiekvieno reiškinių pažinimas, pasak J. Laužiko (1974) susideda iš dviejų etapų:

1. objektyvių jo duomenų ir faktų sukaupimo;
2. atitinkamo tų duomenų išsiaiškinimo.

Pirmas žingsnis vaiko pažinimo link – tai vaiko *klausymasis*. Svarbu „ne tik klausytis jo tariamų žodžių, bet ir suprasti, ką jis šneka. Toks klausymosi būdas vadinamas veiksmingu klausymusi“ (Charlton, 2007, p. 23).

Asmens psichikai pažinti, J. Laužiko (1974) nuomone, pagrindinis metodas yra *stebėjimas*. Nuolat stebint vaiką, stengiamasi išsiaiškinti, ką jis labiausiai mėgsta veikti, kokius žaidimus žaidžia, kas jam kelia baimę, kokia dažniausiai būna jo nuotaika, kaip jis bendrauja su bendraamžiais ir suaugusiaisiais ir t.t. XX a. pradžioje A. Lazurskis pradėjo taikyti *natūralųjį eksperimentą*, kuris organizuojamas natūraliomis sąlygomis. Tiriamasis nežino esąs stebimas, todėl tada gaunami objektyvesni tyrimo duomenys. Stebėjimo bei tyrimų duomenys pagilunami, naudojant *pokalbį* arba *interviu* su pačiu tiriamuoju. Be pokalbių, labai naudingi ir *individualūs ugdytinių pasisakymai*. Arba, Songailienės (2007) nuomone, vaiką pažinti padeda jo *darbų analizė* (iš jų matyti vaiko augimas), jo mintys, frazės (kas jam patinka piešinyje, darbelyje, ką jis žino apie vieną ar kitą daiktą, įvykį ir pan.), užrašomos atliekant tam tikrus darbus. Taip pat glausti jo pomėgių aprašymai (mėgstamiausia veiklos rūšis, žaidimai), specialistų pastabos ir komentarai, pagyrimai, padėkos už labai gerai atliktą darbėlį, piešinį, pasakojimą, poelgį. Vaiką pažinti padeda ir gauta iš *tėvų ar globėjų informacija*, *specialus klausimynas*, iš kurio atsakymų turėtų paaiškėti, ar vaikas turi individualių įpročių, kaip jis augo ir vystėsi, kokia jo sveikata,

charakteris, elgsena, kokios emocijos jį dažniausiai valdo, kokios paramos jam reikia, kokie jo tėvų lūkesčiai.

Apibendrinant galima teigti, kad kiekvienas vaikas yra unikalus, o rimtas, atidus ir pagarbus požiūris į kiekvieną vaiką turi lemiamą reikšmę jį ugdant. Pažinti vaiką, žinoti jo poreikius, pastebėti ir plėtoti jo gabumus ir, svarbiausia, neužgniaužti jame esančių kūrybinių galių yra šalia vaiko esančių suaugusiųjų pareiga. Ypač didelė atsakomybės našta tenka ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams, turintiems padėti tvirtus sėkmingos vaiko socializacijos pagrindus. Svarbiausių vaiko skirtybių žinojimas gali palengvinti pedagogų darbą. Tam padeda ugdytinio stebėjimas, įvairiapusis bendravimas su juo ir šeima – ne tik švietimo įstaigose, bet ir namuose.

1.4. Individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksniai ir kriterijai

Enciklopediniame edukologijos žodyne (2007) sąvoka „**veiksny**s“ aiškinama taip: t.y. „priežasčių kompleksas, atskleidžiantis reiškinio visumos esmę, funkcinius ar priežastinius ryšius“ (p. 324). O „**kriterijus**“ apibūdinamas kaip „požymis arba matas, kuriuo vertinamas ko nors dydis, vertingumas, teisingumas. Kriterijų vertingumas nustatomas remiantis standartais, vertybėmis, normomis, dorybėmis“ (p. 125).

Auklėtojas pavyzdiniame auklėtojo pareigybės aprašyme (patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11d. įsakymu Nr. ISAK-2249) apibūdinamas kaip asmuo, ugdantis vaikus nuo vienerių iki penkerių/šešerių metų pagal ikimokyklinio ugdymo programą.

Pedagogas vaikų grupėje, pasak A. Koirienės (2007), yra ikimokyklinio ugdymo *specialistas, dvasingas žmogus, įvaldęs reikalingą kompetencinę sistemą: suvokiantis vaiko poreikius, tiksliai argumentuojantis metodinius pasirinkimus ir atsakingas už poveikį vaikui*. Be to, *pedagogas atsako*, K. A. Hansen, R. K. Kaufmann, S. Saifer (1997) nuomone, *už tai, kad kiekvieną dieną vaikams būtų įdomu ir linksma, bei individualizuoja mokymąsi*.

Pedagogas ugdymo įstaigoje, anot D. Gailienės, L. Bulotaitės, N. Sturlienės (1996), *gerbia vaikų unikalumą, nuoširdžiai domisi kiekvienu vaiku nepriklausomai nuo to, kaip jis elgiasi ir mokosi, išreiškia pagarbą ir pripažinimą ugdytinių pastangoms, mato kiekvieną vaiką atskritai, neišskiria nei vieno vaiko, sudaro sąlygas, kad kiekvienas vaikas galėtų laisvai pasisakyti ir būtų išklaustytas, vengia kritikos, taiko įvairius mokymo metodus, kad vaikams būtų įdomu ir kt.*

Pasak Kaufmann (1997), „vaikų darželio auklėtoja – tai žmogus, atstovaujantis žinių visuomenės naujajį, edukacinį mąstymą. Pabrėžiamos šios auklėtojos pedagoginės veiklos

vertybės: *suvokti vaiko raidos dėsningumus; vaikystės reikšmes ir prasmes; demokratinio gyvenimo sąrangos principus; kūrybingo, ryžtingo, gebančio apsispręsti žmogaus tapsmo procesus*“ (Juodaitytė, Gumuliauskienė, 2005, p. 59).

Vertinant pedagogo, dirbančio ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kompetencijas, pirmiausia būtina aptarti kompetencijos sąvoką. Enciklopediniame edukologijos žodyne (2006) „kompetecija – 1) gebėjimas pagal kvalifikaciją, žinias, įgūdžius gerai atlikti veiklą; 2) įgaliojimų turėjimas ką nors daryti“ (p. 121).

Remiantis ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo rengimo standartu (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. 1543), profesinės kompetencijos, kurias privalo turėti ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojas šiose veiklos srityse, būtų:

1. Globodamas ir ugdydamas vaiką:

- 1.1. *žinoti esminius vaiko poreikius, jų tenkinimo ir poveikio būdus bei galimybes, gebėti taikyti šias žinias ugdymo procese;*
- 1.2. *gebėti saugoti ir stiprinti vaiko sveikatą;*
- 1.3. *išmanyti vaiko raidos ypatumus ir specifinius poreikius, gebėti šias žinias taikyti ugdymo procese;*
- 1.4. *gebėti puoselėti vidines vaiko galias, lemiančias normalią jo asmenybės raidą;*
- 1.5. *kurti vaiko prigimtį atitinkančią ir fizinės bei dvasinės jo galias stimuliuojančią aplinką;*
- 1.6. *žinoti pedagoginės sąveikos principus;*
- 1.7. *ugdyti sociokultūrinę vaikų kompetenciją;*
- 1.8. *gebėti sudaryti vaikams galimybę perimti bendrąsias žmonijos vertybes bei tautos dvasinės kultūros pagrindus.*

2. Bendraudamas ir bendradarbiaudamas su tėvais/globėjais, kitais pedagogais bei įvairiomis institucijomis:

- 2.1. *išmanyti bendravimo ir bendradarbiavimo esmę, prasmę ir ypatumus;*
- 2.2. *pažinti šeimą kaip struktūrinį visuomenės elementą ir išmanyti ugdymo šeimoje specifiką;*
- 2.3. *gebėti bendrauti ir bendradarbiauti su įvairiomis institucijomis bei pavieniais bendruomenės nariais.*

3. Sąveikaudamas su ugdytiniais ir pedagogais:

- 3.1. *žinoti ikimokyklinės įstaigos gyvenimo organizavimo ir valdymo dėsningumus;*

3.2. gebėti dirbti komandoje.

4. Tobulindamas savo profesinę kompetenciją:

4.1. visapusiškai lavintis ir turtinti savo asmenybę;

4.2. gebėti tobulėti ir keistis kūrybiškai reaguojant į šiuolaikinio pasaulio pokyčius ir siekiant būti aktyviu pokyčių dalyviu.

Remiantis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartu (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-1872/A1-209), ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogas turi gebėti:

- *atpažinti bendruosius ir individualiuosius vaiko raidos ypatumus;*
- *išsiaiškinti esminius ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaiko poreikius ir individualizuoti jų tenkinimo būdus;*
- *interaktyvios pedagoginės sąveikos procese planuoti, organizuoti vaikų veiklą;*
- *kurti vaiko fizinės bei psichinės galias stimuliuojančią aplinką;*
- *įtraukti šeimą į aktyvią ir rezultatyvią pedagoginę sąveiką.*

Pedagogas privalo sistemingai *stebėti ir vertinti vaiko gebėjimus*, įvairiais būdais fiksuoti vaiko pasiekimus ir apie tai informuoti tėvus bei ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenę, konsultuotis su specialistais (pavydžiui, logopedu), daryti išvadas apie kiekvieno vaiko patirties kaupimo ypatumus, prireikus inicijuoti individualių ugdymo programų rengimą, dalyvauti jas rengiant.

Kuriant šiuolaikinę ikimokyklinio ugdymo programą, S. V. Glebuviienės, M. Jonilienės, O. Monkevičienės ir kt. (2009) nuomone, ypač akcentuojama vaiko – šeimos – visuomenės sąveika. Todėl raginama kurti individualias ugdymo programas, kurios orientuotos į vaiko ir šeimos poreikius. Be to, kaip teigia R. Rimkienė (1994), negalima vaikų ugdyti vadovaujantis viena bendra programa, nes kiekvienas vaikas skiriasi savo charakteriu, temperamentu, fizinėmis ir psichinėmis galimybėmis.

„**Individualioji klasės auklėtojo veiklos programa** – tai klasės auklėtojo veiklos planavimo forma, apibūdinanti individualų klasės auklėtojo požiūrį į individualų ugdytinį ir individualią mokinių klasės bendruomenę“ (Ivanauskienė, 2000, p. 13).

Individualioji klasės auklėtojo programa grindžiama, F. Ivanauskienės (2000) nuomone, auklėtinių ugdymo(si) numatomais pasiekimais. Kad tai būtų galima įgyvendinti, reikia visų ugdymo proceso dalyvių veiklos bei pastangų. Taigi kalbant apie programos efektyvumą, reikėtų atsakyti į šiuos klausimus:

- ar individualioji programa atitinka bendrosiose programose suformuluotus ugdymo tikslus, uždavinius ir ugdymo turinio bei didaktinių nuostatų reikalavimus?
- ar programa buvo formaliai ir neformaliai aptarta su klasės savivalda, tėvų bendruomene, mokytojais ir mokyklos personalu?
- ar pasiekti programos tikslai? Ar yra duomenų, kad įvyko auklėtinių pažintiniai, emociniai, psichomotoriniai ir kiti pokyčiai?
- ar tenkinami gabių mokinių, vaikų, turinčių mokymosi sunkumų, elgesio problemų, ir talentingų mokinių poreikiai?
- ar programos inicijuojama veikla yra prieinama kiekvienam klasės ugdytiniui?
- ar auklėtiniai turėjo galimybę pasirinkti veiklą, t.y. ar buvo programoje numatytos veiklos ir jos formų alternatyvos?
- ar klasės auklėtojai patogu su šia programa dirbti? ir t.t.

2008 m. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos ir Vilniaus Pedagoginio universiteto atlikto tyrimo metu analizuota, kaip teigia I. Kunigytė – Arlauskienė (2010), kokios individualios ugdymo programos, patenkinančios vaikų ir šeimų poreikius, naudojamos ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Rezultatai parodė, kad dažniausiai individualios programos taikomos raidos sutrikimų turintiems vaikams (28%), elgesio sutrikimų turintiems vaikams (12%) ir gabiesiems (16%).

„Šiandien ugdymo turinys, suprantamas ne kaip griežtai reglamentuota programa, o kaip kompleksiškas procesas, kuriame pabrėžiama turima vaiko patirtis ir sąsajos su aktualiais socialinės kultūrinės jo gyvenamosios aplinkos poreikiais“ (Jankauskienė, Monkevičienė, Beinorienė ir kt., 2006, p. 7). Auklėtoja, sudarydama ugdymo turinio planą, turi numatyti ne vieną *ugdymosi metodą ar būdą*, bet kelis. Kadangi vaikai niekada neturės identiškai vienodų gebėjimų, todėl svarbu ugdyti juos pagal individualius poreikius ir galimybes. Kaip rašoma „Ikimokyklinio ugdymo gairėse: programa pedagogams ir tėvams“ (1993), neleistina naudoti vaiko individualybę slopinančių priemonių, lyginti vaikus vienus su kitais.

Svarbus veiksnys individualizuojant ugdymą grupėje ir rengiant individualią programą – **bendravimas su ugdytinių tėvais**, garantuojantis vaiko ugdymo tęstinumą. Atsakomybės vaiko ugdymo klausimais dalijimasis tarp tėvų ir ugdytojų garantuoja partneriškus santykius, pagrįstus nuolatiniu konstruktyviu dialogu, tarpusavio pasitikėjimu, supratimu, pagarba, informacijos ir ekspertinių žinių dalijimusi. Beje, P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt. (1997) priduria, kad, šeimos narių dalyvavimas grupės veikloje, jiems suteikia galimybę geriau pažinti auklėtoją, susipažinti su vaiko draugais, daugiau sužinoti apie vaiko vystymąsi ir kt. O pedagogams

suteikia daugiau žinių apie skirtingų kultūrų tradicijas, sužino, ką geba ir mėgsta veikti šeimos nariai su vaikais, patiria, kaip šeimos nariai padeda vaikams rasti sprendimą ir t.t.

Enciklopediniame edukologijos žodyne (2007) nurodoma, kad „**bendravimas**“ – tai „1) žmonių socialinės būties forma, pasireiškianti žmonių santykių užmezgimu ir palaikymu, draugyste, partneryste; 2) keitimasis informacija, patirtimi, jos turtinimas žodiniais ir nežodiniais ženklais (signalais)“ (p. 36).

„Ikimokyklinio ugdymo gairėse: programa pedagogams ir tėvams“ (1993) rašoma, kad bendradarbiaudami su ugdytinių tėvais, pedagogai turėtų siekti šių tikslų:

- susipažinti su šeimos gyvenimo būdu, tradicijomis ir drauge ieškoti bendrų vaikų ugdomųjų priemonių;
- atskleisti šeimai vaiko gyvenimo darželyje ypatumus ir susipažinti su sąlygomis; šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais;
- skatinti tėvų iniciatyvą, dalyvaujant ikimokyklinės įstaigos darbe ir tobulinant jį.

P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller (1997) pataria pasitelkti kuo įvairesnius bendravimo su tėvais būdus, atitinkančius įvairius šeimų poreikius. Todėl šie autoriai išskiria *neformalaus* (pavyzdžiui, *atvedant ir pasiimant vaikus, žinutės ir užrašų knygelės, skelbimų lentos, informaciniai laišukai* ir t.t.) ir *formalaus* (pavyzdžiui, *apsilankymas šeimoje*) bendravimo būdus.

„Ikimokyklinio ugdymo gairėse: programa pedagogams ir tėvams“ (1993) akcentuojama, kad, galimi bendradarbiavimo ir bendravimo būdai su tėvais yra šie: *pirmieji ryšiai su šeima; bendradarbiavimas su šeima, vaikui lankant darželį; pedagogų pagalba tėvams*. O vaikų darželio programoje „Vėrinėlis“ (sudarytoja O. Monkevičienė (1993)) teigiama, jog galimi dar ir tokie bendradarbiavimo būdai:

- *vaikų darbelių parodėlės tėvams;*
- *auklėtojų, vaikų ir tėvų bendros vakaronės, sportinės varžybos;*
- *organizuojami tėvų ir vaikų klubai, bendros talkos grupei įrengti, bendros išvykos, stiprinančios tėvų-vaikų-auklėtojų ryšį.*

Bendradarbiavimas su šeima bus sėkmingas tik tuomet, kaip rašoma „Ikimokyklinio ugdymo gairėse: programa pedagogams ir tėvams“ (1993), kai pedagogas mylės ir gerai pažins kiekvieną vaiką, turės pedagogikos ir psichologijos žinių pagrindus ir gebės subtiliai bei taktiškai spręsti problemas.

Tinkamas pedagogo bendradarbiavimas su tėvais, kaip rašoma vaikų darželio programoje „Vėrinėlis“ (1993), padeda sukurti ir ugdymui palankią aplinką. Taigi **grupės aplinka** – tai dar vienas veiksnys, lemiantis individualizuoto ugdymo(si) kokybę. Augustaitienės V. (2003) nuomone, svarbu sukurti *atitinkančią vaiko poreikius ir pomėgius, amžių, patrauklią ir*

skatinančių juos aktyviai veikti aplinką. Būtina paminėti dar ir tai, kad, pasak Randienės V., Starkienės J. (2006), ypač svarbu, jog ugdytinis, o ne pedagogas būtų erdvės kūrėjas bei šeiminkas.

„**Aplinka** – 1) žmogaus ugdymo veiksnys, kurį sudaro gamtinių, geografinių, klimatinių, socialinių, kultūrinių sąlygų visuma, kurioje gyvena individas ar žmonių grupė” (enciklopedinis edukologijos žodynas, 2007, p. 20).

„Ikimokyklinio ugdymo gairėse: programa pedagogams ir tėvams“ (1993) rašoma, kad organizuojant vaikų gyvenimą ir ugdymą darželyje reikia atsižvelgti į:

- įgimtą vaikų gyvenimo ritmą;
- individualius vaiko įpročius;
- kiekvieno vaiko temperamentą, charakterį, pasaulio pažinimo būdą, stilių;
- vaikų kultūrinį lygį;
- bendravimo žaidžiant ypatumus;
- tai, kiek vaikų grupėje;
- tai, ar grupėje daugiau berniukų, ar mergaičių ir kt. Be to, *ugdomoji aplinka turėtų būti tokia, kad vaikas galėtų laisvai veikti: piešti, muzikuoti, žaisti ir kt.* Vaikui turėtų būti leista pasirinkti geidžiamą veiklą. *Gerai apgalvotos ir išdėstytos priemonės, įrengimai padėtų vaikui lavintis be dažno tiesioginio suaugusiojo vadovavimo. Tai ugdytų savarankiškumą.*

būti tokia, kad vaikas galėtų laisvai veikti: piešti, muzikuoti, žaisti ir kt. Vaikui turėtų būti leista pasirinkti geidžiamą veiklą. *Gerai apgalvotos ir išdėstytos priemonės, įrengimai padėtų vaikui lavintis be dažno tiesioginio suaugusiojo vadovavimo. Tai ugdytų savarankiškumą.*

Grindys, sienos, kambario forma ir dydis, kiemas, baldai, medžiagos, įranga ir žaislai, pasak P. A. Caughlin, K. A. Hansen, D. Heller ir kt. (1997), turi įtakos ikimokyklinio amžiaus vaiko patyrimui. Jų nuomone, *estetiškai patrauklioje ir patogioje patalpoje vaikai ir pedagogas jaučiasi saugiai. Deramai išdėstyti baldai moko orientuotis aplinkoje ir formuoja saugumo įgūdžius. O patalpų erdvę pedagogas planuoja tikslingai ir rūpestingai, tariausi su ugdytiniais, nes tinkamai įrengta grupė skatina socialinių įgūdžių formavimąsi, moko būti nepriklausomus ir įveikti iškylančius sunkumus.* Tokia aplinka skatina tyrinėti, būti atradėjais bei planuoti veiklą.

Ugdymui reikalinga medžiaga grupuojama tam tikrose grupės zonose – įrengiami veiklos centrai (kalbos, matematikos, dailės, muzikos, staybinių žaidimų, valgio gaminimo, vaidmenų žaidimo, gamtos tyrinėjimų, smėlio ir vandens žaidimų). Šiuose centruose yra gausybė priemonių, kuriomis vaikai gali kūrybingai naudotis.

Kiekvienoje į vaiką orientuotoje klasėje paprastai būna, anot V. Randienės, J. Starkienės (2006), ypatinga ir išsiskirianti iš kitų baldų kėdė, t.y. *autorias kėdė*, kurioje sėdintys vaikai supažindina kitus su savo sukurtomis knygelėmis, žaislo keliauninko istorijomis bei kitais individualiai atliktais darbais. Dar vienas daiktas, be kurios sunku įsivaizduoti į vaiką orientuotos klasės gyvenimą, yra *kilimas*. Tai vieta, kur ugdytiniai kiekvieną rytą susiburia į *ryto ratą* ir

diskutuoja, kuria taisykle, sprendžia iškilusias problemas ar auklėtoja supažindina su grupiniais darbais bei projektinėmis užduotimis.

Taigi ikimokyklinukų individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei vaiką supantys humaniški ugdytojai, bendradarbiaudami su tėvais, sukurs aplinką, skatinančią individualybės raišką.

Apibendrinant šį poskyrį, galima teigti, kad ugdymo individualizavimas tampa ne tik rekomenduotinu, bet ir švietimo dokumentais įteisintu būdu ugdyti vaiką, nes tik tokioje aplinkoje ugdomi vaikai užaugs gebantys ieškoti sprendimų, mokantys įveikti sunkumus, pasitikintys savimi ir nebijantys prisiimti atsakomybės. Tai kiekvieno ugdytinio sėkmingas (efektyvus) rengimas(is) gyventi visuomenėje.

II. INDIVIDUALIZUOTO UGDYMO(SI) KOKYBĖS VEIKSNIŲ IR KRITERIJŲ EMPIRINIS TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika ir imties charakteristikos

Rengiant empirinį tyrimą, pirmiausiai buvo išskirta tyrimo koncepcija: nustatytas tyrimo aktualumas, problema, objektas, iškelta tyrimo hipotezė, suformuluotas tikslas ir numatyti uždaviniai.

Šio **tyrimo tikslas** – ištirti individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus pedagogų ir tėvų nuomonių dermės aspektu ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo metodika. Siekiant realizuoti šio darbo tikslą, tyrimas buvo atliekamas keliais epatais:

1. analizuojama mokslinė literatūra;
2. remiantis išanalizuota literatūra bei mokslininkų (Kardelis, 2005; R. Tidikio, 2003) rekomendacijomis parengtos anketos, skirtos ikimokyklinio ugdymo pedagogams ir ugdytinių tėvams.

Tyrimui parengtą **anoniminę ikimokyklinio ugdymo pedagogams anketą** (žr. priedas nr. 1) sudaro uždaro, atviro ir mišraus tipo klausimai. Iš viso pateikti 22 klausimai. Pirmuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, *kokia individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata pedagogas vadovaujasi ugdydamas vaikus*, antruoju – *ar ikimokyklinio amžiaus vaikų individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei...*, trečiuoju – *kokia ugdymo kryptis taikoma ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje*, ketvirtuoju – *sunumeruoti pagal svarbą, į ką orientuotas ugdymo turinys*, penktuoju – *išsiaiškinti, su kuo aptariama individualizuoto ugdymo(si) kokybė*, šeštuoju – *paaiškinti, kas yra individualizuotas ugdymas*, septintuoju – *kokie požymiai apibūdina individualų ugdymą(si)*, aštuntuoju – *į kokius individualius ugdytinių ypatumus labiausiai atsižvelgiama organizuojant individualizuotą ugdymą*, devintuoju – *įrašyti nepaminėtus, svarbius individualius ugdytinių ypatumus*, dešimtuoju – *kokie ugdytinių poreikių išsiaiškinimo būdai yra taikomi*, vienuoliktuoju – *ar pedagogas yra rengęs individualių ugdymo(si) programą*, dvyliktuoju – *kokios individualios ugdymo(si) programos yra taikomos*, tryliktuoju – *įvertinti individualios ugdymo(si) programos efektyvumą*, keturioliktuoju – *kokie individualizuoto ugdymo(si) metodai yra taikomi*, penkioliktuoju – *kokie bendradarbiavimo būdai su ugdytinių tėvais yra efektyvūs individualizuojant ugdymo(si) procesą*, šešioliktuoju – *kokie kriterijai yra svarbūs, kuriant ugdytinio fizines ir psichines galias stimuliuojančią aplinką*, septynioliktuoju – *įvertinti savo individualizavimo kompetencijos lygį*, aštuonioliktuoju – *kokiu tikslu vertinami individualūs ugdytinio pasiekimai grupėje*, devynioliktuoju – *kokie ugdytinio pasiekimų*

vertinimo metodai yra taikomi, dvidešimtuoju – kas padeda siekti kokybiško individualizuoto ugdymo(si), dvidešimt pirmuoju – kas trukdo siekti kokybiško individualizuoto ugdymo(si). Kitą anketos dalį sudaro žinios apie tiriamąjį (pedagogą): lytis, amžius, išsilavinimas, darbo stažas ir kvalifikacinė kategorija.

Tyrimui parengtą **anoniminę ugdytinių tėvams** (žr. priedas nr. 2) **anketą** sudaro uždaro, atviro ir mišraus tipo klausimai. Kadangi buvo siekiama palyginti duomenis, anketos klausimai yra beveik analogiški kaip ir ikimokyklinio ugdymo pedagogams, tik skiriasi klausimų formuluotė ir du klausimai: tiriamiesiems nepateikiami klausimai „*individualios ugdymo(si) programos efektyvumas*“ ir „*pedagogų kompetencijų lygis*“, nes manyta, kad būtų sunku į šiuos klausimus atsakyti. Pedagogų anketoje pateikiama *ugdytinio* sąvoka, o tėvų anketoje – *vaiko* sąvoka, kad tėvams būtų lengviau suvokti apie ką yra kalbama. Kitą anketos dalį sudaro žinios apie tiriamąjį (tėvus): lytis, amžius ir išsilavinimas.

Prieš išdalinant anketas tiriamiesiems, buvo atliktas pilotažinis tyrimas. Išdalinus šio tyrimo metu anketas penkiems tiriamiesiems, tyrimo instrumentas buvo koreguojamas.

Su tiriamaisiais buvo susitarta iš anksto. Jie dalyvavo savo noru, nes buvo informuoti, kad gauti duomenys bus naudojami tik magistriniam darbui.

Iš surinktų anketų duomenų buvo atliekama **kiekybinė duomenų analizė**. Kiekybinė tyrimo dalis buvo analizuojama tokiais etapais:

1. anketų peržiūrėjimas ir duomenų kodavimas;
2. duomenų apdorojimas matematinės statistikos metodais (suvedimas į duomenų matricas);
3. duomenų analizės plano sudarymas;
4. teorinė gautų duomenų analizė ir lyginimas su kitais mokslinių bei statistinių tyrimų rezultatais.

Atvirų anketos klausimų gautai informacijai apibendrinti atliekama **kokybinė analizė** – sudėtingesnis procesas, nes turinio (kontent) analizės būdu gautų atsakymų negalima apskaičiuoti skaičiais, o reikia analizuoti atsakymus, juos struktūrizuoti. Pasak B. Bitino (2006), turinio analizė – tekstu išreikštų duomenų statistinė analizė, apsiribojanti kokybinių kategorijų dažnių skaičiavimu.

Iš pirminės duomenų bazės yra sudarytos atsakymų į anketos klausimus pasiskirstymų lentelės ir grafiniai paveikslai, skaičiuoti **absolūtieji** ir **santykiniai dažniai**.

Skirtumui tarp dviejų grupių (pedagogų ir tėvų) statistiniam reikšmingumui įvertinti buvo taikomas **chi kvadrato** (χ^2) **kriterijus**. Pasirinktas reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$ (Sakalauskas, 1998). Ir taikoma **faktorinė analizė**, kuri padeda nagrinėti ir išskirti reiškinio dėsninumus ir struktūrą. Bet kurie reiškiniai, vykstantys tam tikroje vietoje ir tam tikru laiku, turi savo kitimo

šablonus ir daugelis šių šablonų yra susieti tarpusavio priklausomybės ryšiais (http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/rinkos_aplinkos_tyrimai_I/121693.html).

Tyrimo rezultatų apdorojimui buvo naudojamas *SPSS/PC 17.0(2)* programinis paketas ir *Microsoft Office Excel* (2003) programa paveikslams paruošti.

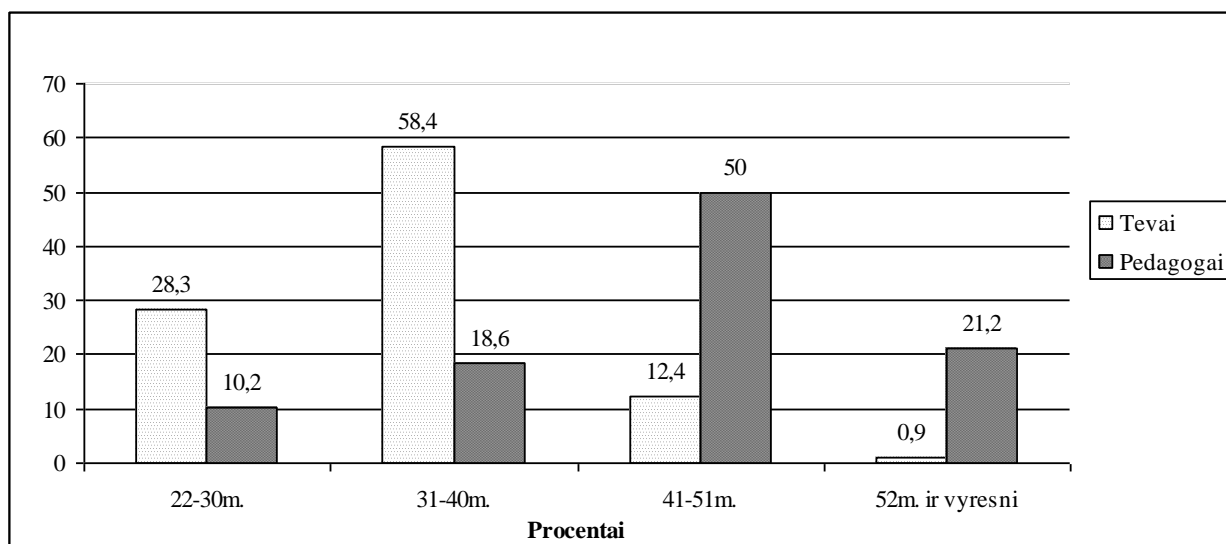
Darbe naudojami sutrumpinimai: **Nped.=118** – tyrime dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo pedagogų imtis, **Ntėv.=113** – tyrime dalyvavusių ugdytinių tėvų imtis.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 150 Šiaulių miesto ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų ir 163 tėvų. Išdalyta buvo 313 anketų, o grįžo 247. Būtina akcentuoti, kad iš 247 anketų: 14 anketų buvo rasta neužpildytų ir 2 anketos – daugiau nei 30% teiginių nepažymėti.

2.2. Pedagogų ir tėvų nuomonės apie individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksnius ir kriterijus

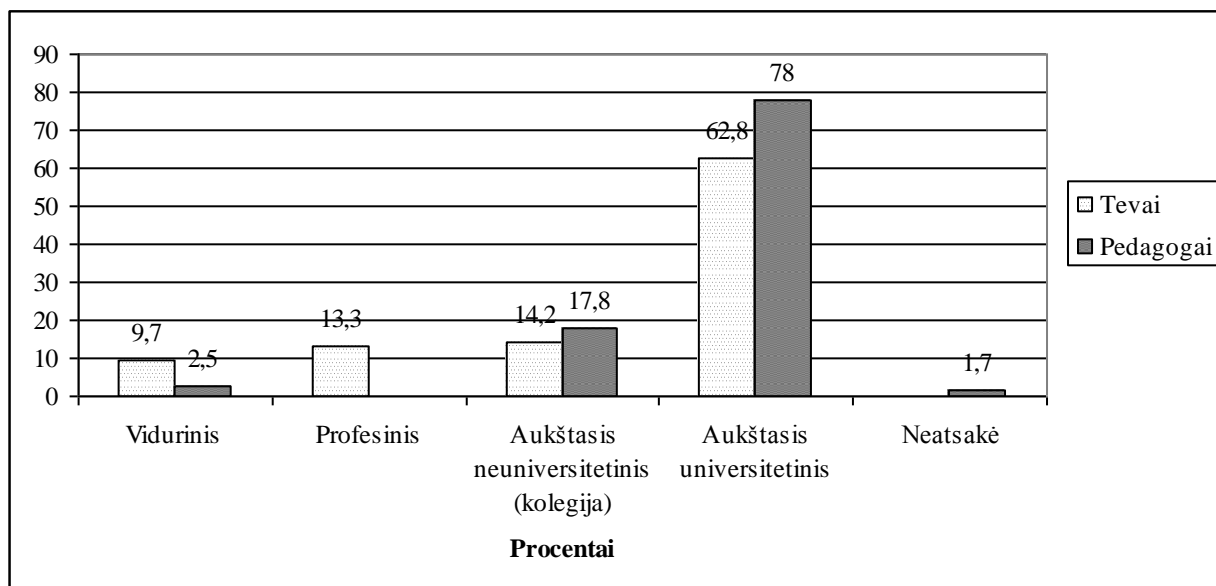
Duomenys pagal lytį, amžių ir išsilavinimą nebus analizuojami, nes esminių skirtumų nepastebėta.

Iš tiriamųjų (pedagogų) pasiskirstymo pagal lytį, paaiškėjo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose pedagogais dirba vien *moterys* (100%). Turima patirtis rodo, kad pedagogiką studijuoja ne tik moterys, bet ir vyrai, tačiau, baigę studijas, šie renkasi kitą veiklą. Vyrus nuo pedagogo profesijos, kaip rašo V. Jutkonė (2008), atbaido ne tik apgailėtinos algos. Stipriai lyčiai įsitvirtinti šioje srityje trukdo visuomenės stereotipai ir požiūris į pedagogo darbą. Šis darbas taip nuvertintas, kad daugumai gėda prisipažinti, jog „duoną valgo“ iš šios profesijos. Iš tiriamųjų (tėvų) pasiskirstymo pagal lytį, paaiškėjo, kad tyrime dalyvavo 92,9% *moterų* ir tik 7,1% *vyrų*.

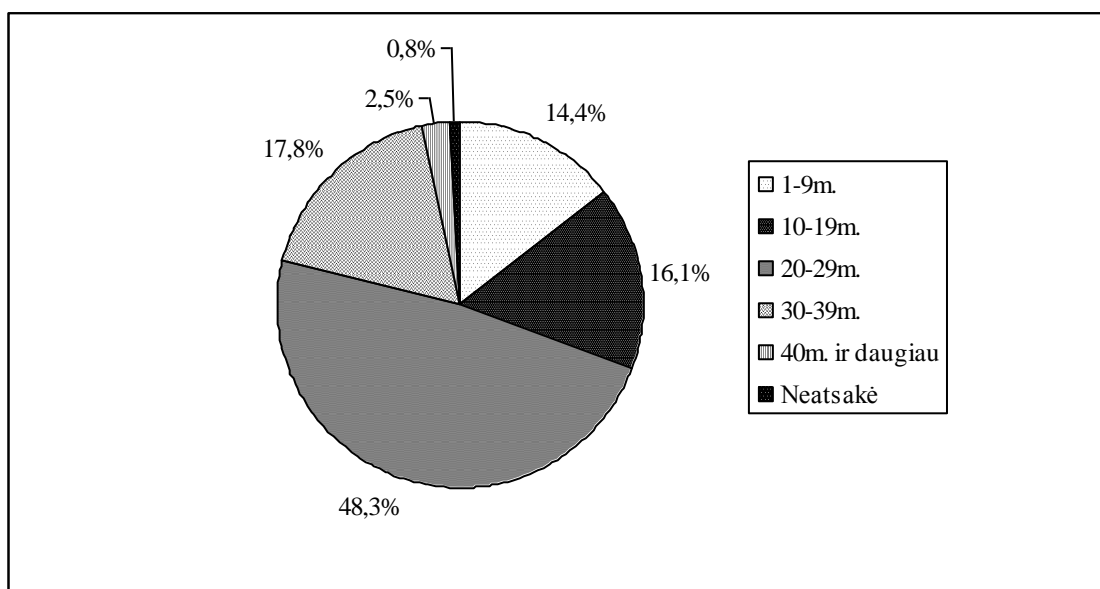
1 pav. **Pedagogų ir tėvų pasiskirstymas pagal amžių** (N ped.=118) (N tėv.=113)

Išanalizavus pedagogų ir tėvų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes (1 pav.) matyti, kad tyrime dalyvavo didžiausia dalis tėvų, kurių amžius nuo 31-40 m. (58,4%). Na, o didžiausia dalis tyrime dalyvavusių pedagogų, kurių amžius nuo 40-51 m. (50%), t.y. vidutinio amžiaus pedagogai, turintys profesinės veiklos patirtį. Mažiausiai dalyvavo pedagogų, kurių amžius nuo 22-30 m. (10,2%), o tėvų, kurių amžius nuo 52 m. ir vyresni (0,9%). Jauni žmonės, įgiję pedagoginį išsilavinimą, psichologės R. Dobrovolskienės nuomone, ugdymo įstaigas „lenkia kelių kilometrų spinduliu“ arba, padirbėję metus kitus, išėina. Priežastys, anot šios psichologės, gali būti įvairios: asmeninės, finansinės, karjeros galimybės kitur ir pan.

2 pav. **Pedagogų ir tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą** (N ped.=118) (N tėv.=113)

Kaip matyti 2 pav., tyrime dalyvavo didžiausia dalis pedagogų (78%) ir tėvų (62,8%), kurie įgiję *aukštąjį išsilavinimą (universitetinį)*. Pavyzdiniame auklėtojo pareigybės apraše (patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. ISAK-2249) rašoma, kad auklėtojas privalo turėti aukštąjį arba aukštesnįjį (specialųjį vidurinį, įgytą iki 1995 metų) išsilavinimą. Mažiausią dalį sudarė pedagogai (2,5%) ir tėvai (9,7%), turintys *vidurinį išsilavinimą*. Į šį klausimą neatsakė 1,7% pedagogų.

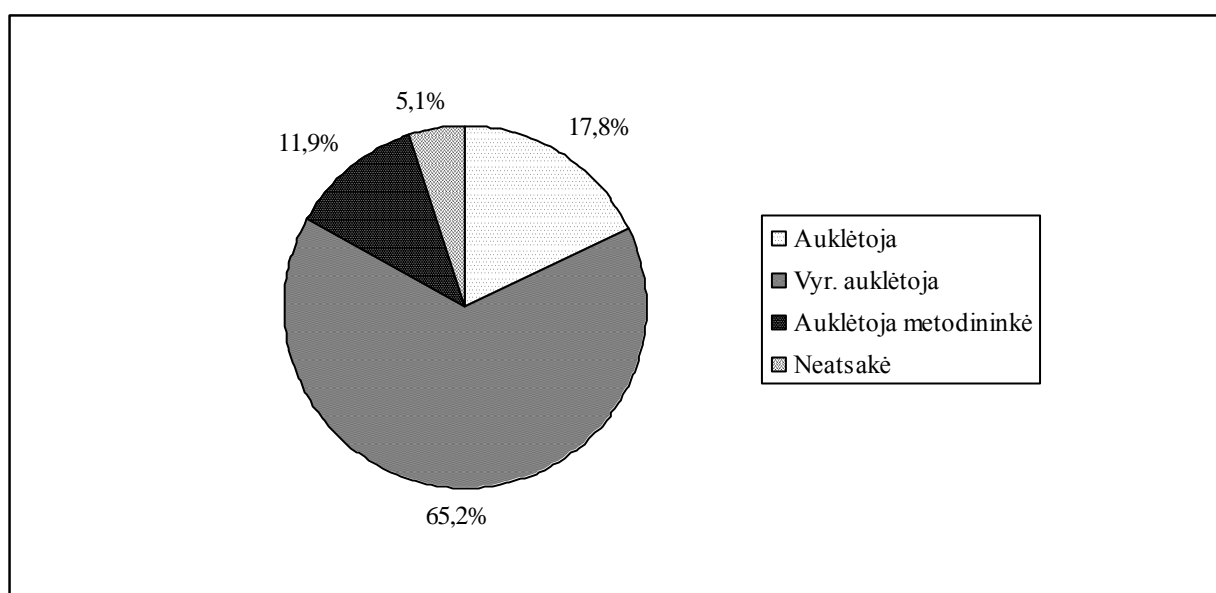

3 pav. **Pedagogų pasiskirstymas pagal bendrą pedagoginį darbo stažą** (N ped.=118)

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įsakyme dėl pedagoginio darbo stažo nustatymo tvarkos (patvirtintame 1996 m. balandžio 26 d. Nr. 459) rašoma, kad

pedagoginio darbo stažas yra specialus darbo stažas. Tai yra vaikų, jaunimo ir suaugusiųjų mokymo bei ugdymo darbo, atliekamo ugdymo ir švietimo įstaigose bei joms prilygintose institucijose, laikotarpis. Taigi daugiausiai tyrime dalyvavo pedagogų, turinčių 20-29 m. (48,3%) *pedagoginį darbo stažą*. Mažesnę dalį sudarė pedagogai, turintys 30-39 m. (17,8%), 10-19 m. (16,1%) ir 1-9 m. (14,4%) *pedagoginį darbo stažą*. 0,8% sudarė tiriamųjų, kurie neparašė darbo stažo.

Taigi galima teigti, kad dauguma tyrime dalyvavusių pedagogų pedagoginis darbo stažas yra pakankamai didelis, t.y. jie pakankamai patyrę šioje srityje.

4 pav. **Pedagogų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją** (N ped.=118)

Pedagogų pasiskirstymas pagal turimą kvalifikacinę kategoriją pateikiamas 4 paveiksle, iš kurio matyti, kad pedagogų apklausoje raštu daugiausiai dalyvavo pedagogai, turintys *vyr. auklėtojos kvalifikacinę kategoriją* (65,2%). Mažiausią dalį sudarė *auklėtojos metodininkės kvalifikacinę kategoriją* turintys pedagogai (11,9%) ir 5,1% pedagogų, kurie nepažymėjo kvalifikacinės kategorijos. Tikėtina, kad pedagogų kvalifikacijos kėlimas yra lemiantis veiksnys garantuojant ikimokyklinės įstaigos ugdymo(si) kokybę. Todėl būtina sudaryti palankias sąlygas nuolatiniam pedagogų tobulinimuisi.

Taigi galima teigti, kad tyrime dalyvavę pedagogai yra įgiję pakankamai aukštas kvalifikacines kategorijas ir sukaupę žinių bei įgūdžių darbui su ikimokyklinio ugdymo įstaigų vaikais.

Tyrimė dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir ugdytinių tėvų buvo prašoma išsakyti savo nuomonę, kokia individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata vadovaujasi arba turėtų vadovautis pedagogas ugdydamas(-a) vaikus.

1 lentelė

Individualizuoto ugdymo(si) kokybė: pedagogų ir tėvų nuomonės (N ped.=118) (N tėv.=113)

Individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata	Visiškai nesutinku		Nesutinku		Neturiu nuomonės		Sutinku		Visiškai sutinku		Neatsakė	
	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)
Ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis	0	0,9	2,5	7,1	4,2	10,6	66,9	68,1	26,3	11,5	0	1,8
Ugdymo(si) kokybė yra nuolatinė kaista tobulėjimo link	0	1,8	0,8	2,7	4,2	10,6	61	56,6	33,9	27,4	0	0,9
Ugdymo(si) kokybė – tai konkrečių kokybės kriterijų ir požymių visuma	0	1,8	5,9	6,2	8,5	26,5	69,5	53,1	16,1	10,6	0	1,8
Ugdymas(is) yra kokybiškas, jeigu atitinka vaikų poreikius	0	0,9	6,8	8,8	0,8	5,3	44,1	47,8	48,3	35,4	0	1,8
Ugdymas(is) yra kokybiškas, jeigu atitinka vaikų tėvų poreikius	0,8	4,4	35,6	24,8	11,9	19,5	42,4	43,4	9,3	6,2	0	1,8
Ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus	0	2,7	7,6	10,6	3,4	8,8	67,8	57,5	21,2	19,5	0	0,9
Ugdymo(si) kokybė – tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti vaikas	0	1,8	5,1	5,3	8,5	11,5	51,7	53,1	34,7	26,5	0	1,8

Iš 1 lentelės matyti, kad dauguma tyrimė dalyvavusių pedagogų vadovaujasi šia individualizuoto ugdymo(si) samprata: *ugdymo(si) kokybė – tai konkrečių kokybės kriterijų ir požymių visuma* (69,5% pažymėjo sutinku). Pasak M. Barkauskaitės, R. Bruzgelevičienės (2002), „ugdymo kokybė – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas“ (O. Monkevičienė, V. S. Glebuvienė, K. Stankevičienė ir kt., 2009, p. 4) . Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų vadovaujasi samprata: *ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus* (67,8% pažymėjo sutinku) ir *ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimų laipsnis* (66,9% pažymėjo sutinku). Tačiau dauguma

tiriamųjų (tėvų) pageidautų, kad pedagogai vadovautųsi šia samprata: *ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimų laipsnis* (68,1% pažymėjo sutinku). Pasak G. Baecker, „rezultato kokybė nusako laipsnį, kuriuo pasiekiamas paslaugų tikslas, atsižvelgiant į jų teikėjo ir gavėjo pasitenkinimą“ (Martišauskienė, 2008, p. 89). Mažesnę dalis tėvų pažymėjo, jog pageidautų, kad būtų vadovaujamosi sampratomis: *ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus* (57,5%) ir *ugdymo(si) kokybė yra nuolatinė kaita tobulėjimo link* (56,6%). 48,3% pedagogų pažymėjo „visiškai sutinku“ ir 47,8% tėvų pažymėjo „sutinku“, kad vadovujasi ir būtų vadovaujamosi samprata: *ugdymas(is) yra kokybiškas, jeigu atitinka vaikų poreikius*. Tikėtina, kad nuo vaiko poreikių tenkinimo prasideda kokybiškas individualizuotas ugdymas.

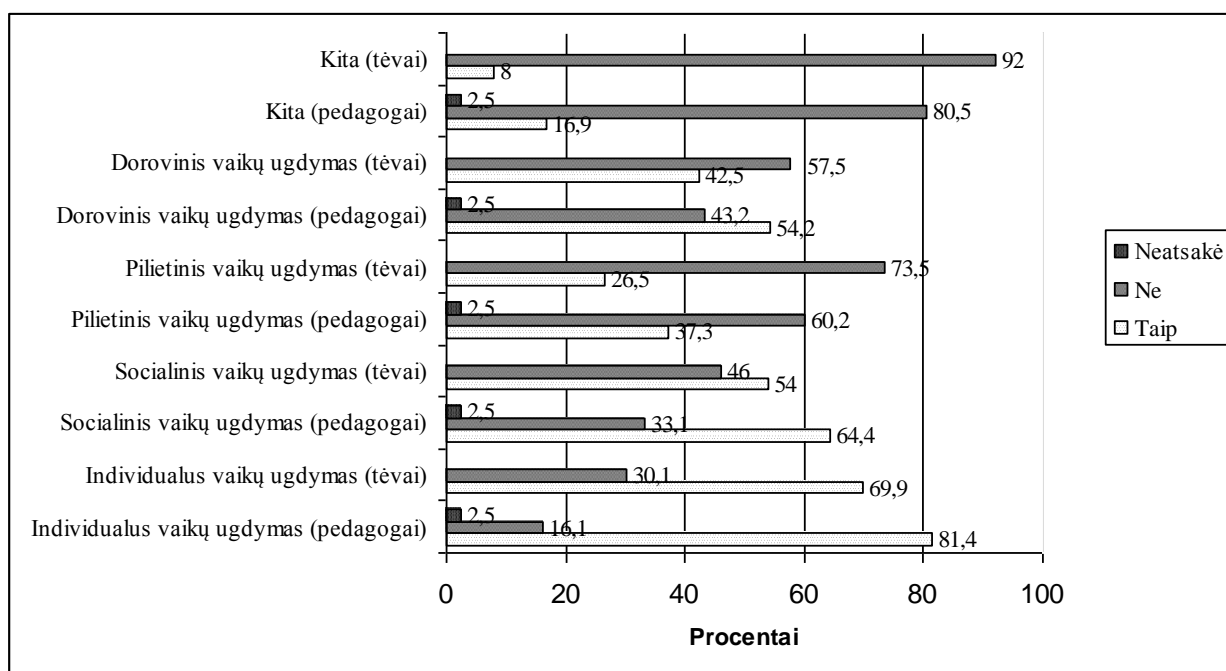
2 lentelė

Ikimokyklinio amžiaus vaikų individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei...: pedagogų ir tėvų nuomonės (N ped.=118) (N tėv.=113)

Kategorija	Subkategorija	Kiekis
Individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei... (pedagogų nuomonės)	Atitiks individualius vaikų poreikius	35
	Bus nuolatinė kaita	1
	Bus dirbama sistemingai	1
	Pedagogas ir tėvai dirbs kartu	26
	Grupėje bus mažesnis vaikų skaičius	9
	Bus ugdymo(si) kokybė	1
	Pedagogas gerai išmanys vaiko amžiaus tarpsnio psichologinius ypatumus, jo raidą, standartus, pastebės skirtingus vaikų gebėjimus, pomėgius, išmokymo būdus, atsižvelgs į vaiko charakterį ir temperamentą	20
	Ugdymo priemonės bus geros kokybės ir atitiks vaiko amžių	8
	Bus sukurta aplinka, atitinkanti vaikų poreikius	5
	Bus pasiekti aukšti rezultatai	3
	Pedagogas turės pakankamai laiko	2
	Iš viso:	111
Individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei... (ugdytinių tėvų nuomonės)	Vaikai bus ugdomi jaukioje, kūrybiškoje, vaiko poreikius atitinkančioje aplinkoje	5
	Bus atsižvelgta į vaiko asmeninius poreikius, jo gebėjimus	30
	Jei bus glaudžiai bendradarbiaujama su tėvais	25
	Bus ugdoma pagal ikimokyklinio ugdymo programos kriterijus	2
	Jei grupėse bus mažiau vaikų, nes kitu atveju ugdytojai gali nespėti su visais vaikais individualiai dirbti	5
	Objektyviai įvertins vaiko pažangą ir pasiekimus	2
	Vaiką sups profesionalūs, kompetentingi, humaniški pedagogai	20
	Vaikas bus ugdomas per žaidimus, kūrybiškai, per teigiamus dalykus, pavyzdžius	1
	Sistemingai ir kryptinai bus ugdomas ikimokyklinėje įstaigoje bei namuose	1
	Vaikas įgis svarbiausias savybes (pasiekimus), numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimuose	1
	Bus taikomi efektyvūs ugdymo(si) metodai	3
	Bus pakankamas finansavimas	2
	Tikslų siekimas bus suderinamas su vaiko motyvacija	1
	Bus pasiektas norimas tikslas	2
	Bus atsižvelgiama į vaiko tėvų poreikius	1
	Iš viso:	101

Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas, anot O. Monkevičienės (1993), bus sėkmingas, jei dvasingi, humaniški pedagogai sukurs aplinką, skatinančią visapusišką vaikų vystymąsi ir

individualybės raišką. Į klausimą „Individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei...“ (žr. 2 lentelė) tyrime dalyvavusių tiriamųjų (pedagogų, tėvų) nuomonės buvo panašios. Dauguma jų mano, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei *atitiks individualius ugdytinių poreikius ir pomėgius* (taip parašė 35 pedagogai ir 30 tėvų), *pedagogai ir tėvai glaudžiai bendradarbiaus* (taip parašė 26 pedagogai ir 25 tėvai) bei *vaiką sups kompetentingi, humaniški pedagogai* (taip parašė 20 pedagogų ir 20 tėvų). „Individualus ugdymas sėkmingas, jeigu auklėtoja bus susipažinusi ne tik su šeima, bet taip pat gerai išmanys vaikų asmenybės tipus“ (Listopadskienė, Kalinauskienė, 2010). 8 pedagogai parašė, kad ugdymas bus sėkmingas, *jei ugdymo priemonės bus geros kokybės ir atitiks vaiko amžių*, ir 5 tėvai parašė, kad sėkmingas ugdymas bus tada, kai *grupėse bus mažiau vaikų, nes kitu atveju ugdytojai gali nespėti su visais vaikais individualiai dirbti*. Pedagogų (5) ir tėvų (5) nuomone, ugdymas bus sėkmingas, jei bus *sukurta aplinka, atitinkanti vaikų poreikius*.

5 pav. Ugdymo krypties taikomumas ir pageidaujumas ikimokyklinėse įstaigose (pedagogų ir tėvų vertinimu) (N ped.=118) (N tėv.=113)

Iš 5 paveikslo matyti, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių pedagogų (81,4%) taiko ir dauguma tėvų (69,9%) pageidauja *individualaus ugdymo*. „Pedagogikos ir psichologijos teoretikai J. Ronsseau, J. Lockes, Montaigne teigia, kad yra svarbu ugdyti kiekvieną vaiką atskirai ir individualiai“ (Listopadskienė, Kalinauskienė, 2010). Statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$) išsilavinimo aspektu tapo teiginys: „individualus ugdytinių ugdymas“ ($\chi^2 = 54,679$, $df = 6$, $p = 0,000$). Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų pažymėjo, jog jų ugdymo įstaigose taikomas *socialinis vaikų ugdymas* (64,4%), kurio tikslas, kaip teigia V. Aramavičiūtė (1998), siekti

asmens ir visuomenės integracijos, individualaus ir socialinio gyvenimo sintezės bei harmonijos. 54% tėvų pageidauja šios ugdymo krypties. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose taip pat taikomas ir pageidaujamas *dorovinis vaikų ugdymas* („taip“ taiko 54,2% pedagogų ir „taip“ pageidauja 42,5% tėvų).

16,9% pedagogų išskyrė ir kitas ugdymo kryptis, kurios nebuvo paminėtos anketoje, tačiau yra taikomos ikimokyklinio ugdymo įstaigose, t.y. *katalikiškas* (1), *visapusiškas* (6), *meninis* (2), *edukacinis* (1), *gamtosauginis* (1), *įgūdžių ir nuostatų* (1), *kalbos ir komunikacijos sutrikimų* (1), *sveikos gyvensenos* (3), *tautiškumo* (1) ir vaiko *psichologinio saugumo ugdymas* (1). Ir tik 8% tėvų išskyrė pageidautinas ugdymo kryptis: *kūrybiškas* (1), *meninis* (1) ir *visapusiškas vaikų ugdymas* (2). Taigi dauguma tiriamųjų (pedagogų ir tėvų) išskyrė visupusišką ugdymą, kuris, V. Rajecko (2004) nuomone, šiuolaikinės besivystančios informacinės visuomenės sąlygomis, neišvengiamai išlieka svarbiausiu ugdymo tikslu“.

4 lentelė

Numeracija pagal svarbą, į ką orientuotas ugdymo turinys (pedagogų ir tėvų nuomonės):

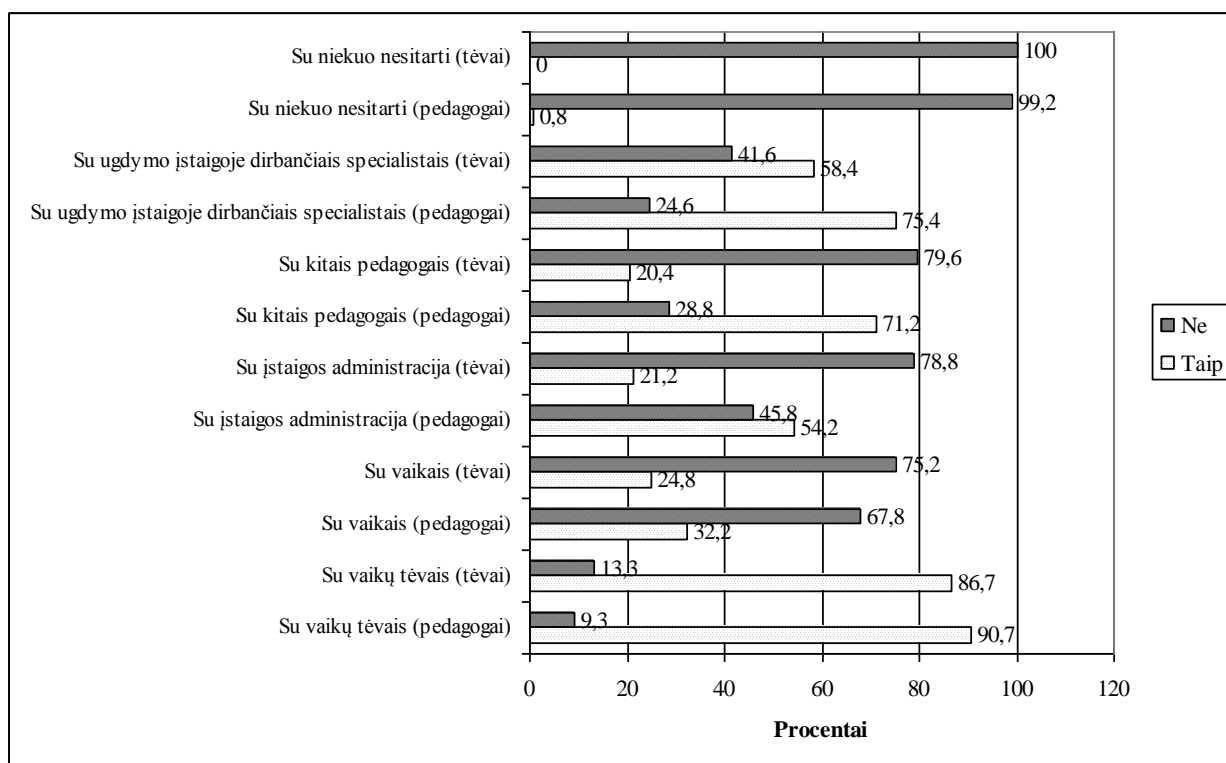
(N ped.=118) (N tėv.=113)

Ikimok. įstaigose ugdymo turinys orientuotas:	Mažiausiai svarbus		Mažai svarbus		Nelabai svarbus		Šiek tiek svarbus		Svarbus		Svarbesnis		Svarbiausias		Neatsakė	
	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)
Garantuoti socialinį, psichologinį ir fizinį vaiko saugumą	5,1	5,3	6,8	8,8	6,8	6,2	6,8	10,6	2,5	8	12,7	16,8	58,5	43,4	0,8	0,9
Puoselėti vaiko kultūrą, dorines ir kitas vertybines nuostatas	26,3	15,9	25,4	18,6	11,9	18,6	16,9	14,2	7,6	11,5	7,6	11,5	3,4	8,8	0,8	0,9
Tenkinti individualius vaiko poreikius ir interesus	7,6	25,7	5,1	13,3	16,1	11,5	15,3	7,1	16,1	11,5	22,9	15	16,1	15	0,8	0,9
Sudaryti sąlygas vaiko socializacijai, kūrybiškumui ir saviraiškai	6,8	10,6	5,9	10,6	5,9	12,4	15,3	10,6	19,5	18,6	31,4	20,4	14,4	15,9	0,8	0,9
Puoselėti vaiko kalbą, tautinio tapatumo jausmus, pagarbą šeimai, tradicijoms,	14,4	8,8	23,7	15	16,9	17,7	14,4	20,4	17,8	14,2	7,6	9,7	4,2	13,3	0,8	0,9

tėvynei																
Ugdyti pažintinius gebėjimus: jautimus, mąstymą, vaizduotę	11	5,3	14,4	11,5	22,9	15	14,4	21,2	21,2	19,5	8,5	17,7	6,8	8,8	0,8	0,9
Ugdyti elementarius savitvarkos, savitvarkos bei savitarnos pradmenis	24,6	30,1	15,3	19,5	16,9	15	13,6	10,6	11	13,3	9,3	7,1	8,5	3,5	0,8	0,9

Strategines ugdymo turinio kryptis, L. Jaukauskienės, O. Monkevičienės, R. Beinorienės (2006) teigimu, paprastai numato valstybė. Pedagogus rengiančios ir jų kvalifikaciją tobulinančios institucijos, socialiniai partneriai ir visuomenės organizacijos taip pat gali siūlyti ugdymo turinio kryptis, tačiau ugdymo turinys baigiamas modeliuoti ugdymo institucijose. Laikui bėgant vyksta ugdymo turinio kaita. „Pirmame ikimokyklinio ugdymo reformos etape į žinių perteikimą orientuotas akademinės krypties turinys buvo keičiamas turiniu, orientuotu į vaiko poreikius, asmenybės plėtojimąsi, socializaciją bei ugdymo(si) procesą, vėlesniuose etapuose – į vaiko kompetencijų ugdymą(si) orientuotu turiniu, šiuolaikiniame etape – decentralizuotu turiniu, kuriančiu platų galimybių lauką ugdytiniams ir ugdytojams“ (Monkevičienė, 2008, p. 71).

Iš 4 lentelės matyti, jog dauguma tyrime dalyvavusių tiriamųjų pažymėjo, kad ikimokyklinio ugdymo turinys yra/turi būti orientuotas *garantuoti socialinį, psichologinį ir fizinį vaiko saugumą* (svarbiausiu pažymėjo 58,5% pedagogų, 43,4% tėvų). 26,3% pedagogų mano, kad mažiausiai svarbu *puoselėti vaiko kultūrą, dorines ir kitas vertybines nuostatas*, o tėvai tai laiko mažai svarbiu (18,6%) arba nelabai svarbiu (18,6%). Kad ugdymo turinys būtų orientuotas *tenkinti individualius vaiko poreikius ir interesus*, pedagogai laiko svarbiu (22,9%), tačiau tėvams tai mažiausiai svarbu (25,7%). Pedagogų ir tėvų nuomonės sutapo, kad ugdymo turinys turi būti *orientuotas į sąlygų vaikų socializacijai, kūrybiškumui ir saviraiškai sudarymą* (kaip svarbesniu pažymėjo 31,4% pedagogų ir 20,4% tėvų). Pedagogų nuomone, mažiausiai svarbu (23,7%) *puoselėti vaiko kalbą, tautinio tapatumo jausmus, pagarbą šeimai, tradicijoms, tėvynei*, o tėvai pažymėjo, jog tai yra šiek tiek svarbu (20,4%). Tiriamųjų (24,6% pedagogų, 30,1% tėvų) nuomone, mažiausiai svarbu, kad ugdymo turinys būtų orientuotas *ugdyti elementarius savitvarkos, savitvarkos bei savitarnos pradmenis*.

6 pav. Individualizuoto ugdymo(si) kokybės aptarimas (pedagogų ir tėvų vertinimu)

(N ped.=118) (N tėv.=113)

Iš 6 paveikslo matyti, kad didžioji dalis pedagogų (90,7%) individualizuoto ugdymo(si) kokybę aptaria kartu *su vaikų tėvais*. 86,7% tėvų taip pat pageidauja, kad šiuo klausimu būtų tariamasi kartu su jais. Ugdymo, kaip kokybiškos paslaugos, tiesioginiai vartotojai yra vaikai, o netiesioginiai – tėvai, kurių vaikams teikiamos ikimokyklinio ugdymo paslaugos, todėl, tikėtina, labai svarbu tenkinti tėvų poreikius bei lūkesčius. Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų (75,4%) šiuo klausimu tariasi *su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais* ir *kitais pedagogais* (pažymėjo 71,2% pedagogų), tačiau tik 20,4% tėvų pageidautų, kad individualizuoto ugdymo(si) kokybė būtų aptariama su kitais pedagogais. Statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$) pedagoginio darbo stažo aspektu tapo teiginys: „su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais“ ($\chi^2=19,459$, $df=5$, $p=0,002$). Tik 0,8% pedagogų *su niekuo nesitaria* individualizuoto ugdymo(si) kokybės klausimu. (žr. 5 lentelė)

Išanalizavus 5 lentelę, galima teigti, jog, daugumos tyrime dalyvavusių pedagogų (53) ir tėvų (38) nuomone, individualizuotas ugdymas(is) yra *ugdymas atsižvelgiant į vaiko individualius ypatumus, į vaiko fizinį ir psichinį išsivystymą, protinius-fizinius sugebėjimus, skatinant vaiko polinkius, gebėjimus ir interesus*. „Individualus ugdymas(is) ikimokyklinėje įstaigoje vyksta, kai atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina kiekvieno vaiko sėkmingą vystymąsi“ (Listopadskienė, Kalinauskienė, 2010).

Individualizuotas ugdymas: pedagogų ir tėvų nuomonės (N ped.=118) (N tėv.=113)

Kategorija	Subkategorija	Kiekis
Individualizuotas ugdymas (pedagogų nuomonės)	Kai atsižvelgiama į kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes	53
	Konkrečiam vaikui taikomas individualizuotos programos įgyvendinimas	11
	Savo veikloje vaikas viską turi patirti pats	1
	Ugdymo procesas skirtas kiekvienam vaikui atskirai, individualiai	7
	Aplinkos sukūrimas, kurioje vaikas jaustų paramą, sugebėtų įveikti ugdymo programą, įveiktų iššūkius	1
	Vaiko vystymasis savu ritmu	1
	Konkrečiam vaikui parinktas ugdymo procesas (tikslai, uždaviniai, metodai ir priemonės)	1
	Iš viso:	71
Individualizuotas ugdymas (ugdytinių tėvų nuomonės)	Ugdymas atsižvelgiant į kiekvieno vaiko poreikius bei gebėjimus, ir leidžiantis jam tobulėti	38
	Vaiko paruošimas savarankiškumui	3
	Geriausia kryptis vaiko tobulėjimo link	8
	Ugdymo priemonių pritaikymas (parinkimas) asmeniui	7
	Darbas su vienu vaiku	15
	Intelektualus ugdymas, kai vaiko tobulėjimui yra suteiktos visos teisės	1
	Žmogaus vertybių išskėlimas	1
	Būdas išmokyti vaiką pažinti save, suvokti save ir aplinką, suvokti save kaip laisvą asmenybę. Išmokyti būti laisvu ir atsakingu žmogumi	1
	Iš viso:	74

Mažesnę dalis pedagogų (11) parašė, kad tai *konkrečiam ugdytiniui taikomas individualizuotos programos įgyvendinimas*, o tėvų (15) nuomone, tai *individualus darbas su kiekvienu vaiku atskirai*. 7 pedagogų nuomone, tai *ugdymo procesas, skirtas kiekvienam vaikui atskirai, individualiai*, o tėvų nuomone, tai *geriausia kryptis vaiko tobulėjimo link* (8) ir *ugdymo priemonių pritaikymas (parinkimas) asmeniui* (7).

Individualaus ugdymo ikimokyklinio ugdymo įstaigose požymių (pedagogų nuomone) kintamųjų struktūrą sudaro 14 teiginių, kurie buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. Pakankamai prasmingas buvo šių teiginių faktorizavimas. 14 empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių), *atskleidžiančių esamą situaciją*, buvo apibendrinta 4 faktorių modeliu (žr. 6 lentelę).

Individualaus ugdymo ikimokyklinio ugdymo įstaigose požymių faktorių modelis¹

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	M	SD	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %	
Orientacija į ugdytinio laisvę ir teisę rinktis (M=15,35)	Ugdytinis turi justi kito laisvę	3,13	0,55	0,842	0,701	0,742	0,770	18,66	
	Ugdytinis turi justi savo laisvę	3,17	0,48	0,715	0,645				
	Ugdytinis turi pajėgti derinti savo ir kito laisvę	3,23	0,50	0,661	0,574				
	Nevaržomam tobulėjimui turi būti suteiktos visos teisės	2,85	0,60	0,435	0,451				
	Ugdytiniui suteikta galimybė pačiam priimti sprendimus	2,97	0,49	0,388	0,414				
Orientacija į įgalinčią ir skatinančią ugdymo(si) aplinką (M=9,07)	Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes ugdytinis perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama ir taip tampa visiškai nepriklausomas	3,15	0,46	0,844	0,692		0,742	0,742	13,05
	Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes ugdytinis perima pradinius ryšius ir jungia juos su pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas	3,05	0,49	0,801	0,665				
	Ugdytiniui, nepaisant jo amžiaus, turi būti suteikiama daug atsakomybės	2,87	0,59	0,463	0,413				
Orientacija į ugdytinio unikalumą (M=12,84)	Ugdymas privali būti intelektualus	3,12	0,45	0,774	0,563		0,742	0,741	11,65
	Pagarba ugdytinio teisėms	3,21	0,43	0,579	0,640				
	Ugdymas privalo būti emocinis	3,14	0,47	0,464	0,391				
	Pagarba ugdytiniui kaip unikaliai asmenybei	3,37	0,50	0,457	0,585				
Orientacija į ugdytinio patirtį ir išgyvenimus (M=5,98)	Ugdytinis turi viską patirti pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	3,04	0,60	0,815	0,659	0,742	0,790	10,74	
	Ugdytinis turi viską išgyventi pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	2,94	0,67	0,812	0,695				

¹ Paaiškinimai:

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

KMO (*Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy*) – skalės tinkamumas faktorinei analizei.L – faktorinis svoris (remiantis pagrindinių komponenčių metodu *Varimax* rotacija) parodo kintamųjų ir faktoriaus (*Alpha factoring* analizės modelis) statistinio ryšio glaudumą.r/itt (*Item-Total-Correlation*) – testo žingsnio skiriamosios gebos rodiklis. Iš esmės yra koreliacijos koeficientas, atspindintis statistinį ryšį tarp pavienio testo žingsnio įverčių ir bendro testo balo. α (*Cronbach Alpha*) – testo vidinės konsistencijos koeficientas.

(-) – reiškia, kad gauti teiginio įverčiai turi būti perkoduojami, atsakymo formato skaitmenines pozicijas pasukant 180° kampu.

Sklaida % – procentinis (kumuliatyvinis) dažnis parodo, kiek % priklausomojo kintamojo sklaidos gali būti paaiškinta nepriklausomu kintamuoju.

Duomenys rodo, kad buvo gauti 4 faktoriai – *orientacija į ugdytinio laisvę ir teisę rinktis, orientacija į įgalinančią ir skatinančią ugdymo(si) aplinką, orientacija į vaiko unikalumą ir orientacija į ugdytinio patirtį bei išgyvenimus* atitinkamai jungiantys 5, 3, 4 ir 2 teiginius.

Teiginių statistinis ryšys su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, jog buvo gautos aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,391 \leq r \leq 0,701$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 10,74% iki 18,66%. Kiek matrica tinka faktorinei analizei, rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra aukštas (0,742). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,741 iki 0,790, todėl visiškai korektiška būtų kalbėti apie visų faktorių homogeniškumą.

Aukščiausi įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į ugdytinio laisvę ir teisę rinktis*“ (faktorius vidutinis įvertis – 15,35). Turinys susijęs su *savo ir kito laisve, teisėmis* bei *galimybe pačiam ugdytiniui priimti sprendimus*. Tiriamieji dažniausiai pritarė teiginiui, kad *ugdytinis turi pajėgti derinti savo ir kito laisvę* (M=3,23). Didesnė dauguma pedagogų mano, kad *ugdytinis turi justi savo* (M=3,17) ir *kito laisvę* (M=3,13). Pasak Dewey, „ugdytiniai turi aktyviai dalyvauti priimant sprendimus, kurie lemia jų laisvus pasirinkimus, interesų kryptis. O pedagogas turi būti ne autoritetas, bet pagalbinkas, turintis savo teises ir akademinį autonomiškumą. Pedagogas turi būti dialogas su vaiku padeda pastarajam priimti atsakomybę už savo veiklą, o pedagogas tampa „dialogo žmogumi“ (Ruškus, Žvirdauskas, 2010, p. 56). Tikėtina, kad rinkdamiesi, ką veikti, kokias priemones naudoti, kaip rengtis, vaikai išmoksta suvokti atsakomybę už savo pasirinkimą ir įgyja nuovokos, kokias pasekmes gali sukelti jų veikla.

Šiek tiek mažesni įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į ugdytinio unikalumą*“ (faktorius vidutinis įvertis – 12,84). Turinys susijęs su *pagarba vaiko teisėms ir vaikui, kaip unikaliam asmenybei, intelektualiu ir emociniu ugdymu*. Tiriamieji dažniausiai pritarė teiginiui „*pagarba ugdytiniui kaip unikaliam asmenybei*“ (M=3,37). Didesnė dauguma pedagogų, kad *pagarba ugdytinio teisėms* (M=3,21). „Vaiko individualumas – tai pagarba vaiko teisėms, jo gebėjimams ir veikimui, pagarba jam, kaip unikaliam asmenybei“ (Ruškus, Žvirdauskas, Žvirdauskienė ir kt., 2009, p. 20).

Mažesni įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*Orientacija į įgalinančią ir skatinančią ugdymo(si) aplinką*“ (faktorius vidutinis įvertis – 9,07). Turinys susijęs su *humanišku vystymusi ir atsakomybės suteikimu*. Didžioji dalis tiriamųjų pritaria teiginiui, kad *humaniškas vystymasis yra svarbus, nes ugdytinis perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama ir taip tampa visiškai nepriklausomas* (M=3,15). Šiek tiek mažesnė pedagogų dalis

sutinka, kad *humaniškas vystymasis yra svarbus, nes ugdytinis perima pradinius ryšius ir jungia juos su pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas* (M=3,05). Pasak Neill (1964), „vaikas turi mokytis atpažinti pasaulį kaip individualų, atrasti saugumą ne simbiotiniu prisirišimu, bet savo gebėjimu suprasti pasaulį intelektualiai, emocionaliai ir meniškai. Vaikas privalo naudoti visas savo galias, kad atrastų sąsajas su pasauliu“ (Ruškus, Žvirdauskas, Žvirdauskienė, 2010, p. 19). Atsakomybės jausmas užtikrina dvasinį saugumą ir ugdo vaiko pasitikėjimą savimi.

Mažiausi įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į ugdytinio patirtį ir išgyvenimus*“ (faktorius vidutinis įvertis – 5,98). Faktorius turinys susijęs su tuo, kad *vaikas turi viską patirti ir išgyventi pats*. Dauguma pedagogų sutinka, kad *ugdytinis turi viską patirti pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį* (M=3,04). Šiek tiek mažesnė pedagogų dalis pritaria teiginiui, kad *ugdytinis turi viską išgyventi pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį*. Pasak L. Vygotskio, „žaidime glūdi visi įgūdžiai ir gebėjimai, reikalingi tolesniam vaiko gyvenimui. Šiandien, šiuolaikinius ugdymo modelius vis labiau linkstant grįsti konstruktyvizmo idėjomis, pravartu prisiminti J. Piaget mintį, kad vaikas pats „konstruoja“ žinias ir daro tai ne tada, kai klausosi, stebi ar „sugeria“ informaciją, yra mokomas ir atlieka užduotis pagal pateiktus pavyzdžius, bet kai pats aktyviai veikia. Dėl to vertėtų prisiminti žymaus rusų filosofo, daug rašiusio pedagogikos temomis, E. Iljenkovo pasakymą, kad gebėjimas savarankiškai mąstyti stengiantis suprasti pasaulį ir išsiugdyti į jį ir jo reiškinius savitą požiūrį yra aukščiausias pasiekimas“ (Brėdikytė, 2011, p.). Ši autorė teigia, kad kaip tik žaisdamas vaikas ir ugdomi šiuos gebėjimus – praktiškai pritaiko įgytas žinias. Ir tik tada paaiškėja, kas jam buvo svarbu ir įdomu, ką jis suprato, įsiminė.

Individualaus ugdymo ikimokyklinio ugdymo įstaigose požymių (tėvų nuomone) kintamųjų struktūrą sudaro 15 teiginių, kurie buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. Pakankamai prasmingas buvo šių teiginių faktorizavimas. 15 empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių), *atskleidžiančių esamą situaciją*, buvo apibendrinti 3 faktorių modeliu (žr. 7 lentelę).

Individualaus ugdymo ikimokyklinio ugdymo įstaigose požymių faktorių modelis

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	M	SD	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Orientacija į vaiko laisvę, teisę rinktis (M=24,71)	Pagarba vaiko gebėjimams ir veikimui	3,20	0,71	0,849	0,862	0,878	0,925	30,55
	Vaikas turi justi kito laisvę	3,07	0,79	0,834	0,807			
	Pagarba vaikui kaip unikaliam asmeniui	3,25	0,73	0,808	0,812			
	Vaikas turi justi savo laisvę	3,07	0,72	0,742	0,682			
	Vaikas turi pajėgti derinti savo ir kito laisvę	3,28	0,67	0,691	0,741			
	Pagarba vaiko teisėms	3,09	0,79	0,646	0,795			
	Ugdymas privalo būti intelektualus	3,04	0,79	0,581	0,743			
Orientacija į įgalinčią ir skatinančią ugdymo(si) aplinką (M=11,11)	Vaikui suteikta galimybė pačiam priimti sprendimus	2,71	0,82	0,433	0,593	0,878	0,824	21,03
	Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas	2,81	0,82	0,798	0,776			
	Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama ir taip tampa visiškai nepriklausomas	2,96	0,71	0,713	0,683			
	Nevaržomam tobulėjimui turi būti suteiktos visos teisės	2,56	0,88	0,573	0,610			
	Ugdymas privalo būti emocinis	2,90	0,86	0,563	0,634			
Orientacija į vaiko išgyvenimus ir patirtį (M=5,43)	Vaikui, nepaisant jo amžiaus, turi būti suteikiama daug atsakomybės	2,69	0,80	0,440	0,452	0,857	12,62	
	Vaikas turi viską išgyventi pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	2,67	0,82	0,836	0,750			
	Vaikas turi viską patirti pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	2,76	0,82	0,771	0,750			

Duomenys rodo, kad buvo gauti 3 faktoriai – *orientacija į vaiko laisvę, teisę rinktis, orientacija į įgalinčią ir skatinančią ugdymo(si) aplinką* ir *orientacija į vaiko išgyvenimus ir patirtį* atitinkamai apjungiantys 8, 5 ir 2 teiginius.

Teiginių statistinis ryšys su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, jog buvo gautos aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos

koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,452 \leq r \leq 0,862$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 12,62% iki 30,55%. Kiek matrica tinka faktorinei analizei, rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra labai aukštas (0,878). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,824 iki 0,925, todėl visiškai korektiška būtų kalbėti apie visų faktorių homogeniškumą.

Aukščiausi įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į vaiko laisvę ir teisę rinktis*“ (faktorius vidutinis įvertis – 24,71). Turinys susijęs su *pagarba vaiko gebėjimams, veikimui, teisėms ir vaikui, kaip unikaliai asmenybei, vaikas turi būti savo, kito laisvę ir pajėgti jas derinti, vaikui suteikta proga pačiam priimti sprendimus, ugdymas privalo būti intelektualus*. Tiriamieji dažniausiai pritaria teiginiui, kad *vaikas turi pajėgti derinti savo ir kito laisvę* (M=3,28). Didesnė dauguma pedagogų mano, kad *turi būti pagarba vaikui kaip unikaliai asmenybei* (M=3,25) bei *pagarba vaiko gebėjimams ir veikimui* (M=3,20).

Mažesni įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*Orientacija į įgalinčią ir skatinančią ugdymo(si) aplinką*“ (faktorius vidutinis įvertis – 11,11). Turinys susijęs su *humanišku vystymusi, nevaržomu tobulėjimu, atsakomybės suteikimu ir emociniu ugdymu*. Tiriamieji dažniausiai pritaria teiginiui, kad *humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama ir taip tampa visiškai nepriklausomas* (M=2,96). Dauguma tėvų sutinka, kad *ugdymas privalo būti emocinis* (M=2,90). Šiek tiek mažesnė dalis tėvų dalis pritaria, kad *humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas* (M=2,81).

Mažiausi įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į ugdytinio patirtį ir išgyvenimus*“ (faktorius vidutinis įvertis – 5,43). Faktorius turinys susijęs su tuo, kad *vaikas turi viską patirti ir išgyventi pats*. Taigi tėvų ir pedagogų nuomonės sutapo (žr. 6 lentelė). Dauguma tėvų sutinka, kad *ugdytinis turi viską patirti pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį* (M=2,76). Šiek tiek mažesnė tėvų dalis pritaria teiginiui, kad *ugdytinis turi viską išgyventi pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį* (M=2,67).

Vertinant individualius vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, ypatumus (pedagogų nuomone) kintamųjų struktūrą sudaro 10 teiginių, kurie buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. Pakankamai prasmingas buvo šių teiginių faktorizavimas. 10 empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių), *atskleidžiančių esamą situaciją*, buvo apibendrinti 3 faktorių modeliu (žr. 8 lentelę).

Individualūs vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, ypatumai. Faktorių modelis

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	M	SD	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Orientacija į ugdytinio psichinius procesus (M=12,73)	Į ugdytinio valią	3,15	0,53	0,753	0,678	0,754	0,865	24,19
	Į ugdytinio mąstymą	3,26	0,48	0,748	0,753			
	Į ugdytinio atmintį	3,15	0,50	0,671	0,745			
	Į ugdytinio dėmesį	3,17	0,53	0,649	0,712			
Orientacija į ugdytinio emocijų būseną, interesus ir elgesį (M=9,73)	Į ugdytinio emocijų būseną	3,20	0,59	0,771	0,749		0,801	20,34
	Į ugdytinio elgesio ypatumus	3,26	0,57	0,749	0,751			
	Į ugdytinio norus, interesus, pomėgius	3,27	0,55	0,562	0,466			
Orientacija į ugdytinio veiklą ir jos ypatumus (M=9,81)	Į ugdytinio veiklos tempą	3,24	0,50	0,927	0,733		0,802	19,76
	Į ugdytinio išsivystymo lygį	3,45	0,58	0,621	0,610			
	Į ugdytinio temperamentą	3,12	0,58	0,603	0,629			

Duomenys rodo, kad buvo gauti 3 faktoriai – *orientacija į ugdytinio psichinius procesus*, *orientacija į ugdytinio emocijų būseną*, *interesus, elgesį* ir *orientacija į ugdytinio veiklą ir jos ypatumus* atitinkamai apjungiantys 4, 3 ir 3 teiginius.

Teiginių statistinis ryšys su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, jog buvo gautos aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,466 \leq r \leq 0,753$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 19,76% iki 24,19%. Kiek matrica tinka faktorinei analizei, rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra aukštas (0,754). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,801 iki 0,865, todėl visiškai korektiška būtų kalbėti apie visų faktorių homogeniškumą.

Aukščiausi įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į vaiko psichinius procesus*“ (faktoriaus vidutinis įvertis – 12,73). Faktoriaus turinys susijęs su *valia*, *mąstymu*, *atmintimi* ir *dėmesiu*. Didžioji dalis pedagogų sutinka su teiginiu, kad reikia atsižvelgti į *ugdytinio mąstymą* (M=3,26). Mažesnė pedagogų dalis pritaria, kad reikia atsižvelgti į *ugdytinio dėmesį* (M=3,17). Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų sutinka, kad reikia atsižvelgti į *ugdytinio valią* (M=3,15) ir į *atmintį* (M=3,15)

Mažesni įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į ugdytinio veiklą ir jos ypatumus*“ (faktoriaus vidutinis įvertis – 9,81). Turinys susijęs su *veiklos tempu*, *išsivystymo lygiu* ir *temperamentu*. Didžioji dalis tiriamųjų sutinka, kad reikia atsižvelgti į *ugdytinio norus*,

interesus, pomėgius (M=3,27). Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų pritaria teiginiui, kad reikia aistžvelgti į *ugdytinio elgesio ypatumus* (M=3,26). Mažiausia dalis tiriamųjų pritaria teiginiui, kad reikia atsižvelgti į *ugdytinio emocinę būseną* (M=3,20). „Individualus ugdymas(is) ikimokyklinėje įstaigoje vyksta, kai atsižvelgiama į vaiko išsivystymo lygį ir planuojama tokia veiklos apimtis, kuri užtikrina kiekvieno vaiko sėkmingą vystymąsi“ (Listopadskienė, Kalinauskienė).

Šiek tiek mažesni įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į ugdytinio emocinę būseną, interesus, elgesį*“ (faktoriaus vidutinis įvertis – 9,73). Turinys susijęs su *emocine būseną, elgesio ypatumais ir vaiko norais, interesais, pomėgiais*. Didžioji dalis tiriamųjų pritaria, jog reikia atsižvelgti į *ugdytinio išsivystymo lygį* (M=3,45). Mažesnė dalis pedagogų sutinka su teiginiu, kad reikia atsižvelgti į *ugdytinio veiklos tempą* (M=3,24) ir šiek tiek mažesnė dalis tiriamųjų – į *ugdytinio temperamentą* (M=3,12). Pasak V. Gudinskienės (2010), emociškai sveikas vaikas yra ramus, patenkintas, pasitiki savimi ir kitais žmonėmis, noriai bendrauja su kitais vaikais, nejaučia baimės, pykčio ir kitokių išgyvenimų.

Vertinant individualius vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, ypatumus (tėvų nuomone) kintamųjų struktūrą sudaro 13 teiginių, kurie buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. Pakankamai prasmingas buvo šių teiginių faktorizavimas. 13 empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių), *atskleidžiančių esamą situaciją*, buvo apibendrinti 2 faktorių modeliu (žr. 9 lentelę)

9 lentelė

Individualūs vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, ypatumai. Faktorių modelis

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	M	SD	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Orientacija į vaiko emocinę būseną, elgesį, veiklą ir jos ypatumus (M=25,97)	Į vaiko išsivystymo lygį	3,37	0,68	0,727	0,725	0,917	0,908	25,68
	Į vaiko veiklos tempą	3,26	0,67	0,727	0,818			
	Į vaiko sveikatą	3,27	0,75	0,678	0,700			
	Į vaiko temperamentą	3,20	0,64	0,676	0,766			
	Į vaiko emocinę būseną	3,25	0,67	0,651	0,758			
	Į vaiko elgesio ypatumus	3,19	0,71	0,622	0,727			
	Į vaiko išmokimo stilių	3,05	0,76	0,619	0,664			
	Į vaiko amžių	3,38	0,63	0,556	0,504			
Orientacija į vaiko psichinius procesus (M=15,83)	Į vaiko atmintį	3,16	0,70	0,858	0,920	0,945	25,61	
	Į vaiko dėmesį	3,25	0,67	0,841	0,795			
	Į vaiko vaizduotę	3,08	0,67	0,812	0,877			
	Į vaiko mąstymą	3,26	0,71	0,779	0,877			
	Į vaiko valią	3,08	0,73	0,692	0,788			

Duomenys rodo, kad buvo gauti 2 faktoriai – *orientacija į vaiko emocinę būseną, elgesį, veiklą ir jos ypatumus* ir *orientacija į vaiko psichinius procesus*, atitinkamai apjungiantys 8 ir 5 teiginius.

Teiginių statistinis ryšys su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, jog buvo gautos aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,504 \leq r \leq 0,920$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 25,61% iki 25,68%. Kiek matrica tinka faktorinei analizei, rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra labai aukštas (0,917). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,908 iki 0,945, todėl visiškai korektiška būtų kalbėti apie visų faktorių homogeniškumą.

Aukščiausi įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į vaiko emocinę būseną, elgesį, veiklą ir jos ypatumus*“ (faktorius vidutinis įvertis – 25,97). Faktorius turinys susijęs su *išsivystymo lygiu, veiklos tempu, sveikata, temperamentu, emocijų būseną, elgesio ypatumais, išmokimo stiliumi ir amžiumi*. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių tėvų pritaria, kad reikia atsižvelgti į *vaiko amžių* (M=3,38) ir į *vaiko išsivystymo lygį* (M=3,37). Šiek tiek mažesnė dalis tėvų sutinka, jog būtina atsižvelgti į *vaiko sveikatą* (M=3,27), į *vaiko veiklos tempą* (M=3,26) ir į *vaiko emocinę būseną* (M=3,25).

Mažesni įverčiai užfiksuoti apibendrintoje kategorijoje „*orientacija į vaiko psichinius procesus*“ (faktorius vidutinis įvertis – 15,83). Turinys susijęs su *atmintimi, dėmesiu, vaizduote, mąstymu ir valia*. Dauguma dalyvavusių tėvų pritaria, kad būtina atsižvelgti į *vaiko mąstymą* (M=3,26) ir į *vaiko dėmesį* (M=3,25). Mažesnė dalis tiriamųjų sutinka, jog reikia atsižvelgti į *vaiko atmintį* (M=3,16). „Nėra paprasta žodžiais paaiškinti psichinius procesus. Ilgai ir nuosekliai stebėdami, fiksuodami ir analizuodami mažų vaikų veiklą, atskleistume jų atminties, vaizduotės, mąstymo ir kt. užuomazgas bei raidą. Tačiau negali būti vienareikšmio atsakymo į klausimą, kada tiksliai prasideda vienas ar kitas psichinis procesas, kada vieną raidos tarpsnį pakeičia kitas. L. Vygotskis minėtoje paskaitoje pažymi, kad tai susiję su pasikeitusiais vaiko poreikiais ir motyvais, skatinančiais jį veikti. Kalbėdamas apie kūdikystę, mokslininkas sako, kad šio amžiaus tarpsnio vaiko visi gyvybiniai poreikiai tenkinami tuojau pat. Vaikui augant, pamažėle pradeda ryškėti ir tokie poreikiai, kurie negali būti patenkinti tuojau pat ir kurių vaikas nebepamiršta. Šie neįgyvendinti poreikiai ir išlikęs troškimas tuojau pat juos patenkinti yra žaidimo atsiradimo prielaida“ (Brėdikytė, 2011, p.).

Anketoje nepaminėti, tačiau tiriamųjų išskirti svarbiausi individualūs ugdytinių ypatumai: pedagogų ir tėvų nuomonės (N ped.=118) (N tėv.=113)

Kategorija	Subkategorija	Kiekis
Individualūs ugdytinių ypatumai (pedagogų nuomonės)	I charakterį	1
	I specialiuosius poreikius	1
	I vaiko socialinę aplinką	1
	I vaiko susiformavusias vertybines nuostatas	1
	I nesusiformavusias vaiko ypatumus	1
	I vaiko vystymosi raidą	1
	I saviraišką	1
	I šeimos vertybes	1
	I savijautą	1
	I bendravimo ypatumus	1
	Iš viso:	10
Individualūs ugdytinių ypatumai (ugdytinių tėvų nuomonės)	I vaiko motyvaciją ugdymo atžvilgiu	1
	I gebėjimą susikaupti	1
	I specialiuosius ugdymosi poreikius	1
	I kūrybiškumą	1
	I gebėjimą išreikšti nuomonę	1
	I vaiko individualumą	1
	I tai, kad kiekvienas vaikas yra skirtingas ir nevienodai gabus kažkuriam dalykui	1
	Iš viso:	7

Yra daug vaikų to paties amžiaus, tačiau savybės, ypatumai, kuriuos turi, jį skiria iš kitų vaikų, todėl kiekvienas vaikas yra unikalus (<http://articles.maxabout.com/parenting/develop-your-childs-individuality/article-7436>). Pedagogui labai svarbu pažinti vaiką, siekiant organizuoti kokybišką ugdymą(si). 10 lentelėje pateikti individualūs ugdytinių ypatumai, kurie, anot tyrime dalyvavusių pedagogų ir tėvų, yra svarbūs organizuojant individualizuotą ugdymą(si). Būtina akcentuoti tai, kad tiek tėvai, tiek pedagogai išskyrė specialiuosius ugdymo(si) poreikius, į kuriuos būtina/pageidautina atsižvelgti. Specialieji ugdymosi poreikiai, kaip teigia I. Lemežytė (2010), skirstomi į šias grupes: nedideli, vidutiniai, dideli ir labai dideli. Jie nustatomi remiantis „Sutrikimų identifikavimo ir ugdymo programų skyrimo atmintine“ ir „Asmenų priskyrimo specialiųjų ugdymosi poreikių grupei kriterijais“.

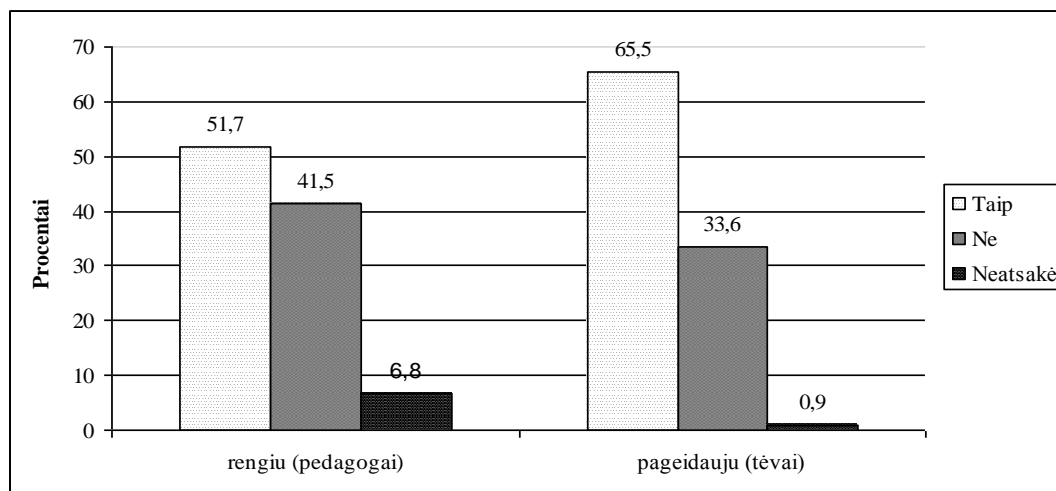
Pedagogų taikomi ir tėvų pageidaujami svarbiausi vaikų poreikių išsiaiškinimo būdai (N ped.=118) (N tėv.=113)

Vaiko poreikių išsiaiškinimo būdai	Niekada		Kartais		Neturiu nuomonės		Dažnai		Visada		Neatsakė	
	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)
Vaikų stebėjimas	0	0	0	0	0	4,4	20,3	31,9	79,7	63,7	0	0
Tėvų apklausa	0,8	0	23,7	34,5	0,8	8	44,1	31,9	30,5	23,9	0	1,8
Neformalus pedagogų pokalbiai su tėvais	0	0,9	12,7	23	0	2,7	56,8	43,4	30,5	28,3	0	1,8
Pokalbiai su	0,8	0	11,9	4,4	0,8	4,4	22,9	31,9	63,6	58,4	0	0,9

vaikais												
Pedagogo pasitarimai su kolegomis	0,8	2,7	25,4	35,4	0,8	13,3	49,2	31	23,7	15,9	0	1,8

Kaip matyti iš 12 lentelės, dauguma pedagogų vaikų poreikius išskiria *stebėdami vaikus* (79,7%). Daug informacijos apie vaikų poreikius pedagogai gauna *kalbėdami su vaikais* (63,6%), *neformalių pokalbių su tėvais metu* (56,8%) ir *pasitardami su kolegomis* (49,2%). Statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$) amžiaus aspektu tapo teiginys: „neformalūs pedagogų pokalbiai su tėvais“ ($\chi^2 = 61,910$, $df = 15$, $p = 0,000$). Tokie atsakymai rodo glaudų bendradarbiavimą su ugdytiniais, jų tėvais ir visapusiškas pastangas išsiaiškinti vaikų poreikius. Tuo tarpu dauguma tyrime dalyvavusių tėvų taip pat pageidauja, kad vaikų poreikiai būtų išsiaiškinti *stebint vaikus* (63,7%) ir *besikalbant su jais* (58,4%).

Keletas pedagogų įrašė vaiko poreikių išsiaiškinimo būdus, kuriuos jie taiko arba žino, tačiau jie nebuvo paminėti anketoje, t.y. *kartu atliekant užduotis, darbų apžvalga ir įvertinimas, pasiekimų vertinimas pagal amžių ir kompetencijas bei sveikatos pažyma*. Tik vienas tėvas išskyrė būdą, kuriuo, jo/jos manymu, galima išsiaiškinti vaiko poreikius, tai *bendravimo analizė*.

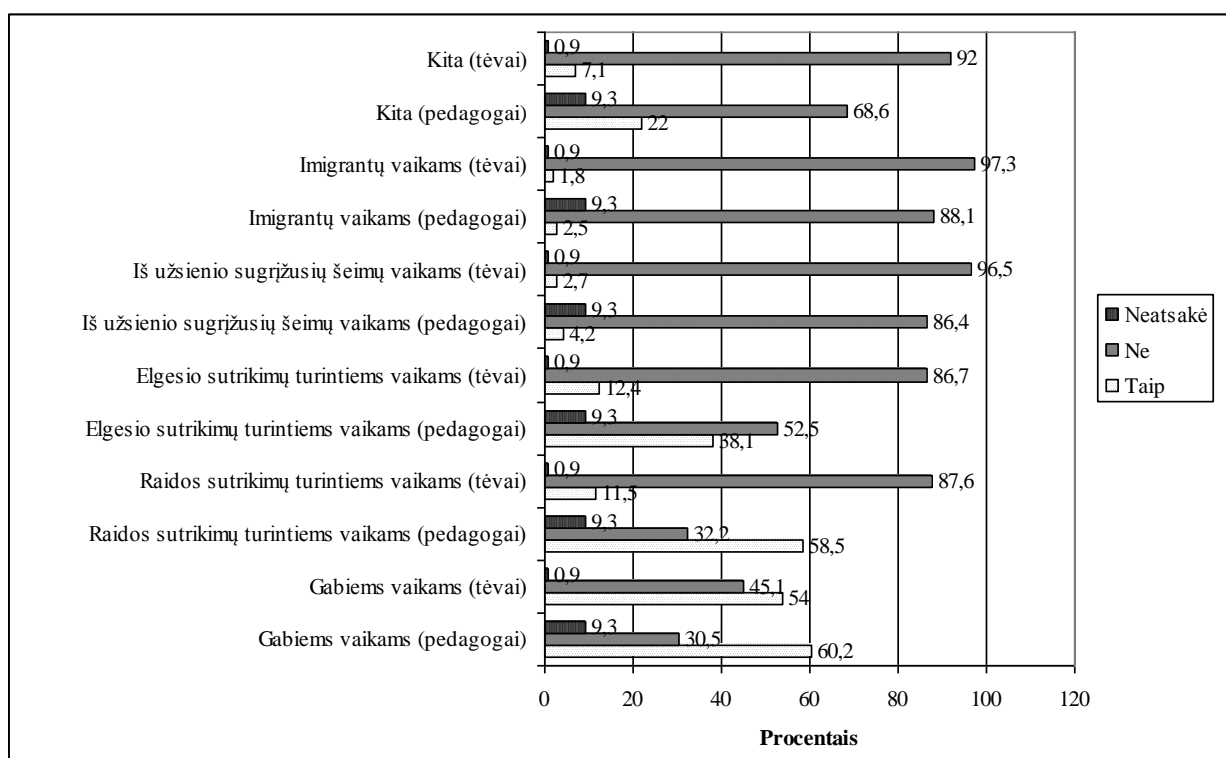

7 pav. **Individuali ugdymo(si) programa taikomumo ir pageidaujiamumo santykis (pedagogų ir tėvų vertinimu)** (N ped.=118) (N tėv.=113)

Kaip matyti 7 pav., tyrimu buvo siekta sužinoti, ar tėvai, kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigą, pageidautų, kad ši vykdytų programas, skirtas ypatingų vaikų poreikių ugdymui. Net 65,5% apklaustų tėvų atsakė *teigiamai*, nes tikisi, kad *vaikas taps savarankiškas ir disciplinuotas; bus didesnė saviraiškos galimybė; atsiskleis vaiko individualumas; bus pastebėti ir lavinami jo gabumai; leis jam labiau progresuoti, nes atitiks jo gebėjimus, o tai garantuoja visapusišką ugdymo kokybę vaikui; vaikas jausis saugus, pasitikintis*

savo jėgomi; norintis tobulėti; gerbiantis ir mylintis aplinkinius žmones; gebėjimų atskleidimas ir vystymas formuoja asmenybę ir įtakoja tolimesnę raidą, nes tai, kas tinka vienam, gali netikti kitam. 33,6% tėvų nuomone, jie nepageidauja individualios ugdymo(si) programos, nes pakankamai platus ir visapusiškas vaiko ugdymas yra dabar, vaikas neturi nei raidos, nei kažkokių elgesio sutrikimų ar ypatingų gebėjimų (1), individualius jo poreikius ar pomėgius patenkina būrelių lankymas ikimokyklinėje įstaigoje ar už jos ribų esančiose įstaigose, nes tai neįmanoma ir nerealu vienam pedagogui išsiaiškinti ir stebėti dvidešimt vaikų (ypač kalbant apie kokybę) (1), individualumo ugdyme savo vaikui suteikiu pati, ikimokyklinės įstaigos tikslas – socializuoti vaiką, vaiką turi supti kuo įvairesnis žmonių ratas, t.y. klasės draugai; nėra poreikio.

Didžioji dalis tyrime dalyvavusių pedagogų (51,7%) rengia individualias ugdymo(si) programas.

8 pav. **Individualios ugdymo(si) programos taikomumas ir pageidaujumas ikimokyklinio ugdymo įstaigose (pedagogų ir tėvų vertinimu)** (N ped.=118) (N tėv.=113)

2008 m. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos ir Vilniaus Pedagoginio universiteto atlikto tyrimo metu, pasak I. Kuginytės-Arlauskienės (2010), analizuota, kokios individualios ugdymo programos, patenkinančios vaikų ir šeimų poreikius, naudojamos ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Rezultatai parodė, kad dažniausiai individualios programos taikomos raidos sutrikimų turintiems vaikams (28%), elgesio sutrikimų turintiems vaikams (12%) ir gabiesiems (16%). Tačiau iš 8 paveikslo matyti, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių

pedagogų (60,2%) rengia individualias ugdymo(si) programas skirtas *gabiems vaikams, raidos sutrikimų turintiems vaikams (58,5%) ir elgesio sutrikimų turintiems vaikams (38,1%)*. Paašškėjo, kad daugiau nei pusė (54%) tėvų pageidautų savo vaikui individualios *gabumams ugdyti* skirtos programos.

Net 22% pedagogų parašė ugdymo programas, kurios nebuvo pateiktos anketoje, t.y. *kompleksinių sutrikimų, silpnų gebėjimų, tarties sutrikimų, specialių poreikių, stipriai neprigirdinčiam vaikui ir visiems grupę lankantiems vaikams ugdymo(si)* (6). Ikimokyklinės įstaigas lankančių vaikų tėvai pageidauja, kad būtų taikomos programos pagal *individualius gabumus, kūrybiškumą, sociališkumą, programos pagal vaiko gebėjimus* (pvz.: jei vaikui sekasi piešti, kad būtų dar labiau lavinamas piešimas ir t.t.), *smulkiosios motorikos – piešimo, spalvinimo, vaikams be jokių sutrikimų, visapusiškos ir tinkančios visiems vaikams programos*.

12 lentelė

Pedagogų nuomonė apie individualios ugdymo(si) programos efektyvumą (N=118)

Individualios ugdymo(si) programos efektyvumas	Ne	Iš dalies ne	Neturiu nuomonės	Iš dalies taip	Taip	Neatsakė
Ar Jūsų individualioji programa atitinka suformuluotus ikimokyklinio ugdymo tikslus, uždavinius?	0	0,8	5,1	22	57,6	14,4
Ar Jūsų individualioji programa atitinka suformuluotus ikimokyklinio ugdymo turinio reikalavimus?	0	2,5	5,1	25,4	51,7	15,3
Ar individualioji programa buvo oficialiai aptarta su vaikų tėvais?	9,3	4,2	5,9	28,8	36,4	15,3
Ar individualioji programa buvo oficialiai aptarta su pedagogais?	8,5	3,4	4,2	35,6	31,4	16,9
Ar individualioji programa buvo oficialiai aptarta su ikimokyklinės įstaigos personalu	20,3	8,5	10,2	30,5	13,6	16,9
Ar individualioji programa buvo individualiai aptarta su vaikų tėvais?	7,6	3,4	10,2	30,5	31,4	16,9
Ar individualioji programa buvo individualiai aptarta su pedagogais?	6,8	5,9	6,8	38,1	24,6	17,8
Ar individualioji programa buvo individualiai aptarta su ikimokyklinės įstaigos personalu?	21,2	13,6	12,7	22	12,7	17,8
Ar yra duomenų, kad įvyko vaikų pažintiniai pokyčiai?	0,8	0,8	7,6	37,3	35,6	17,8
Ar yra duomenų, kad įvyko vaikų emociniai pokyčiai?	2,5	3,4	11	33,9	31,4	17,8
Ar yra duomenų, kad įvyko vaikų kiti pokyčiai?	2,5	0	8,5	42,4	28,8	17,8
Ar individualiosios programos naudojimas grupėje atitinka vaikų interesus?	0	0,8	6,8	30,5	44,1	17,8
Ar individualiosios programos naudojimas grupėje atitinka vaikų veiklos prioritetus?	0	0,8	5,9	35,6	39,8	17,8
Ar tenkinami gabių ir talentingų vaikų poreikiai?	0	0,8	6,8	28,8	45,8	17,8
Ar tenkinami vaikų, turinčių elgesio problemų, poreikiai?	2,5	4,2	10,2	35,6	29,7	17,8
Ar tenkinami raidos sutrikimų turinčių vaikų poreikiai?	0	3,4	11	32,2	35,6	17,8
Ar individualiosios programos inicijuojama veikla yra prieinama kiekvienam vaikui?	4,2	0,8	10,2	34,7	32,2	17,8
Ar individualiosios programos realizavimas prisideda prie grupės klimato gerinimo?	0	1,7	11,9	39,8	28,8	17,8
Ar vaikai turi galimybę pasirinkti veiklą, t.y. ar	2,5	2,5	7,6	36,4	33,1	17,8

buvo programoje numatytos veiklos ir jos formų alternatyvos?						
Ar Jums patogu dirbti su individualia programa?	7,6	8,5	14,4	32,2	19,5	17,8

Iš 12 lentelės matyti, jog, pedagogų nuomone, *individualioji programa atitinka suformuluotus ikimokyklinio ugdymo tikslus, uždavinius* („taip“ pažymėjo 57,6% pedagogai), *ugdymo turinio reikalavimus* (51,7% pedagogų), *tenkinami gabių ir talentingų vaikų poreikiai* (45,8% pedagogų), *individualiosios programos naudojimas grupėje atitinka vaikų interesus* (44,1% pedagogų pažymėjo taip), *vaikų veiklos prioritetus* (39,8%) *individualioji programa buvo oficialiai aptarta su vaikų tėvais* (36,4%), *tenkinami raidos sutrikimų turinčių vaikų poreikiai* (35,6%) ir *individualioji programa buvo individualiai aptarta su vaikų tėvais* (31,4%).

Tyrimo dalyvavę pedagogai pažymėjo, jog iš dalies yra duomenų, kad įvyko vaikų kiti pokyčiai (42,4%), *individualiosios programos realizavimas prisideda prie grupės klimato gerinimo* (39,8%), *individualioji programa buvo individualiai aptarta su pedagogais* (38,1%), yra duomenų, kad įvyko vaikų pažintiniai pokyčiai (37,3%), *vaikai turi galimybę pasirinkti veiklą, t.y. ar buvo programoje numatytos veiklos ir jos formų alternatyvos* (36,4%) *individualioji programa buvo oficialiai aptarta su pedagogais* (35,6%), yra duomenų, kad įvyko vaikų emociniai pokyčiai (33,9%) *tenkinami vaikų, turinčių elgesio problemų, poreikiai* (35,6%), *individualiosios programos inicijuojama veikla yra prieinama kiekvienam vaikui* (34,7%), *Jums patogu dirbti su individualia programa* (32,2%) ir *individualioji programa buvo oficialiai aptarta su ikimokyklinės įstaigos personalu* (pažymėjo 30,5% pedagogų).

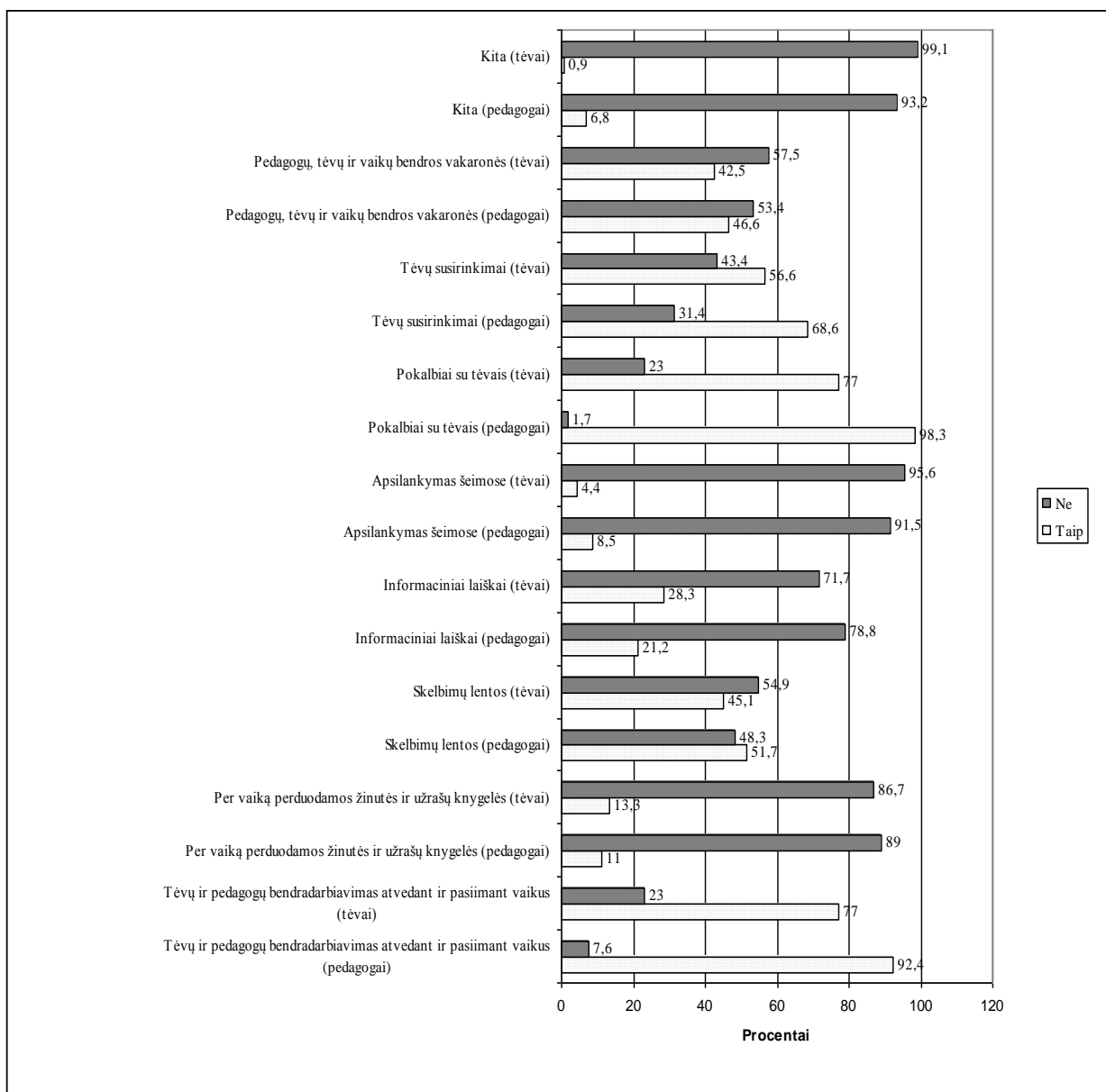
13 lentelė

Pedagogų ir tėvų nuomone, ikimokyklinio ugdymo įstaigose taikomi individualizuoto ugdymo(si) metodai (N ped.=118) (N tėv.=113)

Kategorija	Subkategorija	Kiekis
Individualizuoto ugdymo(si) metodai (pedagogų nuomonės)	Pokalbis	22
	Stebėjimas	17
	Individualios užduotys, užsiėmimai	10
	Žaidimas	11
	Anketos tėvams	1
	Pozityvi nuotaika	1
	Skatinimas	7
	Demonstravimas	3
	Loginio mąstymo užduotys	2
	Pasakojimas	6
	Ryto ratas	4
	Inscenizavimas	5
	Autoriaus kėdė	2
	Minčių lietus	1
	Diskusija	4
	Pagalbos-paramos	3
	Koncerto forma – kai kiekvienas ugdytinis prie kitų demonstruoja savo gebėjimus, vieni iš kitų mokosi elgesio, valios, tolerancijos, patarimo ir kt.	1
	Tyrinėjimai, eksperimentai	5

	Dialogas	3
	Žaidybinis	2
	Vaizdinis	3
	Praktinis	7
	Žodinis	4
	Kūrybinis	2
	Iš viso:	126
Individualizuoto ugdymo(si) metodai (ugdytinių tėvų nuomonės)	Darbas grupėse	3
	Individualus darbas	6
	Aktyvūs metodai	2
	Praktinė veikla	5
	Stebėjimai	5
	Didesnis dėmesys ir pagalba vaikams, kuriems silpniau sekasi, t.y. pasistengti sudominti vaikus veikla, kuri jiems nėra labai įdomi	2
	Atitinkančios vaikų amžių ir poreikius	4
	Sekti pasakas, pagal kurias vaikai gali vaidinti	1
	Užleisti muzikines pasakas su dainelėmis, per kurias vaikai galėtų šokti, dainuoti	1
	Pokalbis	2
	Eksperimentai	3
	Iš viso:	34

Tyrimo metu tiriamųjų (pedagogų ir tėvų) buvo prašoma išskirti individualizuoto ugdymo(si) metodus, kuriuos pedagogai taiko, o tėvai pageidautų, kad būtų taikomi grupėje. Iš 13 lentelės matyti, kad dauguma pedagogų taiko *pokalbį* (22), *stebėjimą* (17), *žaidimus* (11) *individualias užduotis* (10) ir skatinimą (7). O tėvai pageidautų, kad būtų taikomas *individualus darbas su vaikais* (6), *stebėjimai* (5), *praktinės veiklos* (5) ir svarbu, kad metodai atitiktų *vaikų amžių ir poreikius* (4).

9 pav. Efektyvūs bendradarbiavimo būdai su vaikų tėvais (pedagogų ir tėvų vertinimu)

(N ped.=118) (N tėv.=113)

Pedagogų nuomone, bendraujant svarbu pokalbiai su tėvais (98,3%), *tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas atvedant ir pasiimant vaikus* (92,4%), *skelbimų lentos* (51,7%) *pedagogų, tėvų ir vaikų bendros vakaronės* (46,6%), *tėvų susirinkimai* (68,6%). Tėvų nuomone, svarbu pokalbiai su tėvais (77%), *tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas atvedant ir pasiimant vaikus* (77%), *tėvų susirinkimai* (56,6%), *pedagogų, tėvų ir vaikų bendros vakaronės* (42,5%). Statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$), vertinant tėvų amžiaus aspektu, tapo teiginys: „Pokalbiai su tėvais“ ($\chi^2=9,239$, $df=3$, $p=0,026$). Turima patirtis rodo, kad viena svarbiausių ugdytojų užduočių – bendrauti su šeima. Darželyje yra patiriami pirmieji vaiko už šeimos ribų įspūdžiai, todėl tikėtina, kad tėvai geidžia žinoti apie vaiko pažangą. O ugdytojai nori aptarti su šeimos nariais

vaiko veiklą namuose ir parsineštus įspūdžius iš darželio – geriau ir mažiau išsivysčiusius gebėjimus, rūpestį keliančius klausimus.

Tyrimo dalyvavę pedagogai išskyrė bendradarbiavimo būdus, kurie nebuvo paminėti anketoje, tačiau juos galbūt taiko savo grupėse: *atvirų durų dienos tėvams, informacija telefonu, vaiko pasiekimų ir pažangos individualus aptarimas, senelių, tėvų įtraukimas į ugdomąją veiklą, šeimos tiesioginis dalyvavimas procese – priemonių pateikimas pagal temą, ugdomųjų aplinkų turinimas, vaikų darbų parodėlės ir individualūs pokalbiai su ugdytinių tėvais. Tėvai pageidautų bendradarbiavimo su specialistais, dirbančiais ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.*

14 lentelė

Vaiko fizinės ir psichinės galias stimuliuojanti grupės aplinka pagal pedagogų ir tėvų vertinimą (N ped.=118) (N tėv.=113)

Aplinka, stimuliuojanti vaiko fizinės ir psichinės galias		Taip		Ne	
Kategorijos	Subkategorijos	Ped. (%)	Tėv. (%)	Ped. (%)	Tėv. (%)
Pedagoginiu aspektu	Svarbu sukurti atitinkančią vaiko poreikius aplinką	95,8	71,7	4,2	28,3
	Svarbu sukurti atitinkančią vaiko pomėgius aplinką	61,9	47,8	38,1	52,2
	Svarbu sukurti atitinkančią vaiko amžių aplinką	93,2	73,5	6,8	26,5
	Svarbu, jog vaikas, o ne pedagogas būtų erdvės kūrėjas ir šeimininkas	31,4	26,5	68,6	73,5
Estetiniu aspektu	Aplinka turi būti jauki	92,4	80,5	7,6	19,5
	Aplinka turi būti žaisminga	85,6	64,6	14,4	35,4
	Aplinka turi būti estetiška	88,1	55,8	11,9	44,2
	Aplinka turi būti kūrybiška	87,3	68,1	12,7	31,9
	Aplinka turi būti funkcionali	84,7	63,7	15,3	36,3
	Aplinka turi skatinti vaikų aktyvumą, norą veikti, ugdytis	98,3	89,4	1,7	10,6
Fiziniu aspektu	Ugdomoji aplinka turi būti tokia, kad vaikas galėtų laisvai veikti: piešti, muzikuoti, žaisti ir kt.	74,6	67,3	25,4	32,7
	Erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia žaidimams	80,5	47,8	19,5	52,2
	Erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia aktyviai veiklai	76,3	62,8	23,7	37,2
	Erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia poilsiui	63,6	52,2	36,4	47,8
	Priemonės, įrengimai turi būti išdėstyti taip, kad padėtų vaikui lavintis be dažno tiesioginio suaugusiojo vadovavimo	79,7	57,5	20,3	42,5
	Svarbu, kad būtų deramai išdėstyti baldai, nes tai moko orientuotis aplinkoje ir formuoja saugumo įgūdžius	80,5	44,2	19,5	55,8
	Patalpos, baldai, įrengimai ir ugdymo priemonės turi būti pritaikytos vaikų ugdymosi netolygumams šalinti, specialiesiems ugdymo(si) poreikiams tenkinti	56,8	44,2	43,2	55,8
	Ugdymui reikalinga medžiaga turi būti grupuojama tam tikrose grupės zonose - įrengiami veiklos centrai	79,7	53,1	20,3	46,9
Socialiniu aspektu	Grupės aplinka turi skatinti vaikų bendrą pozityvią veiklą	77,1	60,2	22,9	39,8
	Grupės aplinka turi skatinti vaikų teigiamas emocijas	84,7	71,7	15,3	28,3
	Grupės aplinka turi patenkinti ugdymo proceso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo poreikius	77,1	49,6	22,9	50,4
	Grupėje vaikai turi gerbti vienas kitą	81,4	74,3	18,6	25,7
	Grupėje turi vyrauti nuoširdi aplinka	75,4	66,4	24,6	33,6
	Grupėje turi vyrauti draugiška atmosfera	87,3	84,1	12,7	15,9
	Kita	6,8	1,8	93,2	98,2

Didžioji dalis pedagogų pažymėjo, kad svarbu sukurti atitinkančią vaiko poreikius (95,8%) ir amžių aplinką (ši teiginį pažymėjo 93,2% pedagogų). Tyrime dalyvavę tėvai taip pat sutinka su šiais teiginiais, tačiau jų procentinė išraiška yra mažesnė nei pedagogų. Net 73,5% tėvų ir šiek tiek mažesnė dalis pedagogų (68,6%) nesutinka, kad *vaikas būtų erdvės kūrėjas ir šeimnininkas, o ne pedagogas*. Be to, tėvai nesutinka, kad *aplinka turi atitikti vaikų pomėgius* („taip“ pažymėjo 52,2%).

Aplinka turi skatinanti vaikų aktyvumą, norą veikti ir ugdytis (taip pažymėjo net 98,3% pedagogų ir 89,4% tėvų) bei *būti jauki* (su šiuo teiginiu sutinka 92,4% pedagogų ir 80,5% tėvų).

Kuriant vaiko fizines ir psichines galias stimuliuojančią aplinką, pedagogų nuomone, svarbu, kad *erdvėje vaikas rastų viską, ko reikia žaidimams* (80,5%), *deramai būtų išdėstyti baldai, nes tai moko vaikus orientuotis aplinkoje* (80,5%), bei *priemonės ir įrengimai taip, kad padėtų vaikui lavintis be dažno pedagogo vadovavimo* (79,7%), *grupėje turėtų būti įrengiami veiklos centrai* (79,7%). Dauguma tyrime dalyvusių tėvų (67,3%) pažymėjo, kad *ugdomoji aplinka turi būti tokia, jog vaikas galėtų laisvai veikti: piešti, muzikuoti, žaisti ir kt. bei vaikas rastų viską, ko reikia aktyviai veiklai* (ši teiginį pažymėjo 62,8% tėvų). Net 55,8% tėvų pažymėjo, kad *nesvarbus baldų išdėstymas ir patalpų, baldų, įrengimų ir ugdymo priemonių pritaikomumas vaikų ugdymosi netolygumams šalinti, specialiesiems ugdymo(si) poreikiams tenkinti*, kuriant vaiko fizines ir psichines galias stimuliuojančią aplinką.

87,3% pedagogų ir 84,1% tėvų svarbu, kad *grupėje vyrautų draugiška atmosfera, kad grupės aplinka skatintų vaikų teigiamas emocijas* (taip pažymėjo 84,7% pedagogų) ir *pagarbą vienas kitam* (81,4% pedagogų).

Pedagogai išskyrė, jų nuomone, svarbius kriterijus, kurie nebuvo paminėti anketoje, tačiau yra svarbūs kuriant vaiko fizines ir psichines galias stimuliuojančią aplinką, t.y. *darniai dirbtų auklėtoja su padėjėja, erdvėje ugdytinis rastų visko, ko reikia žaidimui, tačiau priemonės būtinai turi atitikti jo amžių, grupėje neturi būti nieko neveikiančių, nuobodžiančių vaikų, reikalingos taisyklės, kurios būtų sukurtos pačių vaikų* (1). Tėvų nuomone, *vaikas aplinkoje turi jaustis saugus ir, anot jų, į vaiko ugdymą turi įsitraukti tėvai*.

15 lentelė

Ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijų įsivertinimas (N=118)

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogo individualizavimo kompetencijos	Meistiškas	Profesionalus	Pakankamas	Žemas	Neatsakė
Jūs gebate atpažinti bendruosius vaiko raidos ypatumus	2,5	50,8	43,2	0	3,4
Jūs gebate atpažinti individualiuosius vaiko raidos ypatumus	4,2	49,2	42,4	0	4,2
Jūs gebate nustatyti esminius ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikius	4,2	54,2	36,4	1,7	3,4

Jūs gebate individualizuoti ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikių tenkinimo būdus	1,7	44,9	48,3	0,8	4,2
Jūs gebate teikti paramą skirtingus ugdymosi poreikius turintiems vaikams	2,5	42,4	51,7	0	3,4
Jūs gebate reflektuoti ugdytinio individualizuoto ugdymo patirtį bei jo pažangos kelią	0,8	47,5	45,8	0,8	5,1
Jūs gebate individualizuoti ir integruoti ugdymo turinį	3,4	43,2	48,3	0,8	4,2
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate planuoti vaikų veiklą	4,2	50	41,5	0	4,2
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate organizuoti vaikų veiklą	5,9	50	39,8	0	4,2
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate analizuoti vaikų veiklą	3,4	47,5	44,1	0	5,1
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate vaikų veiklą fiksuoti dokumentuose	3,4	40,7	50	1,7	4,2
Jūs gebate kurti vaiko fizinės ir psichinės galias stimuliuojančią aplinką	4,2	44,9	43,2	5,1	2,5
Jūs gebate įtraukti šeimą į aktyvią pedagoginę veiklą	6,8	34,7	52,5	2,5	3,4

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standarte (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-1872/A1-209), rašoma, kad pedagogas atpažįsta bendruosius ir individualiuosius vaiko raidos ypatumus, išsiaiškina esminius ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaiko poreikius ir individualizuoja jų tenkinimo būdus, interaktyvios pedagoginės sąveikos procese planuoja, organizuoja vaikų veiklą, kuria vaiko fizinės bei psichinės galias stimuliuojančią aplinką, įtraukia šeimą į aktyvią ir rezultatyvią pedagoginę sąveiką. Taigi, išanalizavus 15 lentelę, galima teigti, kad dauguma pedagogų geba **profesionaliai nustatyti esminius ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius (54,2%), atpažinti bendruosius vaiko raidos ypatumus (50,8%), interaktyvios pedagoginės sąveikos procese planuoti (50%) ir organizuoti vaikų veiklą (50%)** bei *atpažinti individualiuosius vaiko raidos ypatumus (49,2%)*. Statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$) kvalifikacinės kategorijos aspektu tapo teiginys: „Jūs gebate atpažinti individualiuosius ugdytinio raidos ypatumus“ ($\chi^2 = 17,098$, $df = 9$, $p = 0,047$). Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų **pakankamai gerai** geba *įtraukti šeimą į aktyvią pedagoginę veiklą (52,5%), teikti paramą skirtingus ugdymosi poreikius turintiems vaikams (51,7%) ir interaktyvios pedagoginės sąveikos procese vaikų veiklą fiksuoti dokumentuose (50%)*.

Tyrime dalyvavusių tėvų nuomonė apie ikimokyklinės įstaigos pedagogą (N=113)

Ikimokyklinės įstaigos pedagogas	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku	Neatsakė
Pedagogas gerbia vaiko unikalumą	0	0	12,4	60,2	26,5	0,9
Pedagogas gerbia vaikus kaip asmenybes, visada pagarbiai su jais kalbasi	0	3,5	3,5	59,3	33,6	0
Pedagogas nuoširdžiai domisi kiekvienu vaiku	0	1,8	6,2	54	37,2	0,9
Pedagogas elgiasi taip, kad vaikai jaustųsi mylimi ir globojami	0	0,9	7,1	54,9	36,3	0,9
Pedagogas neišskiria nė vieno vaiko	0	8	8	45,1	38,9	0
Pedagogas sudaro sąlygas, kad kiekvienas vaikas galėtų laisvai pasisakyti ir būtų išklaulytas	0	1,8	7,1	52,2	38,1	0,9
Pedagogas klauso vaikų atidžiai	0	4,4	11,5	54,9	28,3	0,9
Pedagogas vengia kritikos	3,5	35,4	23,9	23,9	12,4	0,9
Pedagogas taiko įvairius ugdymo metodus, kad vaikams būtų įdomu	0	1,8	6,2	44,2	47,8	0
Pedagogas skatina vaikus bendradarbiauti	0	0	8,8	53,1	37,2	0,9
Pedagogas išreiškia pagarbą ir pripažįsta vaiko pastangas	0	0	9,7	49,6	39,8	0,9
Pedagogas kuria vaiko fizines ir psichines galias stimuliuojančią aplinką	0	0	15	52,2	31,9	0,9
Pedagogas geba efektyviai bendradarbiauti su vaikų tėvais	0	1,8	5,3	56,6	35,4	0,9

Iš mokytojo, anot D. Gailienės, L. Bulotaitės, N. Sturlienės (1996), demokratiškoje mokykloje tikimasi, jog gerbs vaikų unikalumą, elgsis taip, kad vaikai jaustųsi mylimi, neišskirs nė vieno vaiko, vengs kritikos, taikys įvairius mokymosi metodus ir t.t. Tikėtina, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvai to tapies tikisi ir iš auklėtojų. Taigi iš 16 lentelės matyti, kad dauguma tėvų sutinka, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pedagogas gerbia vaiko unikalumą (60,2%), gerbia vaikus kaip asmenybes, visada pagarbiai su jais kalbasi (59,3%), geba efektyviai bendradarbiauti su vaikų tėvais (56,6%), klauso vaikų atidžiai (54,9%) ir elgiasi taip, kad vaikai jaustųsi mylimi ir globojami (54,9%). Šiek tiek mažesnė dalis tiriamųjų (tėvų) (47,8%) visiškai sutinka, jog grupėje dirbantis pedagogas taiko įvairius ugdymo metodus, kad vaikams būtų įdomu, išreiškia pagarbą ir pripažįsta vaiko pastangas (teiginį pažymėjo 39,8% tėvų), neišskiria nė vieno vaiko (38,9%) ir sudaro sąlygas, kad kiekvienas vaikas galėtų laisvai pasisakyti ir būtų išklaulytas (38,1%). Net 35,4% tyrime dalyvavusių tėvų nesutinka, kad pedagogas vengia kritikos.

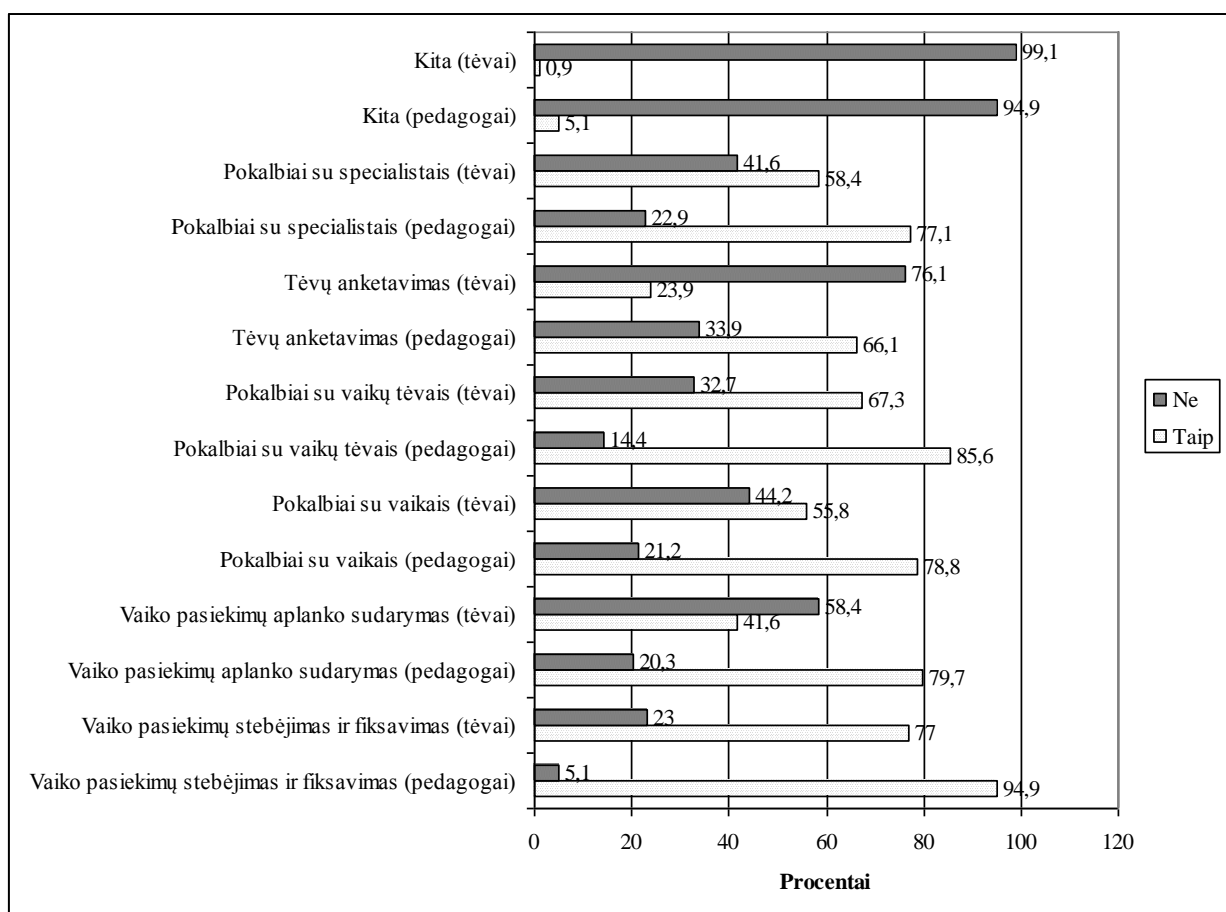
Pedagogų ir tėvų nuomonės, koku tikslu individualūs vaiko pasiekimai vertinami grupėje

(N ped.=118) (N tėv.=113)

Kategorija	Subkategorija	Kiekis	
Individualūs ugdytinio pasiekimai grupėje vertinami, nes ... (pedagogų nuomonės)	Įvertinti ugdymo(si) sėkmę, gerinti ugdymo kokybę	5	
	Išsiaiškinti vaiko pasiekimus pagal vaikų amžių	3	
	Tolimesnių temų planavimas individualaus ugdymo uždavinių iškelimui	2	
	Su tikslu įvertinti, ar tikslingai ir veiksmingai, kryptingai dirba pedagogas su ugdytiniais	15	
	Padėti jam sėkmingai ugdytis, bręsti kaip asmenybei, kaupiti informaciją apie kiekvieno vaiko pasiekimus ir daromą pažangą, kad būtų galima koreguoti ugdymo procesą	6	
	Ataskaita tėvams, administracijai	1	
	Siekiant suteikti reikalingą pagalbą vaikui	5	
	Stengiamės, kad vaikų spragos būtų ištaisytos	3	
	Stebime, kokie pakitimai ir permainos įvyko atliekant individualų ugdymą. Palyginama, kokių plusų ir kokių minusų atsirado ugdytiniui	2	
	Kad galėtume plėtoti ir stimuliuoti vaiko stipriąsias ir silpnąsias sritis	3	
	Išsiaiškinti kompetenciją, gebėjimus, įgūdžius, kiek atitinka reikiamus standartus	2	
	Iš viso:	47	
	Individualūs ugdytinio pasiekimai grupėje vertinami, nes ... (ugdytinių tėvų nuomonės)	Įvertinti parenkant tolimesnę ugdymo programą	5
		Norima išsiaiškinti pedagogų gebėjimus	3
Kad būtų galima išryškinti vaiko individualią pažangą per tam tikrą laikotarpį		4	
Kad vaikas būtų ugdomas tikslingai, neslopinant stipriųjų pusių		2	
Tam, kad būtų galima išryškinti individualius vaiko pomėgius ir polinkius		16	
Dėl tolesnio efektyvaus ugdymo		3	
Ar atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus pagal amžių		4	
Kad būtų galima išryškinti tai, ko vaikas pasiekė ir kokiaje srityje jam dar reikia pagalbos		2	
Kad būtų galima sužinoti, ar teisingu keliu ugdoma		3	
Kad tėvai geriau pažintų savo vaikus		1	
Įvertinti vaiko pažangą – numatyti ugdymo uždavinių tikslus		3	
Tam, kad būtų galima pasirinkti veiksmingiausias ugdymo metodus, būdus, priemones, užduotis, kad vaikas patirtų sėkmę. Be to, nuolat sistemingai vertinant pažangą, pedagogas bendradarbiauja su tėvais, įsivertina darbą		2	
Pamatyti, kiek vaikas pasiekia įvairiose srityse		1	
Kad pedagogas gerai žinotų, kuria linkme ugdyti		2	
Kad būtų galima išsiaiškinti, ką geba vaikas įvairiose pasiekimų srityse		1	
Kad tėvai geriau pažintų savo vaikus		1	
Kad būtų galima įvertinti bendrą lygį		1	
Tam, kad pastebėjus vaiko gabumus būtų galima juos ugdyti papildomai		1	
Kad būtų galima sužinoti, ar teisingu keliu ugdoma		3	
Kad vaiką paskatintų mokytis gerai ir toliau. Kad jam įžiebtų dar didesnę norą mokytis, stengtis. Kad jis turėtų norą tobulėti, nes su kiekvienu pagyrimu vaikas stengiasi dar geriau viską atlikti		1	
Galbūt todėl, kad būtų išsiaiškinta, ar vaikai gerai paruošiami mokyklai		1	
Iš viso:		59	

Tyrimo metu buvo klausama tiriamųjų (pedagogų ir tėvų) nuomonės, koku tikslu, anot jų, vertinami individualūs vaiko pasiekimai grupėje. Taigi, kaip matyti iš 17 lentelės, dauguma pedagogų mano, kad vertinami siekiant sužinoti, *ar tikslingai, veiksmingai ir kryptingai dirba pedagogas su ugdytiniais* (15), *kaupiama informacija apie kiekvieno vaiko pasiekimus ir daromą pažangą* (6), *kad būtų galima koreguoti ugdymo procesą, padėti vaikui sėkmingai ugdytis, bręsti kaip asmenybei* (6) ir *suteikti reikalingą pagalbą, jei to reikės, bei įvertinti ugdymo(si) sėkmę* (5).

Tyrime dalyvavusių tėvų nuomone, reikia išryškinti individualius vaiko pomėgius ir polinkius (16), išryškinti vaiko individualią pažangą per tam tikrą laikotarpį (4), ar atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus pagal amžių (4) ir įvertinti parenkant tolimesnę ugdymo programą (5). Vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas, anot V. Songailienės (2007), padeda tobulinti ugdymo procesą, numatyti ugdymo tikslus, uždavinius, pasirinkti tinkamiausius ugdymo metodus, būdus, priemones, tolesnes jo ugdymo ir ugdymosi kryptis, siekti, kad vaikas būtų ugdomas atsižvelgiant į jo amžių, gebėjimus, galimybes, individualizuoti ugdymą. Vertindamas vaiko pažangą ir pasiekimus, auklėtojas gali įsivertinti ir savo darbą, labiau susitelkti ties vaiko privalumais, daugiau dėmesio skirti ne įvertinimui, o darbo analizei, vaiko darbus palyginti su ankstesniais pasiekimais, kelti skirtingus reikalavimus vaikams, kurie išsiskiria iš kitų, skatinti juos siekti daugiau.

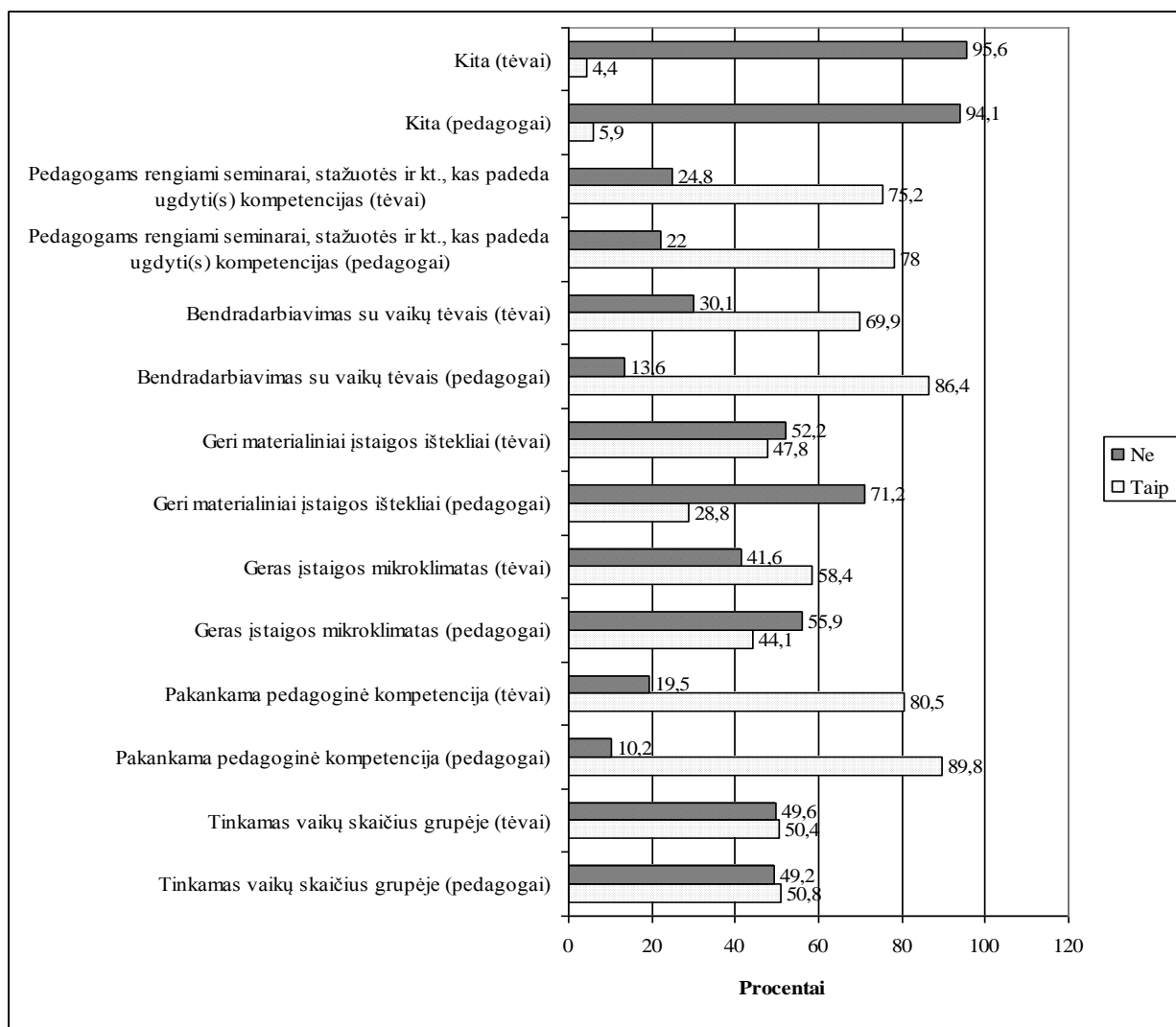

10 pav. **Vaiko pasiekimų vertinimo metodų taikomumas ir pageidaujumas (pedagogų ir tėvų vertinimu)** (N ped.=118) (N tėv.=113)

Vaiko pasiekimų vertinimas yra būtina kokybiško ugdymo(si) proceso dalis. Taigi iš 10 paveikslo matyti, kad didžioji dalis pedagogų taiko (94,9%) ir 77% tėvų pageidauja, kad būtų taikomas *vaiko pasiekimų stebėjimas ir fiksavimas* ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Statistiškai

reikšmingas ($p < 0,05$) pedagoginio darbo stažo aspektu tapo teiginys: „vaiko pasiekimų stebėjimas ir fiksavimas“ ($\chi^2=12,581$, $df=5$, $p=0,028$). „Buvo nustatyta, kad naudinga stebėti vaiką jam įprastoje aplinkoje – namuose, darželyje, kieme – ir užrašyti stebėjimus. Taip auklėtojos gauna konkrečios informacijos, kuria gali dalintis su tėvais ir kitais pedagogais. Užrašydami savo stebėjimus, pedagogai fiksuoja vaikų atliktus darbus ir tų darbų kokybę. Tai padeda geriau įvertinti situaciją ir numatyti konkrečius uždavinius“ (Caughlin, Hansen, Heller ir kt., 1997, p. 97). Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų (85,6%) *kalbasi su vaikų tėvais*. Pedagogai taip pat pripažįsta *vaiko pasiekimų aplanko sudarymą* (79,7%) ir *pokalbius su specialistais* (77,1%). „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006) rašoma, kad vertinimo medžiaga gali būti fiksuojama vaiko pasiekimų aplanke, kuriame kaupiami vaiko darbeliai, pasakojimai, samprotavimai, įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymo perspektyvą.

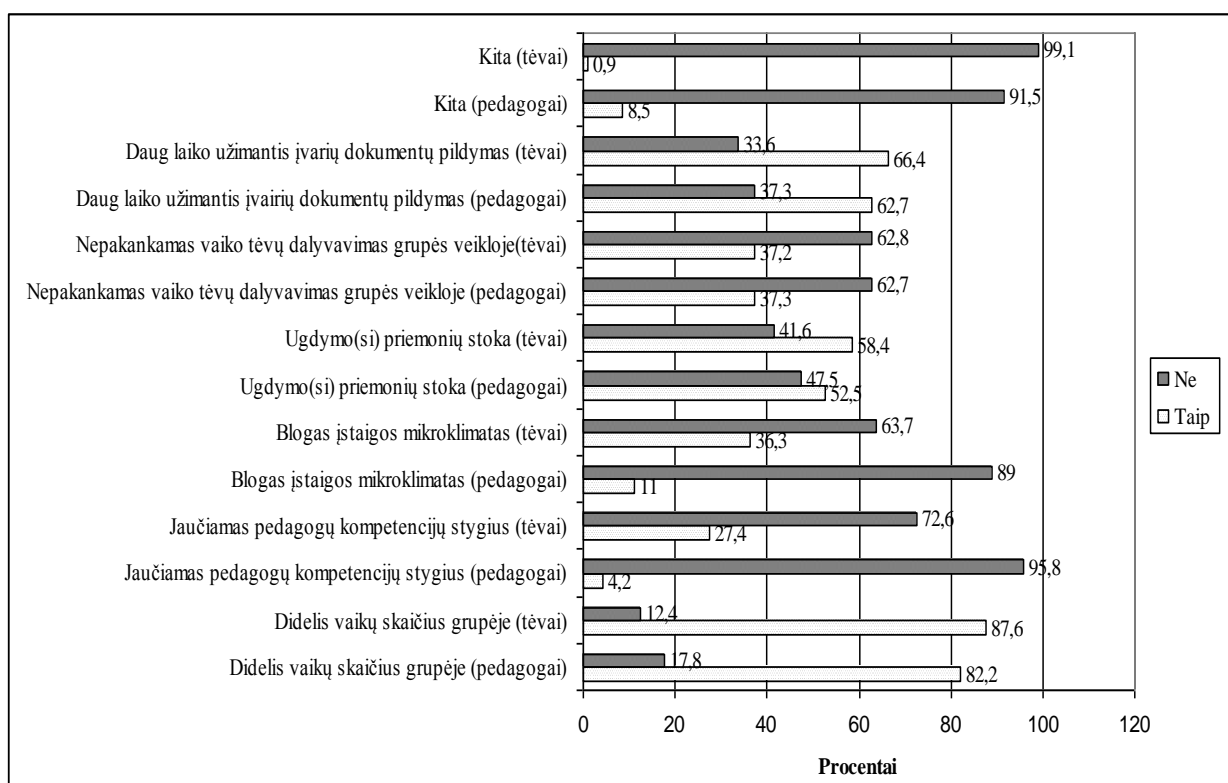
Tyrime dalyvavę pedagogai išskyrė keletą vertinimo metodų, kurie nebuvo paminėti anketoje, tačiau juos taiko savo grupėse: *vaiko veiklos stebėjimas*, *darbų analizavimas*, *pokalbiai su pedagogais* bei *pasiekimų ir pažangos fiksavimas kiekvieną savaitę*. Tėvai pageidauja, kad *pedagogas vaiko veiklą vertintų pažymiu*. Taip lengviau suvokti, kaip vaikui sekėsi.

11 pav. **Pozityvią įtaką individualizuoto ugdymo(si) kokybei darantys veiksniai (pedagogų ir tėvų vertinimu)** (N ped.=118) (N tėv.=113)

Išanalizavus 11 pav., galima teigti, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių pedagogų (89,8%) ir tėvų (80,5%) svarbiausiu veiksniu, darančiu pozityvią įtaką individualizuoto ugdymo kokybei ikimokyklinio ugdymo įstaigose, laiko *pakankamą auklėtojų pedagoginę kompetenciją*. Ugdymo įstaigos bendruomenėje turėtų būti formuojamas įsitikinimas, anot I. Kuginytės-Arlauskienės, S. Neifacho (2010), kad kompetencijų plėtra ir taikymas yra svarbesni už kvalifikacinės kategorijos patvirtinimą. Geriausia, anot jų, būtų, kad šis principas galėtų tapti organizacijos kultūros dalimi. O kompetencijos plėtotes sistema ikimokyklinio ugdymo įstaigoje turėtų būti nuosekli, kryptinga bei orientuota į pedagogo poreikius ir interesus. Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų (86,4%) pažymėjo *bendradarbiavimą su vaikų tėvais*. Dar vienu svarbiu veiksniu tiriamieji pažymėjo *pedagogams rengiamus seminarus, stažuotes ir kt., kas padeda ugdyti(s) kompetencijas* (teiginiui pritarė 78% pedagogų ir 75,2% tėvų).

Tik 5,9% pedagogų ir 4,4% tėvų parašė savo nuomonę apie veiksnius, kurie teigiamai veikia individualizuoto ugdymo(si) kokybę, bet nebuvo išskirti anketoje. Taigi, pedagogų nuomone, *auklėtojos padėjėjos dalyvavimas ugdomojoje veikloje, pedagogo pagalba pedagogui, dalinantis idėjomis, ugdymo priemonėmis, finansinė parama (2), svarbiausia ugdytinio, kaip individualios asmenybės, pažinimas ir stažas*. Tėvai išskyrė šiuos veiksnius: *palaikymas iš tėvų pusės ir pagalba ugdymo procesui, pedagogas visų pirma turi būti asmenybė, skatinimas (administracijos, kolegų, tėvų), padėkos, tinkamas atlygis už darbą, asmeninės pedagogo savybės*.

12 pav. **Negatyvią įtaką individualizuoto ugdymo(si) kokybei darantys veiksniai (pedagogų ir tėvų vertinimu) (N ped.=118) (N tėv.=113)**

Iš 12 paveikslo matyti, kad didžioji dalis tyrime dalyvavusių pedagogų (82,2%) ir tėvų (87,6%) svarbiausiu trukdžiu siekti individualizuoto ugdymo(si) kokybės pažymi *didelį vaikų skaičius grupėje*. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2008 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr.V-366 patvirtintos „Lietuvos higienos normos HN 75:2008 "Ikimokyklinio ugdymo įstaigos. Higienos normos ir taisyklės" nustato, kad ugdymo grupės formuojamos iš to paties arba įvairaus amžiaus vaikų užtikrinant vaiko dienos ir ugdymo režimo fiziologinius ir amžiaus ypatumus: grupėse nuo 3 iki 7 metų – ne daugiau kaip 20 vaikų. Grupės sąraše esantis vaikų skaičius negali viršyti pagal amžiaus grupes nurodyto vaikų skaičiaus. Tikėtina, kad nuo vaikų

skaičiaus grupėje didžia dalimi priklauso vaikų ugdymo kokybė, nes kuo mažesnis vaikų skaičius, tuo daugiau erdvės jų veiklai, ramesnis vaikų dienos ritmas, labiau suderinami vaikų poreikiai ir kt. Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų (62,7%) ir tėvų (66,4%) pažymėjo *daug laiko užimančių įvairių dokumentų pildymą ir ugdymo(si) priemonių stoką* (teiginiui pritarė 52,5% pedagogų, 58,4% tėvų). Ne mažiau svarbūs individualizuoto ugdymo(si) kokybės trukdžiai – *nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje* (37,2% tėvai ir 37,3% pedagogų) ir *blogas įstaigos mikroklimatas* (taip manė 36,3% tėvų).

8,5% pedagogų parašė keletą veiksnų, kurie, anot jų, taip pat neigiamai veikia individualizuoto ugdymo(si) kokybę, tačiau nebuvo išskirti anketoje, t.y. *pasyvokas tėvų dalyvavimas grupės veikloje, nepakankamas finansavimas* (1), *grupės aplinkos kūrimas, laiko* (3) ir *ugdytinio poreikio bei vertybių nuostatų stoka*.

IŠVADOS

1. Individualizuotas ugdymas – tai kiekvieno ugdytinio sėkmingas rengimas(is) gyventi visuomenėje. Tokioje aplinkoje ugdomi vaikai užaugs gebantys ieškoti sprendimų, mokantys įveikti sunkumus, pasitikintys savimi ir nebijantys prisiimti atsakomybės.
2. Remiantis pedagogine, psichologine, filosofine, metodine literatūra ir švietimo dokumentais buvo išskirti individualizuoto ugdymo(si) kokybės veiksniai (pedagogo vaidmuo, bendradarbiavimo būdai su tėvais, grupės aplinka) ir kriterijai, užtikrinantys kokybišką ugdytinių ugdymą(si).
3. Empirinis tyrimas iš dalies patvirtino darbo pradžioje iškeltą hipotezę. Tyrimo rezultatai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir tėvų nuomonės apie veiksnius ir kriterijus, sąlygojančius individualizuoto ugdymo(si) kokybę, iš esmės sutampa, ypač kalbant apie veiksnius.
4. Remiantis tyrimo duomenimis, dauguma tėvų sutinka, jog ikimokyklinio ugdymo įstaigos pedagogas gerbia vaiko unikalumą, gerbia vaikus kaip asmenybes, visada pagarbiai su jais kalbasi, geba efektyviai bendradarbiauti su vaikų tėvais, klauso vaikų atidžiai ir elgiasi taip, kad vaikai jaustųsi mylimi ir globojami. Pedagogų nuomone, jie geba profesionaliai nustatyti esminius ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius, atpažinti bendruosius vaiko raidos ypatumus, interaktyvios pedagoginės sąveikos procese planuoti ir organizuoti vaikų veiklą bei atpažinti individualiuosius vaiko raidos ypatumus. Taigi ugdytinį supa humaniški pedagogai, skatinantys jo individualybės raišką.
5. Pedagogų ir tėvų nuomone, bendraujant svarbūs tiek formalūs (pedagogų, tėvų ir vaikų bendros vakaronės, tėvų susirinkimai), tiek ir neformalūs (atvedant ir pasiimant vaikus) bendradarbiavimo būdai, kurie padeda sukurti vaiko ugdymui(si) palankią aplinką.
6. Didžioji dalis pedagogų ir dauguma tėvų pažymėjo, kad svarbu sukurti atitinkančią vaiko poreikius ir amžių aplinką. Aplinka turi skatinti vaikų aktyvumą, norą veikti ir ugdytis bei būti jauki. Svarbu, kad grupėje vyrautų draugiška atmosfera, kad grupės aplinka skatintų vaikų teigiamas emocijas ir pagarbą vienas kitam.
7. Empirinis tyrimas atskleidė, jog didžioji dalis tyrime dalyvavusių pedagogų ir tėvų svarbiausiu veiksniu, darančiu pozityvią įtaką individualizuoto ugdymo kokybei ikimokyklinio ugdymo įstaigose, laiko pakankamą auklėtojų pedagoginę kompetenciją. Šiek tiek mažesnė dalis pedagogų pažymėjo bendradarbiavimą su vaikų tėvais. Dar vienu svarbiu veiksniu tiriamieji (pedagogai ir tėvai) pažymėjo pedagogams rengiamus seminarus, stažuotes ir kt., kas padeda ugdyti(s) kompetencijas.

8. Remiantis tyrimo duomenimis, didžioji dalis tyrime dalyvavusių pedagogų ir tėvų svarbiausiu trukdžiu siekti individualizuoto ugdymo(si) kokybės pažymi didelį vaikų skaičių grupėje. Šiek tiek mažesnė dalis tiriamųjų (pedagogų ir tėvų) pažymėjo daug laiko užimančių įvairių dokumentų pildymą ir ugdymo(si) priemonių stoka. Ne mažiau svarbūs individualizuoto ugdymo(si) kokybės trukdžiai – nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje ir blogas įstaigos mikroklimatas.

REKOMENDACIJOS

1. Švietimo politikams. Kad pedagogas galėtų labiau suderinti vaikų poreikius, atsirastų daugiau erdvės vaikų veiklai ir ramesnis būtų dienos ritmas, reikėtų parengti naują dokumentą, kuriame būtų nustatyta, jog ugdymo grupės formuojamos iš to paties arba įvairaus amžiaus vaikų užtikrinant vaiko dienos ir ugdymo režimo fiziologinius ir amžiaus ypatumus: grupėse nuo 3 iki 7 metų – ne daugiau kaip 10 vaikų. Be to didinti ikimokyklinio ugdymo finansavimą, laiduojant pakankamą finansinį geresnės individualizuoto ugdymo(si) kokybės pagrindą.
2. Ikimokyklinio ugdymo administracijai. Kurti teigiamą įstaigos mikroklimatą, kad pedagogams ir kitiems bendruomenės nariams būtų malonu ir gera dirbti. Kad pedagogas galėtų daugiau dėmesio skirti ugdytiniais, būtina sumažinti įvairių dokumentų pildymą.
3. Praktikams. Reikėtų ugdyti(s) gebėjimus įtraukti tėvus į ugdymo procesą, kurti lygiaverčius santykius su tėvais. Mokyti dalyvavimo, interesų pasidalinimo ir bendrų sprendimų priėmimo metodų išmanymo.
4. Ugdytinių tėvams. Aktyviai domėtis vaiko ugdymu ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

LITERATŪRA

1. Aramavičiūtė V. (1998). *Ugdymo samprata: mokomoji priemonė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
2. Banevičiūtė B. (2004). *Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
3. Bitinas B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
4. Bitinas B. (1996). *Ugdymo filosofijos pagrindai*. Vilnius: VPU leidykla.
5. Caughlin P. A., Hansen K. A., Heller D. ir kt. (1997). *Į vaiką orientuotų grupių kūrimas: knyga auklėtojais: [3-6 m.]*. Vilnius: Lietus.
6. Charlton B. C. (2007). *Neformaliojo vertinimo strategijos: kaip formuluoti klausimus, stebėti mokinius ir planuoti pamokas, kad jos skatintų tinkamai suvokti tiesą*. Vilnius: Tyto alba.
7. Dobrovolskienė R. *Mokytojas ir mokinys – asmenybės iš skirtingų amžių*. [Žiūrėta 2011-02-18]. Prieiga per internetą <http://www.vjpa.lt/?pg=222&lang=1&menu_id=138>
8. *Enciklopedinis edukologijos žodynas* (2007). Vilnius: Gimtasis žodis.
9. *Faktorinė analizė*. [Žiūrėta 2011 - 02 - 03]. Prieiga per internetą <http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/rinkos_aplinkos_tyrimai_I/121693.html>
10. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. (1996). *Aš myliu kiekvieną vaiką: apie vaikų psichologinio atsparumo ugdymą*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
11. Gražienė V., Rimkienė R. (1993). *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. Vilnius: Leidybos centras.
12. Hansen K. A., Kaufmann R. K., Saifer S. (1997). *Ugdymas ir demokratijos kultūra: ikimokyklinis amžius*. Vilnius: Lietus.
13. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo rengimo standartas* (2008). [Žiūrėta 2010-11-20]. Prieiga per internetą <<http://www.kpmc.lt/Skelbimai/31%20standartas/Ikimokyklinio%20ir%20priesmokyklinio%20Ougdymo%20pedagogo.pdf>>
14. Ivanauskienė F. (2000). *Individualioji klasės auklėtojo veiklos programa*. Radviliškis: Litera
15. Jain P. (2008). Develop Your Child's Individuality. [Žiūrėta 2011-02-16]. Prieiga per internetą <<http://articles.maxabout.com/parenting/develop-your-childs-individuality/article-7436>>
16. Jakavičius V. (1998). *Žmogaus ugdymas: įvadas į edukologijos studijas*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
17. Jankauskienė L., Monkevičienė O., Beinorienė R. (2006). *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti*. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.

18. Juodaitytė A. (1998). *Demokratijos ir humaniško pamokos*. Žvirblių takas, Nr. 1-3, p. 7-11.
19. Juodaitytė A., Gumuliauskienė A. (2005). *Naujos studijų knygos būsimiems pedagogams: filosofinių, pedagoginių ir komunikacinių reikšmių analizė*. Mokytojų ugdymas. [Žiūrėta 2011-01-05]. Prieiga per internetą <<http://www.minfolit.lt/arch/501/914.pdf>>
20. Juodaitytė A., Martišauskienė D. (2008). *Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo prasių kontekstualizavimas Lietuvos Respublikos švietimo dokumentuose*. Mokytojų ugdymas, Nr.11 (2), p. 116-134.
21. Juodaitytė A., Ruzgienė A., Pocienė J. (1994). *Vaikas šeimoje ir darželyje: mokslinio tarptautinio simpoziumo (1993 m. gruodžio 1-3 d.), skirto Jungtinių Tautų paskelbtiems „Šeimos“ 1994 metams, medžiaga*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
22. Jutkonė V. (2008). *Lietuvos mokymo įstaigos ir toliau moteriškėja*. [2011-02-18] Prieiga per internetą <<http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/lietuvos-mokymo-istaigos-ir-toliau-moteriskeja/>>
23. Kardelis K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
24. Kunigytė – Arlauskienė I., Neifachas S. (2010). *I vaiką orientuotas ugdymas*. [Žiūrėta 2010-11-15]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/straipsnis/2821>>
25. Laužikas J. (1974). *Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas*. Kaunas: Šviesa.
26. Laužikas J. (1974). *Pažinkime savo mokinius: (metodinis laiškas)*. Vilnius.
27. Lemežytė I. (2010). *Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ikimokyklinio ugdymo organizavimas*. [Žiūrėta 2011-02-19]. Prieiga per internetą <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/teveliams/vaiku-turinciu-specialiujuugdymosi-poreikiu-ikimokyklinio-ugdymo-organizavimas/5476>>
28. Lepeškienė V. (1996). *Humanistinis ugdymas mokykloje*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
29. *Lietuvos higienos normos HN 75:2008 „Ikimokyklinio ugdymo mokykla: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai*. [Žiūrėta 2011-01-12]. Prieiga per internetą <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZBZouTezQvAJ:www.pradine.silale.lm.lt/HN%252021_2008.doc+Lietuvos+higienos+normos+HN+75:2008+%22Ikimokyklinio+ugdymo+%C4%AFstaiigos.+Higienos+normos+ir+taisykl%C4%97s&hl=lt&gl=lt>
30. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (2003). Vilnius.
31. Listopadskienė S., Kalinauskienė R. (2010). *Individualaus ugdymo(si) galimybės*. [Žiūrėta 2011-02-18]. Prieiga per internetą <http://www.szemeneliai.lt/failai/patirtis/kauno_konfer_medz201005/8Individualaus_ugdymosi_galimybes.pdf>

32. Luobikienė R. (2002). *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
33. Lukavičienė V., Šilėnienė B. (2005). Mokymosi *stiliaus reikšmingumas remiantis į vaiką orientuoto ugdymo samprata*. Mokytojų ugdymas. Nr. 5, p. 96-101.
34. Monkevičienė O. (1993). *Vėrinėlis: vaikų darželių programa*. Vilnius: Leidybos centras.
35. Monkevičienė O. (2008). *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kaitos tendencijos*. [Žiūrėta 2010-11-25]. Prieiga per internetą <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/91/66-72monk.pdf>>
36. Monkevičienė O., Glebuviene V. S., Stankevičienė K. ir kt. (2009). *Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė: tyrimo ataskaita*. [Žiūrėta 2010-12-20]. Prieiga per internetą <<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/VPU%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20turinio%20ir%20jo%20%20igyvendinimo%20kokybes%20analize%20Tyrimo%20ataskaita%202009%2011%2005.pdf>>
37. *Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašas* (2005). [Žiūrėta 2010-12-24]. Prieiga per internetą <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:BIHKRB58UWEJ:www.smm.lt/ugdymas/docs/ikimokyklinis/aukletejo%2520aprasas.doc+aukletejo+aprasas&hl=lt&gl=lt&pid=bl&srcid=ADGEEsif0Lf0GHKqVmk9ys0CJktrS9LU18yIkkCEnvSoSVIhYeGfyOam_i7q4qiaj0DFrb49SvrnHZ3CuWVnA_H3k9bJVVRrycuwUAXh2XrTezqOLT8seaGtVJbdK16NDaCU7rmo&sig=AHIEtbRtl5tbH0R1jh5e2Oz3jctoP_hSEA>
38. Rajeckas V. (2002). *Ugdymo tikslas ir uždaviniai: mokymo priemonė*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
39. Rajeckas V. (2001). *Švietimas: raida, dabartis*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
40. Randienė V. (2005). *Mokytojo vaidmenys į vaiką orientuotoje klasėje*. Žvirblių takas, Nr. 4-6, p. 32-35.
41. Ruškus J., Žvirdauskas D., Žvirdauskienė R. ir kt. (2009). *Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimas: tyrimo ataskaita*. [Žiūrėta 2010-12-01]. Prieiga per internetą <<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/J.%20Ruskaus%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20vadybos%20kokybes%20vertinimas%20Tyrimo%20ataskaita2009%2008%2031.pdf>>
42. Ruškus J., Žvirdauskas D. (2010). *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paskirčių hierarchija Lietuvoje*. [Žiūrėta 2010-12-05]. Prieiga per internetą <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/24/54-68.pdf>
43. Ruzgienė A., Petružienė S. (2005). *Vaikas ir aplinka: monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

44. Sakalauskas V. (1998). *Statistika su Statistica: [aukštųjų mokyklų studentams]*. Vilnius: Margi raštai.
45. Songailienė V. (2007). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo sistema*. Žvirblių takas, Nr. 2, p. 18-24.
46. Šiaučiukėnienė L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas: monografija*. Kaunas: Technologija.
47. Tidikis R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
48. Valackienė A. (2005). *Sociologinis tyrimas*. Kaunas: Technologija.
49. Vanagas P. (2004). *Visuotinės kokybės vadyba*. Kaunas: Technologija.
50. Vladas R. (2004). *Pedagogikos pagrindai: studijų knyga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
51. Žukauskaitė R. (2001). *Ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklą reglamentuojantys teisės aktai*. Vilnius: Presvika.

PRIEDAI

ANKETA*

Gerbiami pedagogai,

Ikimokyklinė įstaiga – vieta, kur ugdytojas gali atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius ir pakreipti juos reikiama linkme. Kad tai būtų pasiekta, reikia, jog vaiką suptų humaniški pedagogai, gebantys sukurti aplinką, skatinančią visapusišką ugdytinių vystymąsi bei individualybės raišką. Tikėtina, kad individualumo puoselėjimas turi didelę reikšmę ugdytiniui, t.y. didina ugdytinio savarankiškumą, skatina visapusišką bei prasmingą unikalios prigimties realizavimą, todėl vaikas pasižymi vidiniu harmonijos jausmu, kuris mažina įtampą. Todėl Jus kviečiu prisidėti prie šio tyrimo.

Jūsų nuomonė labai svarbi. Iš anksto dėkoju už pagalbą ir nuoširdžius atsakymus.

Apklausa yra ANONIMINĖ, t.y. nei pavardės, nei vardo nurodyti nereikia.

Žymėjimo pavyzdys:

Pažymėkite atsakymo variantą, kuris **Jums atrodo labiausiai priimtinas**. Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Jums patinka eiti į teatrą	○	○	○	⊗	○

*Anketą sudarė Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentė **Simona Narbutaitė**. Kilus neaiškumams, respondentas gali kreiptis el. paštu Simona.Narbutaite@gmail.com

1. Kokia individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata Jūs vadovaujantės ugdydami(-os) savo vaikus. Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė yra nuolatinė kaita tobulėjimo link	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė – tai konkrečių kokybės kriterijų ir požymių visuma	○	○	○	○	○
Ugdymas(asis) yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių poreikius.	○	○	○	○	○
Ugdymas(asis) yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių tėvų poreikius	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė – tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti ugdytinis	○	○	○	○	○

2. Pabaikite sakinį:

Ikimokyklinio amžiaus ugdytinių individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei.....

.....

.....

.....

3. Kokia ugdymo kryptis taikoma Jūsų ikimokyklinėje įstaigoje (žymėkite taip - ☑)?

- Individualus ugdytinių ugdymas;
- Socialinis ugdytinių ugdymas;
- Pilietinis ugdytinių ugdymas;
- Dorovinis ugdytinių ugdymas;
- Kita.....

4. Sunumeruokite pagal svarbą (1 – svarbiausias; 7 – mažiausiai svarbus), į ką Jūsų grupėje orientuotas ugdymo turinys?

- ... Garantuoti socialinį, psichologinį ir fizinį ugdytinio saugumą;
- ... Puoselėti ugdytinio kultūrą, dorines ir kitas vertybines nuostatas;
- ... Tenkinti individualius ugdytinio poreikius ir interesus;
- ... Sudaryti sąlygas ugdytinių socializacijai, kūrybiškumui ir saviraiškai;
- ... Puoselėti ugdytinio kalbą, tautinio tapatumo jausmus, pagarbą šeimai, tradicijoms, tėvynei;
- ... Ugdyti pažintinius gebėjimus: jutimus, mąstymą, vaizduotę;
- ... Ugdyti elementarius savitvardos, savitvarkos bei savitarnos pradmenis.

5. Su kuo Jūs aptariate individualizuoto ugdymo(si) kokybę (žymėkite taip - ☑)?

- Su ugdytinių tėvais;
- Su ugdytiniais;
- Su įstaigos administracija;
- Su kitais pedagogais;
- Su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais;
- Su niekuo nesitarti.

6. Pabaikite sakinį:

Individualizuotas ugdymas – tai

.....

7. Kokie požymiai, Jūsų nuomone, apibūdina individualų ugdymą? Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualaus ugdymo požymiai	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Pedagogas ugdymo procese atlieka pagalbininko vaidmenį	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogas ugdymo procese atlieka vedlio vaidmenį	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytinis turi viską patirti, pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytinis turi viską išgyventi pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytiniui, nepaisant jo amžiaus, turi būti suteikiama daug atsakomybės, nes atsakomybės suvokimas užtikrina dvasinį saugumą ir ugdo ugdytinio pasitikėjimą savimi	☐	☐	☐	☐	☐
Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes ugdytinis perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama ir taip tampa visiškai nepriklausomas	☐	☐	☐	☐	☐
Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes ugdytinis perima pradinius ryšius ir jungia juos su pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas	☐	☐	☐	☐	☐
Nevaržomam tobulėjimui turi būti suteiktos visos teisės	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdymas privalo būti intelektualus	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdymas privalo būti emocinis	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytiniui suteikta galimybė pačiam priimti sprendimus	☐	☐	☐	☐	☐
Pagarba ugdytinio teisėms	☐	☐	☐	☐	☐
Pagarba ugdytinio gebėjimams ir veikimui	☐	☐	☐	☐	☐
Pagarba ugdytiniui kaip unikaliai asmenybei	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytinis turi justį savo laisvę	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytinis turi justį kito laisvę	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytinis turi pajėgti derinti savo ir kito laisvę	☐	☐	☐	☐	☐

8. Į kokius individualius ugdytinių ypatumus Jūs labiausiai atsižvelgiate organizuodama(as) individualizuotą ugdymą? Kuo didesnę rutuliuką pažymite, tuo labiau pabrėžiate veiksnio svarbą. Pažymėkite Jūsų nuomone atitinkantį tik vieną eilutėje rutuliuką. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualūs ugdytinių ypatumai	Nesvarbus	Lyg ir nesvarbus	Neturiu nuomonės	Svarbus	Labai svarbus
Visi ugdytiniai yra ugdomi vienodai	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio šeimos kultūros tradicijas	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio amžių	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio išsivystymo lygį	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio temperamentą	☐	☐	☐	☐	☐

Į ugdytinio veiklos tempą	☐	☐	☐	☐	☐
Į berniukų ir mergaičių skirtybes	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio išmokymo stilių	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio norus, interesus, pomėgius	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio geriau susiformavusius gebėjimus	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio prasčiau susiformavusius gebėjimus	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio vaizduotę	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio atmintį	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio dėmesį	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio mąstymą	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio valią	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio emocinę būseną	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio elgesio ypatumus	☐	☐	☐	☐	☐
Į ugdytinio sveikatą	☐	☐	☐	☐	☐

9. Įrašykite dar nepaminėtus, Jūsų nuomone svarbius individualius ugdytinių ypatumus (parašykite).....
.....
.....
.....

10. Kokius ugdytinių poreikių išsiaiškinimo būdus taikote? Kuo didesnę rutuliuką pažymite, tuo labiau pabrėžiate veiksnio svarbą. Pažymėkite Jūsų nuomone atitinkantį tik vieną eilutėje rutuliuką. (Žymėkite taip - ⊗)

Ugdytinių poreikių išsiaiškinimo būdai	Niekada	Kartais	Neturiu nuomonės	Dažnai	Visada
Ugdytinių stebėjimas	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdytinio tėvų apklausa	☐	☐	☐	☐	☐
Neformalus pedagogų pokalbiai su tėvais	☐	☐	☐	☐	☐
Pokalbiai su ugdytiniais	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogo pasitarimai su kolegomis	☐	☐	☐	☐	☐

Kita.....

12. Ar Jūs esate parengęs (-usi) individualią ugdymo(si) programą (žymėkite taip - ☑)?

Taip Ne

13. Individualios ugdymo(si) programos Jūsų įstaigoje yra taikomos (žymėkite taip - ☑):

- Gabiems ugdytiniams;
- Raidos sutrikimų turintiems ugdytiniams;
- Elgesio sutrikimų turintiems ugdytiniams;
- Iš užsienio sugrįžusių šeimų vaikams;
- Imigrantų vaikams;
- Kita.....

14. Pažymėkite, Jūsų nuomone, tinkamą atsakymo variantą susijusį su individualia ugdymo(si) programa. Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualios ugdymo(si) programos efektyvumas	Ne	Iš dalies ne	Neturiu nuomonės	Iš dalies	Taip
--	----	--------------	------------------	-----------	------

				taip	
Ar Jūsų individualioji programa atitinka suformuluotus ikimokyklinio ugdymo tikslus, uždavinius?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar Jūsų individualioji programa atitinka suformuluotus ikimokyklinio ugdymo turinio reikalavimus?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualioji programa buvo oficialiai aptarta su tėvais?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualioji programa buvo oficialiai aptarta su pedagogais?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualioji programa buvo oficialiai aptarta su ikimokyklinės įstaigos personalu?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualioji programa buvo individualiai aptarta su tėvais?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualioji programa buvo individualiai aptarta su pedagogais?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualioji programa buvo individualiai aptarta su ikimokyklinės įstaigos personalu?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar yra duomenų, kad įvyko ugdytinių pažintiniai pokyčiai?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar yra duomenų, kad įvyko ugdytinių emociniai pokyčiai?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar yra duomenų, kad įvyko ugdytinių kiti pokyčiai?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualiosios programos naudojimas grupėje atitinka ugdytinių interesus?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualiosios programos naudojimas grupėje atitinka ugdytinių veiklos prioritetus?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar tenkinami gabių ir talentingų ugdytinių poreikiai?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar tenkinami ugdytinių, turinčių elgesio problemų, poreikiai?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar tenkinami raidos sutrikimų turinčių ugdytinių poreikiai?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualiosios programos inicijuojama veikla yra prieinama kiekvienam ugdytiniui?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar individualiosios programos realizavimas prisideda prie grupės klimato gerinimo?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar ugdytiniai turi galimybę pasirinkti veiklą, t. y. ar buvo programoje numatytos veiklos ir jos formų alternatyvos?	☐	☐	☐	☐	☐
Ar Jums patogiu dirbti su individualia programa?	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kokius Jūs taikote individualizuoto ugdymo metodus savo grupėje (parašykite)?.....

.....

.....

.....

16. Kurie iš pateiktų bendradarbiavimo būdų su ugdytinių tėvais, Jūsų nuomone, yra efektyvūs individualizuojant ugdymo procesą. (žymėkite taip -)?

- Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas atvedant ir pasiimant vaikus;
- Per vaiką perduodamos žinutės ir užrašų knygelės;
- Skelbimų lentos;
- Informaciniai laišakai;
- Apsilankymas šeimose;
- Pokalbiai su tėvais;
- Tėvų susirinkimai;
- Pedagogų, tėvų ir ugdytinių bendros vakaronės;
- Kita.....

17. Kurie iš pateiktų variantų yra svarbūs, kuriant ugdytinio fizinės ir psichinės galias stimuliuojančią aplinką (žymėkite taip - ☑)?

- Svarbu sukurti atitinkančią ugdytinio poreikius aplinką;
- Svarbu sukurti atitinkančią ugdytinio pomėgius aplinką;
- Svarbu sukurti atitinkančią ugdytinio amžių aplinką;
- Svarbu, jog ugdytinis, o ne pedagogas būtų erdvės kūrėjas bei šeimnininkas;
- Aplinka turi būti:
 - jauki,
 - žaisminga,
 - estetiška,
 - kūrybiška,
 - funkcionali,
 - skatinanti ugdytinių aktyvumą, norą veikti, ugdytis;
- Ugdomoji aplinka turi būti tokia, kad ugdytinis galėtų laisvai veikti: piešti, muzikuoti, žaisti ir kt.;
- Erdvėje ugdytinis turi rasti viską, ko reikia žaidimams;
- Erdvėje ugdytinis turi rasti viską, ko reikia aktyviai veiklai;
- Erdvėje ugdytinis turi rasti viską, ko reikia poilsiui;
- Priemonės, įrengimai turi būti išdėstyti taip, kad padėtų ugdytiniui lavintis be dažno tiesioginio suaugusiojo vadovavimo;
- Svarbu, kad būtų deramai išdėstyti baldai, nes tai moko orientuotis aplinkoje ir formuoja saugumo įgūdžius;
- Patalpos, baldai, įranga ir ugdymo priemonės turi būti pritaikytos ugdytinių ugdymosi netolygumams šalinti, specialiesiems ugdymo(si) poreikiams tenkinti;
- Ugdymui reikalinga medžiaga turi būti grupuojama tam tikrose grupės zonose – įrengiami veiklos centrai;
- Grupės aplinka turi skatinti ugdytinių bendrą pozityvią veiklą;
- Grupės aplinka turi skatinti ugdytinių teigiamas emocijas;
- Grupės aplinka turi patenkinti ugdymo proceso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo poreikius;
- Grupėje ugdytiniai turi gerbti vienas kitą;
- Grupėje turi vyrauti nuoširdi atmosfera;
- Grupėje turi vyrauti draugiška atmosfera;
- Kita.....

18. Pažymėkite Jums labiausiai priimtina atsakymo variantą susijusį su Jūsų kompetencijomis. Pažymėkite Jūsų nuomone atitinkančią tik vieną eilutėje rutuliuką. (Žymėkite taip - ⊗)

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogo individualizavimo kompetencijos	Lygis			
	Meistriškas	Profesionalus	Pakankamas	Žemas
Jūs gebate atpažinti bendruosius ugdytinio raidos ypatumus	○	○	○	○
Jūs gebate atpažinti individualiuosius ugdytinio raidos ypatumus	○	○	○	○
Jūs gebate nustatyti esminius ikimokyklinio amžiaus ugdytinio poreikius	○	○	○	○
Jūs gebate individualizuoti ikimokyklinio amžiaus ugdytinio poreikių tenkinimo būdus	○	○	○	○
Jūs gebate teikti paramą skirtingus ugdymosi poreikius turintiems ugdytiniams	○	○	○	○

Jūs gebate reflektuoti ugdytinio individualizuoto ugdymo patirtį bei jo pažangos kelią	☐	☐	☐	☐
Jūs gebate individualizuoti ir integruoti ugdymo turinį	☐	☐	☐	☐
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate planuoti ugdytinių veiklą	☐	☐	☐	☐
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate organizuoti ugdytinių veiklą	☐	☐	☐	☐
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate analizuoti ugdytinių veiklą	☐	☐	☐	☐
Jūs interaktyvios pedagoginės sąveikos procese gebate ugdytinių veiklą fiksuoti dokumentuose	☐	☐	☐	☐
Jūs gebate kurti ugdytinio fizinės ir psichinės galias stimuliuojančią aplinką	☐	☐	☐	☐
Jūs gebate įtraukti šeimą į aktyvią pedagoginę veiklą	☐	☐	☐	☐

19. Kokių tikslų vertinami individualūs ugdytinio pasiekimai grupėje (parašykite)?.....

.....

.....

20. Kokius Jūs taikote ugdytinio pasiekimų vertinimo metodus (žymėkite taip -)?

- Ugdytinio pasiekimų stebėjimą ir fiksavimą;
- Ugdytinio pasiekimų aplanko sudarymą;
- Pokalbius su ugdytiniais;
- Pokalbius su ugdytinių tėvais;
- Tėvų anketavimą;
- Pokalbius su specialistais (logopedu, psichologu ir t.t.);
- Kita.....

21. Kas padeda siekti kokybiško individualizuoto ugdymo Jūsų grupėje (žymėkite taip -)?

- Tinkamas ugdytinių komplektavimas grupėje;
- Pakankama pedagoginė kompetencija;
- Geras įstaigos mikroklimatas;
- Geri materialiniai įstaigos ištekliai;
- Bendradarbiavimas su ugdytinių tėvais;
- Seminarai, konferencijos, stažuotės ir kt., kas padeda ugdyti(s) kompetencijas;
- Kita.....

22. Kas trukdo siekti kokybiško individualizuoto ugdymo Jūsų grupėje (žymėkite taip -)?

- Didelis ugdytinių skaičius grupėje;
- Jaučiamas kompetencijų stygius;
- Blogas įstaigos mikroklimatas;
- Ugdymo(si) priemonių stoka;
- Nepakankamas ugdytinių tėvų dalyvavimas grupės veikloje;
- Daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas;
- Kita.....

Baigiant prašau atsakyti į keletą klausimų apie Jus. Ši informacija reikalinga tam, kad būtų galima geriau suprasti ir atlikti apklausos rezultatų interpretaciją.

Jūsų lytis (pažymėkite): Moteris Vyras

Jūsų amžius (pažymėkite):

22 – 30 m. 31 – 40 m. 41 – 51 m. 52 m. ir vyresni

Išsilavinimas (pažymėkite):

Vidurinis Aukštasis neuniversitetinis (kolegija) Aukštasis universitetinis

Jūsų pedagoginio darbo stažas (pažymėkite):

1 – 9 m. 10 – 19 m. 20 – 29 m. 30 – 39 m. 40 m. ir daugiau

Jūsų kvalifikacinė kategorija (pažymėkite):

Auklėtoja Vyr. auklėtoja Auklėtoja metodininkė Auklėtoja ekspertė

Dėkoju už atsakymus!

ANKETA*

Gerbiami tėveliai,

Ikimokyklinė įstaiga – vieta, kur ugdytojas gali atskleisti ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius ir pakreipti juos reikiama linkme. Kad tai būtų pasiekta, reikia, jog vaiką suptų humaniški pedagogai, gebantys sukurti aplinką, skatinančią visapusišką ugdytinių vystymąsi bei individualybės raišką. Tikėtina, kad individualumo puoselėjimas turi didelę reikšmę ugdytiniui, t.y. didina ugdytinio savarankiškumą, skatina visapusišką bei prasmingą unikalios prigimties realizavimą, todėl vaikas pasižymi vidiniu harmonijos jausmu, kuris mažina įtampą. Todėl Jus kviečiu prisidėti prie šio tyrimo.

Jūsų nuomonė labai svarbi. Iš anksto dėkoju už pagalbą ir nuoširdžius atsakymus.

Apklausa yra ANONIMINĖ, t.y. nei pavardės, nei vardo nurodyti nereikia.

Žymėjimo pavyzdys:

Pažymėkite atsakymo variantą, kuris **Jums atrodo labiausiai priimtinas**. Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Teiginys	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Jums patinka eiti į teatrą	○	○	○	⊗	○

*Anketą sudarė Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentė **Simona Narbutaitė**.
Kilus neaiškumams, respondentas gali kreiptis el. paštu Simona.Narbutaite@gmail.com

1. Kokia individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata, Jūsų nuomone, turėtų vadovautis pedagogas ugdydamas(-a) vaikus. Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualizuoto ugdymo(si) kokybės samprata	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė yra nuolatinė kaita tobulėjimo link	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė – tai konkrečių kokybės kriterijų ir požymių visuma	○	○	○	○	○
Ugdymas(asis) yra kokybiškas, jeigu atitinka vaikų poreikius	○	○	○	○	○
Ugdymas(asis) yra kokybiškas, jeigu atitinka vaiko tėvų poreikius	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus	○	○	○	○	○
Ugdymo(si) kokybė – tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti vaikas	○	○	○	○	○

2. Pabaikite sakinį:

Ikimokyklinio amžiaus vaikų individualizuotas ugdymas bus sėkmingas, jei.....

.....

.....

.....

3. Kokią ugdymo kryptį, Jūs pageidautumėte, kad ikimokyklinėje įstaigoje būtų taikoma (žymėkite taip - ☑)?

- Individualus vaikų ugdymas;
- Socialinis vaikų ugdymas;
- Pilietinis vaikų ugdymas;
- Dorovinis vaikų ugdymas;
- Kitas.....

4. Sunumeruokite pagal svarbą (1 – svarbiausias; 7 – mažiausiai svarbus), į ką ikimokyklinėje įstaigoje turėtų būti orientuotas ugdymo turinys?

- ... Garantuoti socialinį, psichologinį ir fizinį vaiko saugumą;
- ... Puoselėti vaiko kultūrą, dorines ir kitas vertybines nuostatas;
- ... Tenkinti individualius vaiko poreikius ir interesus;
- ... Sudaryti sąlygas vaikų socializacijai, kūrybiškumui ir saviraiškai;
- ... Puoselėti vaiko kalbą, tautinio tapatumo jausmus, pagarbą šeimai, tradicijoms, tėvynei;
- ... Ugdyti pažintinius gebėjimus: jutimus, mąstymą, vaizduotę;
- ... Ugdyti elementarius savitvardos, savitvarkos bei savitarnos pradmenis.

5. Su kuo, Jūsų nuomone, pedagogas turėtų aptarti individualizuoto ugdymo(si) kokybę (žymėkite taip - ☑)?

- Su ugdytinių tėvais;
- Su ugdytiniais;
- Su įstaigos administracija;
- Su kitais pedagogais;
- Su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais;
- Su niekuo nesitarti.

6. Pabaikite sakinį:

Individualizuotas ugdymas – tai

.....

.....

7. Kokie požymiai, Jūsų nuomone, galėtų apibūdinti individualų ugdymą? Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualaus ugdymo požymiai	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Pedagogas ugdymo procese atlieka pagalbininko vaidmenį	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogas ugdymo procese atlieka vedlio vaidmenį	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi viską patirti pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi viską išgyventi pats – tik tuomet jis suvoks įgytą patirtį	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikui, nepaisant jo amžiaus, turi būti suteikiama daug atsakomybės, nes atsakomybės suvokimas užtikrina dvasinį saugumą ir ugdo ugdytinio pasitikėjimą savimi	☐	☐	☐	☐	☐
Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su tėvu, mama ir taip tampa visiškai nepriklausomas	☐	☐	☐	☐	☐
Humaniškas vystymasis yra svarbus, nes vaikas perima pradinius ryšius ir jungia juos su pedagogu ar su kitais visuomenės nariais ir taip tampa visiškai nepriklausomas	☐	☐	☐	☐	☐
Nevaržomam tobulėjimui turi būti suteiktos visos teisės	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdymas privalo būti intelektualus	☐	☐	☐	☐	☐
Ugdymas privalo būti emocinis	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikui suteikta galimybė pačiam priimti sprendimus	☐	☐	☐	☐	☐
Pagarba vaiko teisėms	☐	☐	☐	☐	☐
Pagarba vaiko gebėjimams ir veikimui	☐	☐	☐	☐	☐
Pagarba vaikui kaip unikaliai asmenybei	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi jausti savo laisvę	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi jausti kito laisvę	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikas turi pajėgti derinti savo ir kito laisvę	☐	☐	☐	☐	☐

8. Į kokius individualius vaikų ypatumus, Jūs pageidautumėte, kad pedagogas atsižvelgtų organizuodamas individualizuotą ugdymą? Kuo didesnę rutuliuką pažymite, tuo labiau pabrėžiate veiksnio svarbą. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį tik vieną eilutėje rutuliuką. (Žymėkite taip - ⊗)

Individualūs vaikų ypatumai	Nesvarbus	Lyg ir nesvarbus	Neturiu nuomonės	Svarbus	Labai svarbus
Visi vaikai yra ugdomi vienodai	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko šeimos kultūros tradicijas	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko amžių	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko išsivystymo lygį	☐	☐	☐	☐	☐

Į vaiko temperamentą	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko veiklos tempą	☐	☐	☐	☐	☐
Į berniukų ir mergaičių skirtybes	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko išmokymo stilių	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko norus, interesus, pomėgius	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko geriau susiformavusius gebėjimus	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko prasčiau susiformavusius gebėjimus	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko vaizduotę	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko atmintį	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko dėmesį	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko mąstymą	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko valią	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko emocinę būseną	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko elgesio ypatumus	☐	☐	☐	☐	☐
Į vaiko sveikatą	☐	☐	☐	☐	☐

9. Įrašykite dar nepaminėtus, Jūsų nuomone svarbius individualius vaikų ypatumus (parašykite).....
.....
.....
.....

10. Kokius vaiko poreikių išsiaiškinimo būdus, Jūsų nuomone, pedagogas turėtų taikyti? Kuo didesnę rutuliuką pažymite, tuo labiau pabrėžiate veiksnio svarbą. Pažymėkite Jūsų nuomone atitinkantį tik vieną eilutėje rutuliuką. (Žymėkite taip - ⊗)

Vaikų poreikių išsiaiškinimo būdai	Niekada	Kartais	Neturiu nuomonės	Dažnai	Visada
Vaikų stebėjimas	☐	☐	☐	☐	☐
Tėvų apklausa	☐	☐	☐	☐	☐
Neformalus pedagogų pokalbiai su tėvais	☐	☐	☐	☐	☐
Pokalbiai su vaikais	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogo pasitarimai su kolegomis	☐	☐	☐	☐	☐

Kita.....

12. Ar pageidautumėte, kad Jūsų vaikas būtų ugdomas pagal individualią ugdymo(si) programą (pažymėkite taip - ☑)?

Taip Ne

Kodėl (parašykite)?.....
.....
.....
.....

13. Jei atsakėte „Taip“, nurodykite, kurių programų pageidautumėte savo vaikui (pažymėkite).

- Programos gabiems vaikams;
- Programos raidos sutrikimų turintiems vaikams;
- Programos elgesio sutrikimų turintiems vaikams;
- Programos iš užsienio sugrįžusių šeimų vaikams;
- Programos imigrantų vaikams;

- Programos dvikalbiams vaikams;
- Kita.....

14. Kokius, Jūsų nuomone, individualizuoto ugdymo metodus pedagogas turėtų taikyti savo grupėje (parašykite)?.....

.....

.....

.....

15. Kurie iš pateiktų bendradarbiavimo būdų, Jūsų nuomone, yra efektyvūs ir pedagogas turėtų taikyti individualizuojant ugdymo procesą (žymėkite taip -)?

- Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas atvedant ir pasiimant vaikus;
- Per vaiką perduodamos žinutės ir užrašų knygelės;
- Skelbimų lentos;
- Informaciniai laiškai;
- Apsilankymas šeimose;
- Pokalbiai su tėvais;
- Tėvų susirinkimai;
- Pedagogų, tėvų ir vaikų bendros vakaronės;
- Kita.....

16. Kurie iš pateiktų variantų, Jūsų nuomone, pedagogui turėtų būti svarbūs, kuriant vaiko fizinės ir psichinės galias stimuliuojančią aplinką (žymėkite taip -)?

- Svarbu sukurti atitinkančią vaiko poreikius aplinką;
- Svarbu sukurti atitinkančią vaiko pomėgius aplinką;
- Svarbu sukurti atitinkančią vaiko amžių aplinką;
- Svarbu, jog vaikas, o ne pedagogas būtų erdvės kūrėjas bei šeimnininkas;
- Aplinka turi būti:
 - jauki,
 - žaisminga,
 - estetiška,
 - kūrybiška,
 - funkcionali,
 - skatinanti vaikų aktyvumą, norą veikti, ugdytis;
- Ugdomoji aplinka turi būti tokia, kad vaikas galėtų laisvai veikti: piešti, muzikuoti, žaisti ir kt.;
- Erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia žaidimams;
- Erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia aktyviai veiklai;
- Erdvėje vaikas turi rasti viską, ko reikia poilsiui;
- Priemonės, įrengimai turi būti išdėstyti taip, kad padėtų vaikui lavintis be dažno tiesioginio suaugusiojo vadovavimo;
- Svarbu, kad būtų deramai išdėstyti baldai, nes tai moko orientuotis aplinkoje ir formuoja saugumo įgūdžius;
- Patalpos, baldai, įranga ir ugdymo priemonės turi būti pritaikytos vaikų ugdymosi netolygumams šalinti, specialiesiems ugdymo(si) poreikiams tenkinti;
- Ugdymui reikalinga medžiaga turi būti grupuojama tam tikrose grupės zonose – įrengiami veiklos centrai;
- Grupės aplinka turi skatinti vaikų bendrą pozityvią veiklą;
- Grupės aplinka turi skatinti vaikų teigiamas emocijas;
- Grupės aplinka turi patenkinti ugdymo proceso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo poreikius;
- Grupėje vaikai turi gerbti vienas kitą;

- Grupėje turi vyrauti nuoširdi atmosfera;
- Grupėje turi vyrauti draugiška atmosfera;
- Kita.....

17. Pažymėkite, koks, Jūsų nuomone, ikimokyklinės įstaigos pedagogas yra. Jūsų sutikimą ar nesutikimą su teiginiais atitinka rutuliuko dydis. Pažymėkite Jūsų nuomonę atitinkantį po vieną rutuliuką kiekvienoje eilutėje. (Žymėkite taip - ⊗)

Ikimokyklinės įstaigos pedagogas	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
Pedagogas gerbia vaiko unikalumą	○	○	○	○	○
Pedagogas gerbia vaikus kaip asmenybes, visada pagarbiai su jais kalbasi, net jeigu retkarčiais ir pyksta	○	○	○	○	○
Pedagogas nuoširdžiai domisi kiekvienu vaiku	○	○	○	○	○
Pedagogas elgiasi taip, kad vaikai jaustųsi mylimi ir globjami	○	○	○	○	○
Pedagogas neišskiria nei vieno vaiko	○	○	○	○	○
Pedagogas sudaro sąlygas, kad kiekvienas vaikas galėtų laisvai pasisakyti ir būtų išklaudytas	○	○	○	○	○
Pedagogas klauso vaikų atidžiai	○	○	○	○	○
Pedagogas vengia kritikos	○	○	○	○	○
Pedagogas taiko įvairius ugdymo metodus, kad vaikams būtų įdomu	○	○	○	○	○
Pedagogas skatina vaikus bendradarbiauti	○	○	○	○	○
Pedagogas išreiškia pagarbą ir pripažinimą vaiko pastangoms	○	○	○	○	○
Pedagogas kuria vaiko fizines ir psichines galias stimuliuojančią aplinką	○	○	○	○	○
Pedagogas geba efektyviai bendradarbiauti su tėvais	○	○	○	○	○

18. Kokių tikslų, Jūsų nuomone, vertinami individualūs vaiko pasiekimai grupėje (parašykite)?.....

.....

.....

.....

19. Kokius vaiko pasiekimų vertinimo metodus pedagogas turėtų taikyti (žymėkite taip - ☑)?

- Vaiko pasiekimų stebėjimą ir fiksavimą;
- Vaiko pasiekimų aplanko sudarymą;
- Pokalbius su vaikais;
- Pokalbius su vaikų tėvais;
- Tėvų anketavimą;
- Pokalbius su specialistais (logopedu, psichologu ir t.t.);
- Kita.....

20. Kas, Jūsų nuomone, pedagogui padeda siekti kokybiško individualizuoto ugdymo (žymėkite taip - ☑)?

- Tinkamas vaikų komplektavimas grupėje;

- Pakankama pedagoginė kompetencija;
- Geras įstaigos mikroklimatas;
- Geri materialiniai įstaigos ištekliai;
- Bendradarbiavimas su tėvais;
- Pedagogams rengiami seminarai, konferencijos, stažuotės ir kt., kas padeda ugdyti(s) kompetencijas;
- Kita.....

21. Kas, Jūsų nuomone, pedagogui trukdo siekti kokybiško individualizuoto ugdymo (žymėkite taip -)?

- Didelis vaikų skaičius grupėje;
- Jaučiamas pedagogų kompetencijų stygius;
- Blogas įstaigos mikroklimatas;
- Ugdymo(si) priemonių stoka;
- Nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje;
- Daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas;
- Kita.....

Baigiant prašau atsakyti į keletą klausimų apie Jus. Ši informacija reikalinga tam, kad būtų galima geriau suprasti ir atlikti apklausos rezultatų interpretaciją.

Jūsų lytis (pažymėkite): Moteris Vyras

Jūsų amžius (pažymėkite):
 iki 21m. 22 – 30 m. 31 – 40 m. 41 – 51 m. 52 m. ir vyresni

Išsilavinimas (pažymėkite):
 Nebaigtas vidurinis Vidurinis Profesinis
 Aukštasis neuniversitetinis (kolegija) Aukštasis universitetinis

Dėkoju už atsakymus!

